ଅଦୃଶ୍ୟ ଗୋଇନ୍ଦାର

ଦ୍ୱିତୀୟ ଖଣ୍ଡ

ଜାଲ ହେଣ୍ଡ୍ରେନୋଟ

(ଡିଟେକ୍‌ଟିଭ ଉପନ୍ୟାସ)

୨୦୦୮ . ଅ ୫.

ଲେଖକ—

ଶ୍ରୀ କେ, କେ, ରାୟ

ଡେପୁଟି ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ପୁଲିସ

ଉତ୍କଳ ସଂଘ ଲାଇବ୍ରେରୀ
ନଂ ୫/୨୨
ତା 5 JAN 1959

ପ୍ରକାଶକ—

ଦି ଉତ୍କଳ ଷ୍ଟୋର୍ସ

ବାଲୁବଜାର, କଟକ

ଏକଟଙ୍କା ବାରଅଣା

ରଚନାରେ ଥିବା ବିଷୟବସ୍ତୁ କଳ୍ପନା ପ୍ରସୂତ—ବାସ୍ତବତା ସହିତ ତାର କୌଣସି ସଂସ୍ରବ ନାହିଁ ।

ଲେଖକ

ଉତ୍ସର୍ଗ

"ଯା କୁନ୍ଦେନ୍ଦୁ ତୁଷାର ହାର ଧବଳା
ଯା ଶ୍ୱେତ ପଦ୍ମାସନା
ଯା ବ୍ରହ୍ମା ବରଦଣ୍ଡ ମଣ୍ଡିତ ଭୁଜା
ଯା ଶୁକ୍ଳ ବସ୍ତ୍ରାନ୍ୱିତା
ଯା ବ୍ରହ୍ମା ଚ୍ୟୁତ ଶଙ୍କରୈଃ ପ୍ରଭୃତିଭି
ଦେବୈଃ ସଦା ବନ୍ଦିତା
ସାମା ପାତୁ ସରସ୍ୱତୀ ଭଗବତୀ
ବିଶେଷ ଜାଡ୍ୟାପହା ।।
କାହ୍ନୁ ପଦେ ଅର୍ପଣ ମସ୍ତୁ ।। ଓଁ ତତ୍ ସତ୍ ।।

ଲେଖକ ।

ଶ୍ରୀ ଉତ୍କଳ ସଂସ୍କୃତ ଲାଇବ୍ରେରୀ
ନଂ ...
ତା 5 JAN ...
ବରହମପୁର

0/77

5 JAN 1959

ରାଉରକେଲା

Book No. 3

ଜାଲ-ହେଣ୍ଡନୋଟ

ମୂଷାପାପୁଲ—ବାମଣ୍ଡାର ଗୋଟିଏ ପଲ୍ଲି ଗାଁ । ଗଡ଼ଠାରୁ ପ୍ରାୟ ସ୍ତଳଶ ମାଇଲ ହେବ । ଗାଁକୁ ଘେର ଅଗ୍ନାଅଗ୍ନି ବନସ୍ତ । ଗାଁ ଠାରୁ ପ୍ରାୟ ମାଇଲେ ଦୂରରେ ବାମଣ୍ଡା-ତାଲଚେର ସଦର ରାସ୍ତା । ଏହି ରାସ୍ତାରୁ ଗାଁ ଯାକେ ଗୋଟିଏ ସରୁ ଚଲାବାଟ ସାପ ପରି ବାଙ୍କେଇ ହୋଇ ବଣେ ବଣେ ଯାଇଛି । ମୂଷାପାପୁଲର ବାସିନ୍ଦା ହେଉଛନ୍ତି କନ୍ଧ, ସଉରା—ଅଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ଅଶିହଲସା ନାଆଁ ଏ ଗାଁରେ ପଶିନାହିଁ । ଲୋକେ ମୂର୍ଖ କିନ୍ତୁ ସରଳ । ଏଇ ଯେଉଁ ସରୁ ରାସ୍ତା ସଦର ରାସ୍ତାରୁ ଗାଁ ଯାକେ ଯାଇଛି ତାର ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡିଆ ପଡ଼େ । ତାର ସ୍ଥାନୀୟ ଡାକ ନାମ ହେଉଛି ଠାକୁରାଣୀ ମୁଣ୍ଡିଆ । ଲୋକଙ୍କର ଧାରଣା ବାସୁଲେଇ ଠକୁରାଣୀ ତାଙ୍କ

ସାଙ୍ଗପାଙ୍ଗ ଧରି ସେଠାରେ ଚଲି ବୁଲି କରନ୍ତି । କେହି ଭରସି ସେ ମୁଣ୍ଡି ଅଳୁ ଯା'ନ୍ତି ନାହିଁ । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କର ପ୍ରୀତ୍ୟାର୍ଥେ ରାସ୍ତା କଡରେ ମାଟି ଘୋଡ଼ା ଥୋଇ ଦିଅନ୍ତି । ଏହି ନିକାଞ୍ଚନିଆ ଭୂଇଁରେ ଖଣ୍ଡେ ଛୋଟିଆ ଖୁଲଘରେ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ା ଏକା ଥା'ନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ଦଶ ବର୍ଷ ତଳେ ଯେତେବେଳେ ସେ ଏଠାରେ ଆସି ଘର ବାନ୍ଧିଲେ ଲୋକେ ଭାବିଲେ ଏ ନିଶ୍ଚେ ପାଗଳ—ବାସୁଲୀ ଯାଙ୍କର ବେକ ମୋଡ଼ି ଖାଇଦେବେ । ମାତ୍ର ଦିନ ପରେ ଦିନ ଗଲା—ବାସୁଲେଇ ବୁଢ଼ାଙ୍କୁ ଖାଇଲେ ନାହିଁ । ତହୁଁ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ବାସୁଲେଇଙ୍କର ସମକକ୍ଷ ବୋଲି ଭାବି ଭୟ ମିଶ୍ରିତ ଭକ୍ତି କଲେ । ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ବାୟା ବାବା ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ । ସେ ବାୟା କି ପାଗଳ ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅସଲ ନାମ ହେଉଛି ଡାକ୍ତର ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜି—ହଁ କଲିକତାର ସେହି ବିଖ୍ୟାତ ଡାକ୍ତର ଯାହାଙ୍କର ଯଶ ସୌରଭରେ ସାରା ଭାରତବର୍ଷ ଭରପୂର ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ଗୋଲଦିଘୀର ନିକଟ ଘରତଳ କୋଠା, ଦାସ ଦାସୀ, ପୋଇଲି ପରିବାରରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କର ଘର ଉଚ୍ଛୁଳି ଉଠୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦିନେ ଅକାଳ ଚଡକ ପଡ଼ିଲା । ଏକା ଦିନକ ଭିତରେ କଲେରା ରୋଗରେ ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଓ ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ ଚାଲିଗଲେ—ଡାକ୍ତର ସେମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇବାର ବହୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ—ମାତ୍ର ମନୁଷ୍ୟର ସୀମାବଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନ ମୃତ୍ୟୁ ନିକଟରେ ପରାସ୍ତ ହେଲା । ଶୋକରେ ଡାକ୍ତରବାବୁ ପାଗଳ ପରି ହୋଇ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ—ଅନେକ ବୁଲି ବୁଲି ଶେଷରେ ଏଇ ଯାଗାରେ ଆସି ରହିଛନ୍ତି । ଆବକ୍ଷ ଲମ୍ବିତ ଦାଢ଼ୀ, ଏବଂ ବେଦନା ସ୍ନିଗ୍ଧ କରୁଣ ମୂର୍ତ୍ତି ଥରେ ଦେଖିଲେ କେହି ଭୁଲି ପାରିବେ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଲୋକ ସେବାହିଁ ତାଙ୍କର ଜୀବିକା । ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ସେ ବିନା

ପଇସାରେ ଆଖ ପାଖ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କର ସେବା କରନ୍ତି । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଡାକ୍ତରବାବୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଆଉ ପିଲାମାନେ ବି ଡାକ୍ତର-ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଚଢି, ତାଙ୍କର କାନ୍ଧ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ହଇରାଣରେ ଏକଶେଷ କରୁଥିଲେ ମାତ୍ର ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ବିରକ୍ତ ହେବାକୁ କେହି ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ସେହି ଅପନ୍ତରିଆ ଭୂଇଁରେ ଡାକ୍ତର ଏକା ରହୁଥିଲେ । ଦିନ ଥାଉ ଥାଉ ମୂଷା ପାପୁଲିର ଜଣେ ବୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କର ବାସନ କୁସନ ଦିଖଣ୍ଡି ମଜାମଜି କରି, ଘର ଦୁଆର ଝଂଠା ଝଂଠି କରି ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ।

ସେଦିନ ଭାରି ଶୀତ ପଡ଼ୁଥାଏ—ରାତି ପ୍ରାୟ ୯ଟା ବେଳେ ଡାକ୍ତର ଘର ଦୁଆର ବନ୍ଦ କରି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଘୁମନିଦ ଲାଗି ଆସିଛି ହଠାତ୍ ଦୁଆରେ ଖଟ୍ ଖଟ୍ ଶୁଣି ତାଙ୍କର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଲଣ୍ଠନ ତେଜି ଦେଖିଲେ ରାତି ଦଶଟା । ଏତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଡାକିବାକୁ ଆସିବା ତ ଦୂର କଥା ବାଘ ଭାଲୁ ଭୟରେ ମଣିଷ ଘରୁ ବାହାରିବେ ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ତନ୍ଦ୍ରା ଛିଅକୁ ଭାଙ୍ଗି ବାଘର ଘୁରୁ ଗମ୍ଭୀର ଡାକ ଶୁଭିଲା ତାଙ୍କର ଝରକା ପାଖରେ । ଦୁଆର କଡ଼ା ହଲାଇବାର ଶବ୍ଦ ପୁଣି ହେବାରୁ ସେ ତରବର ହୋଇ ଯାଇ କବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଖିଲେ ଜଣେ ଲୋକ ତାଙ୍କର ଏରୁଣ୍ଡି ବନ୍ଧ ଉପରେ ପଡ଼ିଛି—ଏକାବେଳକେ ଫଙ୍କା ଶୂନ୍ୟ । ସେ ତାକୁ ଟେକା ଟେକି କରି ଆଣି ଖଣ୍ଡିଏ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଶୁଆଇ ଦେଲେ, ଦେଖିଲେ ତାର ପିଠି ରକ୍ତରେ ଭିଜି ଯାଇଛି । ଡାକ୍ତର ବୁଝି ପାରିଲେ ଏ ବାଘ କାମୁଡ଼ା କ୍ଷତ । ତା'ପରେ ସେ ତାର ଶୁଶ୍ରୁଷା ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

× × ×

ପନ୍ଦର ଦିନ ପରର କଥା । ସେହି ଲୋକଟି ଟିକେ ଭଲ ହୋଇ ଉଠିଲାଣି । ଡାକ୍ତର ଏବଂ ସେ ଦୁହେଁ ଡାକ୍ତରଙ୍କର ବସିବା ଘରେ ବସି ଗପସପ ହଉଥାନ୍ତି ।

ଡାକ୍ତର—ଆପଣଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଆପଣ ଯେ ବଞ୍ଚିବେ ମୋର ଆଶା ନ'ଥିଲା । ଯାହାହେଉ ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ······

ସେହି ଲୋକଟି ବାଧାଦେଇ କହିଲେ—ନା, ନା ଆପଣଙ୍କ ଦୟାରୁ । ବାଘକୁ ସଦର ରାସ୍ତା ଉପରେ ଦେଖି ମୁଁ ଭୟରେ ପଳାଇ ଯାଉଥିଲି । ହଠାତ୍ ଆପଣଙ୍କର ଘର ଦେଖି ମୁଁ ଆସି ଆପଣଙ୍କ ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ସେହି ସମୟରେ ବାଘ ମୋ ଉପରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା । ଆପଣ ଯଦି ଆଉ ଟିକେ ଡେରି କରିଥା'ନ୍ତେ ମୁଁ ମରି ଯାଇଥା'ନ୍ତି ।

ଡାକ୍ତର—ଯଦି କିଛି ମନେ ନ କରନ୍ତି ଆପଣଙ୍କର ନାମ କଣ ପଚାରି ପାରେ ? ଆପଣ ସେଦିନ ଏତେ ରାତିରେ ଅପନ୍ତରିଆରେ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଥିଲେ ?

ଡାକ୍ତରର ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ସେ ଲୋକଟି ଟିକେ ନିସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ କହିଲା—"ମୋର ନାମ ସରୋଜ କୁମାର ପାଲ୍ । ମୁଁ ଜଣେ କାଠ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର, ମୋର କୁପ୍‌କୁ ଯାଉଥିଲି" ।

ସରଳ ବିଶ୍ୱାସୀ ଡାକ୍ତର ସେହି କଥାକୁହିଁ ସତ ବୋଲି ମାନି ନେଲେ । ତାଙ୍କର ଭଲେ ହେଲେ ମନେହେଲା ନାହିଁ ସେ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ହେଉ ବା ଯିଏ ହଉ ଏତେ ରାତିରେ ମଣିଷ ଏକୁଟିଆ ପଦାକୁ ବାହାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାରପର ସେଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଚାରିମାଇଲ୍ ଦୂରରେ ପୁଟିସିଙ୍ଗା ଗାଁ ରାସ୍ତା ଉପରେ । ସେଠାରେ ଡାକବଙ୍ଗଳା

ଅଛୁ । ସ୍ଲେଷ୍ଟିଅ ରକମର ହୋଟେଲ ମଧ୍ୟ ଅଛୁ । ବାହାର ହେଉ ବା ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ହେଉ ସେଇଠାରେ ରହନ୍ତି । ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ଦେଖି ସେ ଲୋକଟି ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲା । ଆମେ ଏଣିକି ତାଙ୍କୁ ସରୋଜବାବୁ ବୋଲି ଡାକିବା । ସରୋଜ-ବାବୁଙ୍କର ଚେହେରାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେବା ଦରକାର । ବୟସ ତାଙ୍କର ପ୍ରାୟ ୫୦-୬୦ ଭିତରେ । ସବଳ ସୁସ୍ଥ ଦେହ । ଉଚ୍ଚରେ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ଫୁଟ । ଦେହର ରଙ୍ଗ ଘୋର କାଳିଆ । ମୁଣ୍ଡ ଚନ୍ଦା । ଭ୍ରୂଲତା ଖୁବ୍ ମୋଟା, ଆଖିକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଇଛି । କପାଳଟା ବେଙ୍କାପ୍ ଉଚ୍ଚ । ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ କୋରଡ଼ ଭିତରୁ ସତେ ଯେପରି ଜଳୁଛି । ମୋଟ ଉପରେ ତାଙ୍କ ଚେହେରାରୁ ମନେ ହେବ ସେ ସେ ହୁଏ ଜଣେ ମନୀଷୀ କିମ୍ବା ଜଣେ ଖୁଣୀ ଅସାମି ।

× × ×

ଏହାପରେ ଅନେକ ଦିନାସାତେକ ବିତି ଗଲାଣି । ସରୋଜବାବୁ ଏକାବେଳକେ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ଉଠିଲେଣି । ଡାକ୍ତରବାବୁ ସରୋଜ-ବାବୁଙ୍କ ଭିତରେ ଅଭେଦ୍ୟ ପ୍ରୀତି । ଦିନେ କଥା କଥାକେ ଡାକ୍ତର ବାବୁ କହିଲେ—"ଦେଖନ୍ତୁ ସରୋଜ ବାବୁ, ଆଜି କାଲି ଡାକ୍ତରୀ ବିଜ୍ଞାନର ଏତେଦୂର ଉନ୍ନତି ହେଲାଣି ଯେ ଅପଣ କଳ୍ପନା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ସରୋଜ—ହଁ, ମୁଁ ତା ଅସ୍ୱୀକାର କିପରି କରିବି ? ମୁଁ ନିଜେ ତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନମୁନା ।

ଡାକ୍ତର—ନା, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ କଥା କହୁନାହିଁ । ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ଅସ୍ତ୍ରବିଜ୍ଞାନ ଏତେଦୂର ଆଗେଇ ଗଲାଣି ଯେ ତା ଦ୍ୱାରା ଆପଣଙ୍କର ଚେହେରା ଏକଦମ୍ ବଦଳାଇ ଦେଇ ହେବ ।

ବାହାଘର ଲୋକ କଥା କିଏ କହୁଛନ୍ତି ? ଆପଣଙ୍କର ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ସରୋଜ—ଏ କିଣ ସମ୍ଭବ ?

ଡାକ୍ତର—ଏକବାରେ ଧ୍ରୁବ ସତ୍ୟ ।

ସରୋଜ—ଆପଣ କରି ପାରିବେ ?

ଡାକ୍ତର—(ଅଳ୍ପହସି) ମୋ ଛଡା ସାରା ଭାରତ ବର୍ଷରେ କେହି କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଭୟେନାରୁ ମୁହିଁ ଏକମାତ୍ର ଭାରତୀୟ ଯେ କି ଏ ବିଦ୍ୟା ହାସଲ କରି ପାରିଛି ।

ସରୋଜ—ମୋର କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନାହିଁ ।

ଡାକ୍ତର—ମୋର ଯଦି ଆଗକାର ଅବସ୍ଥା ଥା'ନ୍ତା ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୋର କଥାର ସତ୍ୟତା ବୁଝାଇ ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତି ।

ସରୋଜ—ଦେଖନ୍ତୁ, ଭଗବାନ ମୋତେ ନିଃସମ୍ବଳ କରିନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ଆପଣଙ୍କର ଫି ଦେଇ ପାରେ ।

ଡାକ୍ତର—(ହସି) ମୋତେ ଭୁଲ୍ ବୁଝିଲେ । ଟଙ୍କାରେ ତ ମୋର ଆଉ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ମୁଁ କହୁଥିଲି ଏ ଅପରେସନ ସକାଶେ ଦରକାର ବିଶିଷ୍ଟ ଲେବରେଟୋରି, ଅପରେସନ ଗୃହ ଆଉ ଅସ୍ତ୍ର । ସେଥି ସକାଶେ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ଦରକାର ହେବ ।

ସରୋଜ—ଏଥି ସକାଶେ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ଖରଚ କରିବାର ଶକ୍ତି ଭଗବାନ ମୋତେ ଦେଇଛନ୍ତି । ଆପଣ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲନ୍ତୁ । ସବୁ ଯୋଗାଡ଼ କରୁଛି ।

ଡାକ୍ତର—କିନ୍ତୁ ଅପରେସନ କାଁକୁ କରିବ ? ଏ ଅପରେସନ ତ ସହଜ ନୁହେଁ । ମରିଯିବାର ପୁରା ଆଶଙ୍କା ଅଛି ।

ସରୋଜ—ମୁଁ । ହଁ, ମୋର ଉପରେ ପରୀକ୍ଷା ହେଉ । ମୁଁ ରାଜି ଅଛି, ଯଦି ମରିଯାଏ ତ ମୋର ଅଫଶୋଷ ନାହିଁ । ଅନେକ ଦିନ ବଞ୍ଚିଛି—ଏ ମୃତ୍ୟୁ ମୋର ଜଗତର କଲ୍ୟାଣ ସକାଶେ ହିଁ ହେବ । ଯଦି ବଞ୍ଚି ଉଠେ ତେବେ ବିଜ୍ଞାନର ଜୟରେ ସାରା ଭାରତବର୍ଷ ପୁରି ଉଠିବ । କେତେ ବିକଳାଙ୍ଗ ପୁଣି ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ଉଠି ପାରିବେ ।

ଡାକ୍ତର— (ଭାବି) ଅଚ୍ଛା, ମୁଁ ରାଜି । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସର୍ତ୍ତ ଅଛି । ଅପରେସାନ ଶେଷ ହୋଇ ବେଣ୍ଡେଜ ଖୋଲା ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ବିଷୟ ଖୁବ ଗୋପନୀୟ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

ସରୋଜ—ରାଜୀ ।

ଡାକ୍ତର—ଚାଲନ୍ତୁ ତା ହେଲେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଘରର ପ୍ଲାନ ଆଉ ଅସ୍ତ୍ର ଆଦିର ତାଲିକା ଦିଏ । ତାପରେ ଦୁହେଁ ଉଠି ଭିତରକୁ ଗଲେ ।

× × × × ×

ତିନି ଦିନ ପରେ ସରୋଜ ବାବୁ ଘରର ପ୍ଲାନ ଆଉ ଅସ୍ତ୍ର ଆଦିର ତାଲିକା ନେଇ ଚାଲି ଗଲେ । କଥା ରହିଲା ସମସ୍ତ ଯୋଗାଡ଼ ହୋଇଗଲେ ସେ ଆସି ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ନେଇ ଯିବେ । ଏ ଘଟଣାର ପ୍ରାୟ ଦୁଇମାସ ପରେ ପୁଲିଶ ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ମିଃ ଦାଶରଥି ପଟ୍ଟନାଏକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେବାଟ ଦେଇ ସେ ଚାଲିଚେର ଯାଉଥିଲେ । ଏ ବାଟଦେଇ ଯେତେ ସରକାରୀ

କର୍ମଗୁରୁ ଯା'ନ୍ତି ସମସ୍ତେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରି ଯା'ନ୍ତି, କାରଣ ଉପକାର ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପାଖରୁ ପାଇ ନଥିବା ଲୋକ ଜଣେ ହେଲେ ନଥିଲେ । ଦୁହେଁ ବସି କଥା ବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ଥିଲେ ।

ଡାକ୍ତର—ତାରପର, ଦାଶରଥି ବାବୁ, ହଠାତ୍ ଯେ !

ଦାଶରଥି—ନା, ତାଲଚେର ଯାଉଥିଲି, ଅପଣଙ୍କୁ ଟିକଏ ଦେଖି ଯିବାକୁ ଅସିଲି ।

ଡାକ୍ତର—କଣ ଛୁଟିରେ ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଦାଶରଥି—ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା ଛୁଟି କାହିଁ । ପୁଲିଶ ମଲେ କିମ୍ବା ରିଟାୟାର୍ଡ଼ ଗଲେ ତା'ର ଛୁଟି । ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ଖୁନୀ ଓଡ଼ିଶାରୁ ପଳାଇ ଅସିଛି । ତା'ର ଖୋଜଖବରରେ ଯାଉଛି ।

ଡାକ୍ତର—ଖୁନୀ ?

ଦାଶରଥି—ହିଁ ଖାଲି ଖୁନୀ ନୁହେଁ—ବିଖ୍ୟାତ ଜାଲିୟାତ୍ ମଧ୍ୟ । ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ ତାର ଫଟୋ । ଏହା କହି ପକେଟରୁ ଖଣ୍ଡେ ଫଟୋ କାଢି ଦେଖାଇଲେ । ଡାକ୍ତର ସେ ଫଟୋ ଦେଖି ଟିକଏ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ଫଟୋଟି ସୁରେଶ ବାବୁ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇଥିବା ଲୋକର । ତଳେ ଲେଖା ହୋଇଛି ।

ନାମ—ଧୀରେଶ ସୁର । *

ବୟସ—୫୦—୬୦, ଉଚ୍ଚ ୫ ଫୁଟ ।

କେହି ଧରାଇ ଦେଇ ପାରିଲେ କିମ୍ବା କୌଣସି ସମ୍ବାଦ ଦେଲେ ସରକାର ତରଫରୁ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଟଙ୍କା ପୁରସ୍କାର ମିଳିବ ।" ପଡି

* ଲେଖକଙ୍କର "ଅଦୃଶ୍ୟ ଗୋଏନ୍ଦା" ପଢନ୍ତୁ ।

ସାହ୍ ଫଟୋ ଖଣ୍ଡିକ ଦାଶରଥି ବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଲେ । ସେ ଯେ କାହିଁକି ଚୁପ୍ ରହିଲେ କିଛି ବୁଝାଗଲା ନାହିଁ । ସେ ଲୋକ ଯଦି ଆସେ ଡାକ୍ତର ଯେପରି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଚୌକିଦାରକୁ ଖବର ଦିଅନ୍ତି—ଏହା କହି ଦାଶରଥି ବାବୁ ଚାଲି ଗଲେ । ଡାକ୍ତର ସେଇଠାରେ ବସି କେତେ କଣ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦାଶରଥି ବାବୁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କର ଥରେ ମନେ ହେଲା ଦାଶରଥି ବାବୁଙ୍କୁ ଡାକି ସବୁ କଥା କହି ଦିଅନ୍ତେ ମାତ୍ର ପୁଣି ନିବୃତ୍ତ ହେଲେ । ହାୟ ଡାକ୍ତର ! ତୁମେ କଣ କରିବ ? ନିୟତିକୁ କେହି ଖଣ୍ଡାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ! ଯଦି ଘୁଣାକ୍ଷରରେ ଜାଣନ୍ତି ତୁମ ଭବିଷ୍ୟତରେ କଣ ଲେଖାଅଛି ତୁମେ ନିଜେ ଦୌଡ଼ି-ଯାଇ ଦାଶରଥି ବାବୁଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣି ସବୁ କଥା ଖୋଲି କହନ୍ତ ଖୁନୀକୁ ଧରାଇ ଦେଇ ସରକାର ତଥା ସମାଜର ଧନ୍ୟବାଦ ସହିତ ପ୍ରଚୁର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ଲାଭ କରି ପାରନ୍ତ—ମାତ୍ର ତା ହେବାର ନୁହେଁ··

—୨—

ବର୍ଷକ ପରର କଥା । ସେଦିନ ଖଣ୍ଡିଏ ଅପରେସନ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ସରୋଜ ବାବୁ ଶୋଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଡାକ୍ତର ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜି ଓ ତାଙ୍କର ଦୁଇଜଣ ସହକାରୀ ଉପଯୁକ୍ତ ବେଶଭୂଷାରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହି ଘରଟି ସରୋଜ ବାବୁ ଅନେକ ଖୋଜା ଖୋଜି କରି ପାଟଣା ସିଟିର କଦମକୁଆ ମହଲ୍ଲାର ଗୋଟିଏ ନିର୍ଜନ ଅଂଶରେ ପାଇ କିଣିଥିଲେ । ତା'ପରେ ବହୁ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟରେ ଏହାର ଜୀର୍ଣ୍ଣସଂସ୍କାର

କରାଇ ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କର ପ୍ଲାନ ଅନୁଯାୟୀ ଏଥିରେ ଯନ୍ତ୍ର ଆଦି ଅଣାଇ ଖଞ୍ଜା ଖଞ୍ଜି କରାଇଥିଲେ । ଘରର ବାହାରୁ ଦେଖିଲେ କେହି ଅନ୍ଦାଜ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ଯେ ତା' ଭିତରେ ପୃଥିବୀର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅପରେସାନ-ଥିଏଟର ଅଛି । ଆରାମରେ ରହିବାର ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଉପକରଣ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଆମକୁ ଦାନ-କରିଛି—ତାର ମଧ୍ୟ ଅଭାବ ନ ଥିଲା । କୌଶଳୀ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ଚତୁରତାରେ ଆଖ ପାଖରେ ଥିବା କୌଣସି ଲୋକ ଭଲେ ହେଲେ ଏ ଖବର ଜାଣିପାରି ନଥିଲେ । ସ୍ଥାନୀୟ କୁଲି କାଳେ ବାହାରେ କଥା ପ୍ରକାଶ କରି ଦେବେ ଏଇ ଭୟରେ ସେ ତାଙ୍କ ଘର ମରାମତି ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ବହୁ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟରେ ନୂତ ନୂଆ କୁଲି ଓ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଦୂର ଦେଶରୁ ଆଣି ଲଗାଇ ଥିଲେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ସହର ମାନଙ୍କର ଭଳି ହେଲା ଯେ କେହି କାହାର କଥାରେ ନଥାନ୍ତି । ତଳ ମହଲରେ କେହି ମରି ଗଲା ତ ଉପର ମହଲା ଲୋକ ସେକଥା ଜାଣେ ନାହିଁ ଅତଏବ ସରୋଜ ବାବୁ ଘରେ ଅପରେସାନ ଥିଏଟର କରୁଛନ୍ତି କା ସୁନାଖଣି ଖୋଳୁଛନ୍ତି ଏକଥା ବୁଝିବାର କାହାର ଅବସର ନଥିଲା । ଡାକ୍ତର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଲେ—ଆପଣ ମାନେ ଦେଖନ୍ତୁ—ଆଜି ମୁଁ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଉଛି ଯଦି କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ତେବେ ମୋର ନାମ ଅକ୍ଷୟ ହୋଇ ରହିବ । ଏପରି ଅପରେସାନ ସନ୍ଦର୍ଭ ଆମର ପୋଥିରେ ଅଛି ତଥାପି ବାସ୍ତବ ଜଗତରେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ବିପଦ ମଧ୍ୟ ଅଛି—ଏକ ଆଡ଼େ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଯେତିକି ଅନ୍ୟ ଆଡେ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ମରିଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ମଧ୍ୟ ସେତିକି । ମରିଗଲେ ଆଇନ୍ ସାମ୍ନାରେ ମତେ କୈଫିୟତ ଦେବାକୁ ହେବ । ସେଥି ସକାଶେ ଅପରେସାନ୍ କରିବା

ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ସରୋଜ ବାବୁ ନିଜ ହାତରେ ମତେ ଲେଖି-ଦେବେ ଯେ ସେ ଜାଣିଶୁଣି ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଏପରି ଅପରେସାନ କରେଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଏବଂ ଦସ୍ତଖତ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ଟିପଚିହ୍ନ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଦେବେ ।

ସରୋଜ—ଲେଖି ଦେବାର କଣ ଦରକାର ? ଦୁଇଜଣ ସାକ୍ଷୀ ତ ଅଛନ୍ତି ।

ଡାକ୍ତର—ନା, ତା ହେବ ନାହିଁ । ସାକ୍ଷୀ ତ ତୁମର ଲୋକ । ମୋର ଦାୟିତ୍ୱ ମୁଁ ଛାଡ଼ି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ଅଗତ୍ୟା ସରୋଜ ବାବୁ ଉଠି ଡାକ୍ତରଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ଲେଖିଦେଇ ଦସ୍ତଖତ ଟିପଚିହ୍ନ ଆଦି ଦେଲେ ଏବଂ ସେ ଦୁଇଜଣ ଯାକ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଦସ୍ତଖତ କଲେ । ତା'ପରେ ଅପରେସାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ପନ୍ଦର ଦିନ ପରର କଥା । ଆଜି ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ବେଣ୍ଡେଜ ଖୋଲା ହେବ । ଡାକ୍ତର ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ ମୁହଁରୁ ବେଣ୍ଡେଜ ଖୋଲି ଦେଲେ । ଅନେକ ଦିନ ଆଖି ବନ୍ଦ ଥିବାରୁ ହଠାତ୍ ଆଲୁଅ ବାଜି ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ଆଖି ଝଲସି ଉଠିଲା । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହେବାରୁ ସେ ଆଖି ମେଲି ଚାହିଁଲେ । ଖଟର ପାଦ ଆଡ଼େ କାନ୍ଥରେ ଝୁଲୁଥିବା ଖଣ୍ଡେ ବଡ଼ ଦର୍ପଣ ଉପରେ ତାଙ୍କ ନଜର ପଡ଼ିବାରୁ, ସେ ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଅପରିଚିତର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଦେଖି ପଛ ଆଡକୁ ଚାହିଁଲେ ମାତ୍ର ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଛଡା କାହାରିକୁ ସେ ଘରରେ ନ ଦେଖି ପୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଦର୍ପଣ ଆଡକୁ ଚାହିଁଲେ । ଦର୍ପଣରେ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ଛବି ତାଙ୍କୁ ଏକେବାରେ

ଅଚହ୍ନା ଲାଗଲା । ଲମ୍ବା ମୁହଁ, ତୀକ୍ଷ୍ଣ ନାକ, ଉଚ୍ଚ କପାଳ ଏବଂ ମୁହଁକୁ ମନାଉ ଆଖି । ଏ ଚେହେରା ସେ ତାଙ୍କର ଜୀବନରେ ଏକଥା ତାଙ୍କର ଭଲେ ହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ନାହିଁ ଅଥଚ ବିଶ୍ୱାସ ନ କରି ଉପାୟ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ମୁହଁରୁ ବାହାରିଲା "ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ" ।

ଡାକ୍ତର—ଦୀନେଶ ବାବୁ ! ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ କଣ । ଏ ତ ବିଜ୍ଞାନର ଦାନ ।

ଡାକ୍ତର ମୁହଁରୁ "ଦୀନେଶ ବାବୁ" ଶୁଣି ସର୍ବେଶ୍ୱର ବାବୁ ଚମକି ପଡ଼ି କହିଲେ—"ଡାକ୍ତର, ତୁମେ କଣ ଜାଣ ?"

ଡାକ୍ତର—ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ । ତୁମେ କିଏ ଏବଂ ତୁମେ ଯେ ଜଣେ ଫେରାର ଅସାମୀ ତା ମଧ୍ୟ ଜାଣେ । ତୁମେ ଘରକୁ ଆସିବାର ୨।୩ ଦିନ ପରେ ଦାଶରଥୀ ବାବୁ ତୁମର ଖୋଜରେ ଆସିଥିଲେ ।

ଦୀନେଶ—ତା ପର ? ତୁମେ କଣ ତାଙ୍କୁ କହିଦେଲ ?

ଡାକ୍ତର—ଧୀରେ ଦୀନେଶ ଧୀରେ । ଯଦି କହିଦେଇଥାନ୍ତି ତେବେ ଏତେ ଦିନକୁ ତୁମେ ଏଠାରେ ନ ଥାଇ ସରକାରଙ୍କର ଅତିଥି ଶାଳାରେ ଥାନ୍ତ । ନା ମୁଁ କହିନାହିଁ । କାହିଁକି ଜାଣ ? ତୁମେ ସମାଜ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଛ । ସମାଜର ରକ୍ଷକ ଯେଉଁମାନେ ସେମାନେ ଯଦି ପାରନ୍ତି ତ ତୁମକୁ ଧରନ୍ତୁ । ମୋର ତ ସମାଜ ସାଙ୍ଗରେ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ଆଉ ତା ଛଡ଼ା ମୋର ସାରା ଜୀବନର ଆକାଂକ୍ଷା ଥିଲା ଏପରି ଗୋଟିଏ ଅପରେସାନ୍ କରିବି ବୋଲି—ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ଯାଚି ହୋଇ ମୋତେ ସେ ସୁଯୋଗ ଦେଲ ମୁଁ ବରଞ୍ଚ ତୁମ ପାଖରେ କେତେକ ଅଂଶରେ କୃତଜ୍ଞ ।

ଧୀନେଶ—ଡାକ୍ତର ! ମୁଁ ତୁମକୁ ଅନେକ ଟଙ୍କା ଦେବି ।

ଡାକ୍ତର—(ହସି) ଧୀନେଶ, ମୋର ଟଙ୍କାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଟଙ୍କା ମୋର ଅନେକ ଥିଲା ଏବଂ ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ଯେ ମୁଁ ଯଦି ଇଚ୍ଛାକରେ ତେବେ ଅନେକ ଟଙ୍କା ମୁଁ ରୋଜଗାର କରିପାରେ । ମୋର କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ ଅଛି, ତୁମେ ଯଦି ତା ରଖ ତାହେଲେ ମୁଁ କୃତାର୍ଥ ହେବି ।

ଧୀନେଶ—କୁହ, ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ରଖିବି ।

ଡାକ୍ତର—ତୁମକୁ ମୁଁ ନୂତନ ଚେହେରା ଦେଇ ନୂତନ ଜୀବନ ଦେଇଛି । ପୁଲିସ ଶତ ଚେଷ୍ଟାରେ ବି ତୁମର କିଛି କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ମୋର ଅନୁରୋଧ ତୁମେ ତୁମର ପୂର୍ବ ଜୀବନ ଭୁଲିଯାଅ । ନୂଆ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କର ।

ଧୀନେଶ—(ହସି) ଡାକ୍ତର ତୁମେ କଣ ମନେ କରୁଛ ମୁଁ ବିନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏ ସାଙ୍ଘାତିକ ଅପରେସନରେ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଛି ? ନୂଆ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ ନିଶ୍ଚୟ କରିବି କିନ୍ତୁ କେତେକ ପୁରୁଣା ଧାର ଶୋଧ କରି ସାରିବା ପରେ । ଯାହାଙ୍କ ଲାଗି ମୋର ମୁହଁର ଗ୍ରାସ ଚାଲିଗଲା ତାଙ୍କୁ ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରି ସାରି ମୁଁ ନୂତନ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରିବି ।

ଡାକ୍ତର—ତା ହେଲେ ମୁଁ ସବୁ କଥା ପୁଲିସ ପାଖରେ କହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବି ।

ଧୀନେଶ—ଦେଖ ଡାକ୍ତର ! ମୁଁ ତୁମ ପାଖରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୃତଜ୍ଞ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପଥରେ ଯେ ବାଧା ଦେବ ତାକୁ ମୁଁ ଖୁନ୍ କରିବାକୁ ପଛେଇବି ନାହିଁ ।

ଡାକ୍ତର—ତୁମେ ମୋତେ ଖୁନ୍ କରିବ ?

ଦୀନେଶ—ତୁମେ ଯଦି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କର ଯେ କୌଣସି ଠାରେ ଏକଥା ପ୍ରକାଶ ନ କରିବ.........

ଡାକ୍ତର—ଯଦି ନ କରେ ?

ଦୀନେଶ—ତେବେ ତୁମକୁ ମରିବାକୁ ହେବ ?

ଡାକ୍ତର—ମୁଁ ସେଥି ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମାତ୍ର ତମର ତ କାମ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶେଷ ହୋଇନାହିଁ। ତୁମର ଏକ୍‌ସରେ ନେବାକୁ ହେବ। ମୁଁ ଯା କରିଛି ତା ଚିରସ୍ଥାୟୀ ହେବ ନା ପୁଣି କିଛିଦିନ ପରେ—ଏହା କହି ଡାକ୍ତର ସେ ଘର ଛାଡି ଚାଲିଗଲେ। ଘଣ୍ଟା ବଜାଇବାରୁ ଦୀନେଶ ବାବୁଙ୍କର ଜଣେ ଲୋକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା। ତା ସହିତ କିଛି ନିମ୍ନସ୍ୱରରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାପରେ ସେ ମଧ୍ୟ ସେ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା।

× × ×

ପ୍ରାୟ ୨ମାସ ପରେ କଲିକତାର ଲେକ୍‌ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ଡାକ୍ତର ମେକ୍ ଗ୍ରାଡ଼ୀଙ୍କର ପାଗଳା ଗାରଦାରେ ଜଣେ ଲୋକ ଆସି ରହିଲା। ସେତେବେଳେ ତାର ଚେତା ନଥାଏ। ତାଙ୍କୁ ଆଣିଥିବା ଲୋକ ନିଜକୁ ଡାକ୍ତର ପାଲ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଲା ଏବଂ କହିଲା ଯେ ରୋଗୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତେଜିତ ହେବାରୁ ସେ ତାଙ୍କୁ ମରଫିଆ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛି। ରୋଗର ଇତିହାସରେ ଲେଖା ହେଲା "ରୋଗୀ ନିଜକୁ ସ୍ୱନାମ ଧନ୍ୟ ଡାକ୍ତର ପରିଣ ମୁଖାର୍ଜୀ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି ଏବଂ ସେ ମନେ କରନ୍ତି ଯେ ସେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଅପରେସାନ କରିଛନ୍ତି ଯା'କି ଚିକିତ୍ସା

ଜଗତରେ ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟାପାର” । ରୋଗୀର ଇତିହାସ ଦେଖି ଡାକ୍ତର ସାହେବ ତାଙ୍କୁ ମନୋବିକାର ୱ୍ୟାର୍ଡ଼ର ୧୦ ନମ୍ବର କୋଠରୀରେ ରଖିଲେ ।

× × ×

ପୃଥିବୀ ବକ୍ଷରୁ ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜୀ ନାମ ଲୋପ ପାଇଗଲା । ଯାହା ରହିଲା ତା ଗୋଟିଏ ଗଣିତଶାସ୍ତ୍ରର ଜଡ ସଂଖ୍ୟା । ମୂଷା ପାଘୁଲ ଗାଁର ପୂର୍ବ ପଟ ମୁଣ୍ଡିଆରୁ ନିତ ଯେପରି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠି ପଶ୍ଚିମ ପଟ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅସ୍ତ ଯାଆନ୍ତି ସେହିପରି ଚାଲିଲା । ବଣୁଆ ଲୋକ ମାନେ ଆସି ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ନିତ ଖୋଜନ୍ତି—ଶୂନ୍ୟ ଘର ଦେଖି ଫେରି ଯାଆନ୍ତି । ଏଇ ସରଳ ବିଶ୍ୱାସି ଅଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତର ସହିତ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ନଦେଖି ତାଙ୍କ ମନରେ ବ୍ୟଥା ଲାଗେ, କିନ୍ତୁ କଣ କରିବେ ? କ୍ରମେ ଦାଶରଥି ବାବୁଙ୍କ କାନକୁ କଥା ଗଲା । ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଯେ କେହି ଖୁନ କରି-ପାରେ ଏକଥା ଦାଶରଥି ବାବୁଙ୍କୁ ଅସମ୍ଭବ ଲାଗିଲା । ସେ ଭାବିଲେ ଡାକ୍ତର ମନୁଆ ଲୋକ—ହୁଏ ତ ମନ କଣ ହେଲା କୁଆଡେ ଚାଲିଗଲେ—ଆସି ପାରନ୍ତି, ନପାରନ୍ତି ମଧ୍ୟ । ରାଜ ସରକାର ତରଫରୁ ତାଙ୍କ ଘରର ହେପାଜତ କରିବା ସକାଶେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଗଲା ।

—୩—

ଏଡ଼ଭୋକେଟ୍ ଦେବବ୍ରତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଘର । ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ବାଲ୍ୟତରୁ ବାରସ୍ତର ପାଶକରି ଆସି କଟକରେ

ପ୍ରାକ୍‌ଟିସ୍ କରୁଛନ୍ତି । ପ୍ରିୟତମା ପତ୍ନୀ ରମାଦେବୀ—ଅସରନ୍ତି ଧନ—ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ—ଅଳସ ଜୀବନର ସବୁ ପ୍ରକାର ସରଞ୍ଜାମ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଜକୁ ବିଳାସ ବ୍ୟସନରେ ଭସାଇ ନଦେଇ ଏକ ନିଷ୍ଠା ଭାବରେ ନିଜର ବ୍ୟବସାୟ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରୁ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ହାତକରି ନିଜର ମହକିଲଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇବା ତାଙ୍କର ନୀତି ନୁହେଁ । ନିଜର ବୁଦ୍ଧି ବଳରେ ସେ ମୋକଦମା ଲଢ଼ନ୍ତି ଏବଂ ଜିତନ୍ତି ମଧ୍ୟ । ମହକିଲର ହିତ ସକାଶେ ତାଂକୁ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଇନ୍‌ଭେଷ୍ଟିଗେସନ ମଧ୍ୟ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ସେ ନିଜକୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରିୟ କରି ପାରିଥିଲେ । ଅଳ୍ପ କେତୁଟା ଦିନ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରସାର ଖୁବ୍ ବଢିଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ଏତେ କାମ ପାଉଥିଲେ ଯେ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଅନେକ କେସ୍ ଫେରାଇ ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସହକାରୀଙ୍କର ନାମ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଓକିଲ ନୁହନ୍ତି । ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଇନ୍‌ଭେଷ୍ଟିଗେଟ୍ ହିସାବରେ ସେ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କର ସହକାରୀ ।

ସେ ଦିନ ସକାଳ ଆଠଟା ବେଳେ ସେ ଏବଂ ରମା ବସି ଚା ଖାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଡାକ ଆଣି ଚପରାଶୀ ଥୋଇ ଦେଇଗଲା । ସେ ଖବର କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକ ଖୋଲି ପଢୁଁ ପଢୁଁ "କହିଲେ ରମା, ଗୋଟାଏ ଖବର ଶୁଣିଛନା । ସରୋଜ କୁମାର ସାହା ବୋଲି ଜଣେ ଲୋକ କାଲି ଦୀନେଶ ସୁର ନାମରେ ସାତ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଦାବୀ କରି ମୋକଦ୍ଦମା ଦାଏର କରିଛି । ଦୀନେଶ ସୁରର ନାମ ଶୁଣି ରମାର ମୁହଁ ପାଉଁଶିଆ ପଡ଼ିଗଲା । ରମାର ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ହସି କହିଲେ "ମୁହଁରେ ଯେତେ ଅଣ୍ଟ ଦେଖାନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି ମାଇକିନିଆ ତାଙ୍କର ଜାତି ସୁଲଭ ଡର ସେ

କୁଆଡ଼େ ଲୁଚେଇବେ । ଭୂତପୂର୍ବ ପ୍ରତିହିଂସା ବାହିନୀର ସେନାପତିଙ୍କ ମୁହଁ ତ କଣ ଏକେବାରେ ଶୁଖିଗଲା ?”

ରମା—ସେସବୁ କିଛି ନାହିଁ । ମୋତେ ଅତୀତକୁ ଭୁଲିବାକୁ ଦିଅ । ଅତୀତର ସ୍ମୃତି ମୋତେ ପାଗଳ କରିଦିଏ । ବାପାଙ୍କର ସେହି ଶେଷମୁହୂର୍ତ୍ତ ମୋର ମନେ ପଡ଼େ । ଦୀନେଶ ମୋର ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ଅଭିସମ୍ପାତ । ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିପାରି ନାହିଁ ।

ଦେବ—ଦୀନେଶ ନିଶ୍ଚୟ ମରିଛି । ସେ ଦିନ ରାତିରେ ସେ ପଳାଇଗଲା । ଆଜି ଯାଏ ତାର କିଛି ପତ୍ତା ନାହିଁ । ସେ ବଞ୍ଚିଥିଲେ ନିଶ୍ଚୟ ତାର କୌଣସି ସମ୍ବାଦ ପାଇଥାନ୍ତୁ ।

ରମା—ସେ ଯେ ମରିଛି ଏ କଥା ନିଶ୍ଚୟ କରି କହି ପାରିବା ନାହିଁ । ସେ ଯଦି ମରି ଥାନ୍ତା ଗଙ୍ଗେନ ବାବୁ କପରି ଣଠି ପାଇ ଥାନ୍ତେ ।

ଦେବ—ହୁଁ—ମୁଁ ଅନେକ ରକମ ଇନ୍‌କୁଆରି କରିଛି କିନ୍ତୁ ତାର ପତ୍ତା ଆଜି ମିଳିଲା ନାହିଁ ।

ରମା—ଅଚ୍ଛା ତୁମେ ତ ବାମଡ଼ା ଯାଇଥିଲ । ତାର କୌଣସି ପତ୍ତା ପାଇଲ ?

ଦେବ—ନା—କୌଣସି ପତ୍ତା ମିଳିଲା ନାହିଁ । ସେଠାକାର ପୁଲିସ୍ ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଦାଶରଥି ବାବୁ ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ । ସେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ରକମ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି

କିନ୍ତୁ ଦୀନେଶର କୌଣସି ପତ୍ର ମିଳଲି ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେଉଁ ସମୟରେ ଯାଇଥିଲି ସେ ସମୟରେ ଦୀଶରଥି ବାବୁଙ୍କର ମଧ୍ୟ ମନ ଭଲ ନଥିଲା ।

ରମା—କାହିଁକି ?

ଦେବ—ଜଣେ ବୁଢ଼ା ବଙ୍ଗାଳୀ ଡାକ୍ତର ଆସି ଅନେକ ଦିନହେଲା ଗୋଟିଏ ନିଛାଟିଆ ଯାଗାରେ ଖଣ୍ଡେ ଘର କରିଥିଲେ । ଲୋକଟି ଭାରି ଭଦ୍ର ଏବଂ ଉଦାରମନା । କୌଣସି କାରଣରୁ ସଂସାରତ୍ୟାଗ କରି ସେଠାରେ ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ପରି ଥିଲେ । ଲୋକମାନଙ୍କ ସେବା କରିବାହିଁ ତାଙ୍କର ଜୀବିକା ଥିଲା । ସେ ଜଣେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଡାକ୍ତର ଥିଲେ । ଖୋଦ ରାଜା ସାହେବ ତାଙ୍କୁ ନିଜ ଦରବାରରେ ଉଚ୍ଚ ଆସନ ଦେବାକୁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ମାତ୍ର ସେ ମାନିଲେ ନାହିଁ । ଥରେ ରାଣୀମାଙ୍କର ପେଟରେ ଗୋଟାଏ ଅପରେସାନ କରିବା ଦରକାର ପଡ଼ିଥିଲା — ଭାରତର ଏବଂ ବିଲାତର ଅନେକ ପ୍ରବୀଣ ଡାକ୍ତର ସାହସ କଲେନାହିଁ ମାତ୍ର ଏ ବୁଢ଼ା ଅନାୟାସରେ ଅପରେସାନ କରିଥିଲେ । ସେହି ଦିନରୁ ସମସ୍ତ ରାଜ ପରିବାର ତାଙ୍କ ନିକଟରେ କୃତଜ୍ଞ । ସେ ଦିନେ ହଠାତ୍ କାହାରିକି କିଛି ନକହି କୁଆଡ଼େ ଚାଲି ଗଲେ । ତାଙ୍କର ଖୋଜ ତଲାସ ଲାଗିଥିଲା ।

ରମା—ତାଙ୍କର ନାମ କଣ ?

ଦେବ—ତାଙ୍କର ନାଁ । ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜି ।

ରମା—ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜି—କଲିକତାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଡାକ୍ତର ?

ଦେବ—ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଜାଣି ନା କଣ ?

ରମା—ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ପରିଚୟ ନାହିଁ । ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲ । ବାପା କହୁଥିଲେ ଅସ୍ତ୍ର- ଚିକିତ୍ସାରେ ତାଙ୍କର ସମକକ୍ଷ ଭାରତରେ କାହାଁକି ପୃଥିବୀରେ କେହିଥିଲେ କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ପୁଅ କଲେରାରେ ମରିଯିବାରୁ ସେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ।

ଦେବ—ହଁ, ତା ହେଲେ ଏଇ ସେ ଲୋକ । ବାମଣ୍ଡା ପୁଲିସର ବିଶ୍ୱାସ ସେ ଜଣେ ମହୁଆ ଲୋକ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ହଠାତ୍ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେ ।

ରମା—ତାଙ୍କର କୌଣସି ଶତ୍ରୁ.........

ଦେବ—ନା, ତାଙ୍କର କେହି ଶତ୍ରୁ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ତ କୌଣସି ଧନ ରତ୍ନ ନଥିଲ, ଯେ ସେ ଲୋଭରେ ତାଙ୍କୁ କେହି ଖୁନ୍ କରିବ ?

ରମା—ଧନରତ୍ନ ନଥାଇ ପାରେ, ଗୁଣ ତ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ରାଜାଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୁଏ ତ କୌଣସି ଲୋକର ଆଖିକୁ ସହିଲା ନାହିଁ ।

ଦେବ—କେ ଜାଣେ, ହୁଏ ତ ହୋଇ ପାରେ । ମୁଁ ଏତେ ଭାବି ନାହିଁ । ଷ୍ଟେଟ ପୁଲିସ ଅଫିସରଙ୍କ ଭିତରେ ଦାଶରଥି ବାବୁଙ୍କର କର୍ମଶକ୍ତି ଉପରେ ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ ଆସ୍ଥା ଅଛି । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଏହାର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିବେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଚପରାଶୀ ଆସି ଖବର ଦେଲା ଯେ

ଇନ୍‌ସପେକ୍‌ଟାର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ଆସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ସେଇଠାକୁ ଡାକି ଆଣିବାକୁ କହି ରମା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଜଳଖିଆ ଆଣିବାକୁ ଉଠିଗଲେ । ରାଜେନ ବାବୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଦେବବ୍ରତ ଉଠି ତାଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରି ବସାଇଲେ । ରମା ଗୋଟିଏ ପ୍ଲେଟରେ ଜଳଖିଆ ଆଣି ତାଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ରଖି କହିଲେ "ଏକୁ ଶେଷ ନ କରିବା ଯାଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣ କୌଣସି କଥା କହି ପାରିବେ ନାହିଁ ।" ରାଜେନ ବାବୁ ହସି କହିଲେ "ତୁ ନିଶ୍ଚେ ମୋର ମା, ନୋହିଲେ ମୁ ଯେ ଖାଇ ନାହିଁ ତା ତୁ ଜାଣିଲୁ କିପରି, ଆଜି ମୁଁ ଯେ ଠିକେ ଖାଇବାକୁ ଭଲ ପାଏ ତା' ବା ଜାଣିଲୁ କିପରି ? ଯା କହି ଖାଇବାରେ ମନ ଦେଲେ । ଖାଇ ସାରି ଆରାମର ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରି କହିଲେ "ଦେବ ! ମୁଁ ଠିକେ କାମରେ ଆସିଥିଲି ତୁମ ପାଖକୁ ।"

ରମା—(ଅଭିମାନ ସ୍ୱରେ), ତା ଆସିବେ ନାହିଁ ବାହିଁକି ? କୁହନ୍ତୁ ତ କେବେତ ଧନ ହେଲି ମୋତେ ଆପଣ ନେଇ ଯାଇ ନାହାନ୍ତି ଆପଣଙ୍କ ଘରକୁ ? ମାଉସୀ କିପରି ଅଛନ୍ତି ?

ରାଜେନ—ଆଉ କିପରି ? ସେଇ ଆଗ ପରି, ଆଜି ମୁଣ୍ଡ ବ୍ୟଥା ତ କାଲି ଗୋଡ଼ ବ୍ୟଥା । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ମୋର ମାୟା ହୁଏ । ପୁଲିଶ ବାଲାର ସ୍ତ୍ରୀ ହେବା ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ପାପର ଫଳ । ହଉ ଆଜି ସଞ୍ଜବେଳେ ନେଇଯିବି ।

ରମା— 'ଜି ହୁଁ, ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାଉଛି । ଆପଣମାନେ ଗଳ୍ପ କରୁଥା'ନ୍ତୁ ।" ଏହା କହି ସେ ଚାଲିଗଲେ ।

ଦେବ—ଆପଣଙ୍କୁ କାହିଁକି ଚିନ୍ତିତ ଦେଖା ଯାଉଛି ? ଫେର କଣ ହେଲାକି ?

ରାଜେନ—ବୋଧହୁଏ କାଗଜରେ ସରୋଜ କୁମାର ସାହା ଦାୟର କରିଥିବା ମୋକଦ୍ଦମାର ସମ୍ବାଦ ପଢ଼ିଥିବ ?

ଦେବ—ହଁ, ଏଇ କିଛିକ୍ଷଣ ଆଗେ ଆମର ସେଇ କଥା ହେଉଥିଲା । ସେ ତ ଦେଓ୍ୱାନୀ ମୋକଦ୍ଦମା । ସେଥିରେ ଆପଣଙ୍କର କଣ ଅଛି ?

ରାଜେନ—ନା, ଆମର କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦୀନେଶ ସୁର ଧରା ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଏଇ ଆତ୍ମଗ୍ଲାନି ମୋତେ ବ୍ୟଥିତ କରୁଛି ।

ଦେବ—ତା ହେଲେ ଆପଣ ଏଇ ଦୃଷ୍ଟି ଭଙ୍ଗିରୁ ଏ କେସ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଏ କେସ୍ ପଢ଼ିବା ପରେ ମୋର କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ କଥା ମନେ ପଡ଼ୁଛି ।

ରାଜେନ—କଣ ?

ଦେବ—ଦୀନେଶ ଫେରାର ହେବା ପରେ ତାର ସ୍ଥାବର ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ସରକାର ଜବଦ୍ କରିଛନ୍ତି । ତାର "ହିମାଲୟାନ୍ ବେଙ୍କର" ଷ୍ଟକ୍ ହାଇକୋର୍ଟ ନେଇଛନ୍ତି । ଦୀନେଶ ଠିକ୍ ଜାଣେ ସେ ନିଜେ ଆସି ତାର ସମ୍ପତ୍ତି ଉଦ୍ଧାର କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏଟା ହୁଏ ତ ତାର ଗୋଟାଏ ଚାଲ୍ । ଏଇ ଲୋକ ଜରିଆରେ ହୁଏ ତ କିଛି ମାତ୍ର କରିବା ତାର ଇଚ୍ଛା ।

ରାଜେନ—ତା ହେଲେ ତ ଏଥିରେ ଆମର ପୂରା କାମ ଅଛି । ତା ହେଲେ କଣ କରିବା ?

ଦେବ—ସରୋଜ କୁମାର ସାହା କିଏ ତାହା ଆଗେ ଜାଣିବା ଦରକାର । ତା'ପରେ ଦୀନେଶ ସୁର ତ ଗିରିବ ନ ଥିଲା ।

ସେ ତାହାଁଙ୍କ ସରୋଜ ପାଖରୁ ଟଙ୍କା କରଜ କରୁଥିଲା, ସେ କଥା ବି ବୁଝିବା ଦରକାର। ଅଉ ଏଥିରେ ଦୀନେଶର ହାତ ଅଛି କି ନାହିଁ ସେ କଥା ବି ଜାଣିବା ଦରକାର।

ସତ୍ୟେନ—କିନ୍ତୁ ଏ ତ ଦେୱାନୀ ମୋକଦ୍ଦମା। ଇଏ୍ କଣ ଆମକୁ ଅନୁମତି ଦେବେ ?

ଦେବ—ଆପଣ ଭୁଲ୍ ଯାଉଛନ୍ତି ସେ ଦୀନେଶର ସ୍ଥାବର ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ହାଇକୋର୍ଟ ଜବଦ୍ କରିଛନ୍ତି। ଯଦି କୌଣସି ଲୋକ ସରକାରଙ୍କୁ ଠକାଇ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ସେଥିରେ କି ପୁଲିଶର କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନାହିଁ ?

ସତ୍ୟେନ—ମୁଁ ଏତେଦୂର ଭିତରକୁ ଭାବି ନ ଥିଲି। ଏ ତ ଅଷ୍ଟଗ୍ରୁ ଚିଟିଂ କେସ୍ ହେବ। ତା ହେଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ?

ଦେବ—ମୋର ବିଶ୍ୱାସରେ ପ୍ରଥମେ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା ଦରକାର।

ସତ୍ୟେନ—କି ଅଧିକାରରେ ଦେଖା କରିବା ?

ଦେବ—ତାହାଁଙ୍କ ? ଦୀନେଶ ନାମରେ ତ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୱାରଣ୍ଟ ଅଛି। ତାର ପତ୍ତା ପାଇଁ ପୁଲିଶ ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରି ପାରେ। ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ଠିକଣା କିଏ ?

ସତ୍ୟେନ—ଜୋକ।

ଏଇଠାରେ କହି ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ 'କୋକ' ବୋଲି-ଯାଉଥିବା ଲୋକର ଅସଲ୍ ନାମ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ । ସେ ଜଣେ ଫୌଜଦାରୀ କୋର୍ଟର ନାମଜାଦା ଓକିଲ । କୌଣସି ବ୍ୟଙ୍ଗ ପ୍ରିୟ ଲୋକ ତାଙ୍କର ଚେହେରାର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟରୁ ଏପରି ନାମକରଣ କରିଥିଲେ । କ୍ରମେ ତାଙ୍କର ଅସଲ ନାମ ଲୁଚିଯାଇ ଏଇ ନାମରେ ହିଁ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନୁଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ସେ ଯେ ଖୁବ୍ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଥିଲେ ତା ନୁହେଁ । ଫୌଜଦାରୀ ମୋକଦମାରେ ତାଙ୍କର ଖୁବ୍ ନାମ ଥିଲେ କଣ ହେଲା ଓକିଲ ସମାଜରେ ତାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଘୃଣା କରୁଥିଲେ କାରଣ ସାକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଫୁସୁଲାଇ ଲାଞ୍ଚଦେଇ ବା ଧମକାଇ ଜାଲ୍ ଜାଲିଯାତି କରି ସେ ମୋକଦମା ଜିଣିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ଦେଶର ଯେତେକ ପାଜି, ଗୁଣ୍ଡା ସେମାନେ ହେଲେ ତାଙ୍କର ମହକିଲ । ଥରେ ଦୁଇଥର ତାଙ୍କର ଲାଇସେନ୍ସ ମଧ୍ୟ ନାକଚ୍ କରି ହୋଇଥିଲା । ସଜେନ ବାବୁଙ୍କ ମୁହଁରୁ ତାଙ୍କ ନାମ ଶୁଣି ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ଅସ୍ଥିର ହୋଇଗଲେ । ସେ କହିଲେ "କୋକ ?" ତା ସହିତ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ପରିଚୟ ହେଲା କପରି ?

ସଜେନ—ସେଥିରେ ଅଉ ଅସ୍ଥିର ହେବାର କଣ ଅଛି, ସେ ତ ଅଉ ତୁମ ପରି ନୁହେଁ । ତାର ଚରମାନେ ରେଲ-ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ହୋଟେଲରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ମହକିଲ୍ ଶିକାର କରିବା ତାଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟ । ତାଙ୍କର ଭିତରୁ ହୁଏ ତ କେହି ସରୋଜ-ବାବୁଙ୍କୁ ଧରିଥିବେ ।

ଦେବ—ଏ ଦରଖାସ୍ତ ଖଣ୍ଡିକ ବୋଧହୁଏ କୋକର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ମୋହରର ହରିଅ ଲେଖିଥିବ । ଯା ଲୁହନ୍ତି ଯୋଗ୍ୟ

ଜାଲି—

ଯୋଡ଼ଟି କରୁ । ହୁଏଅ ଭଲ ଜାଲ୍ୟାତି ଭଣ୍ଡାରରେ ଅଉ ଗୋଟିଏ ଅଛି କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ । ଚାଲନ୍ତୁ ଯିବା ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଦେଖା କରି ଆସିବା ।

ସରୋଜ— ସେ ରେଲ୍ ଲାଇନ ସେ ପାଖରେ କାଳିଆ ବୋଦା ପାଖରେ ଯେଉଁ 'ରାମପୁର' କୋଠି ଅଛି, ସେଇଠି ଅଛନ୍ତି । ତା ପରେ ଦୁହେଁ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ ।

× × ×

ଦେବ ବାବୁଙ୍କ ଘର ସାମ୍ନା ପାନ ଦୋକାନରେ ଜଣେ ବସି ଖବର କାଗଜ ପଢୁଥିଲା । ଦେବବ୍ରତ ଓ ସରୋଜ ବାବୁ ମଟରରେ ଚାଲିଗଲା ପରେ ସେ ଯାଇ ନିକଟରେ ଥିବା ଫୋନରେ ୨୪୪୮ ନମ୍ବରକୁ ଡାକି କହିଲା "ସରୋଜ ଆଜି ସକାଳେ ଆସି-ଥିଲା । ଏଇ ଅଳ୍ପ ସମୟ ହେଲା ଦୁହେଁ ମୋଟରରେ କେଉଁଆଡେ ଗଲେ । 'ଉତ୍ତର ଆସିଲା' ତୁମେ ସେଇଠାରେ ଥାଅ । ଘର ଉପରେ ନଜର ରଖ । ୧୨ଟା ବେଳେ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ପଠାଇବି ତା ପରେ ତୁମେ ଚାଲି ଆସିବ ।"

—୪—

କାଳିଆ ବୋଦାରୁ କୁଷ୍ଠାଶ୍ରମକୁ ଆସିବା ରାସ୍ତାରେ ଖଣ୍ଡେ ଦୋମହଲା ପକ୍କା ଘର ରାସ୍ତାରୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଫାର୍ଲଂ ଦୂରରେ ଦେଖାଯାଏ । ଘର ଖଣ୍ଡିକ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଏବଂ ବଗିଚା ସହିତ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଏକର ହେବ । ପ୍ରାୟ ୬୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ରାମପୁର ରାଜାଙ୍କର

ଜଣେ ଆତ୍ମୀୟ ଏହି ଘର ଖଣ୍ଡିକ ତିଆର କରାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମରିଯିବା ପରେ ସେ ଘର ଖାଲି ପଡ଼ିଥିଲା । ଯତ୍ନ ଅଭାବରୁ ଘରର ଚାରିପଟ ନିବିଡ଼ ଜଙ୍ଗଲରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଲୋକେ ତାକୁ ଭୂତ କୋଠା ବୋଲି କହୁଥିଲେ ଏବଂ ଦିନ ଦିପହରେ ମଧ୍ୟା କେହି ସେ କୋଠାକୁ ଯାଉନଥିଲେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ସାପ, ଟେଟା, ଗଧିଆ ମହା ଆନନ୍ଦରେ ସେଠାରେ ବିଚରଣ କରୁ ଥିଲେ । ଗଲା କେତେ ମାସ ହେଲା ଲୋକେ ଦେଖିଲେ ସେ ଘରର ପାଖ ଆଖ ଜଙ୍ଗଲ କଟା ହୋଇଛି — ଘର ମରାମତି ହେଉଛି । ଚୂନକର ବାକର, ମଟରରେ ଘର ଝକ୍ଝକ୍ ଉଠିଲା । ଘରେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ଲାଇଟ୍, ଟେଲିଫୋନ ପ୍ରଭୃତି ଖଞ୍ଜା ହେଲା । ଶୁଣାଗଲା ସେ ଜଣେ ଜମିଦାର ସେ ଘର କିଣି ନେଇଛନ୍ତି—କଟକ ଆସିଛନ୍ତି କୌଣସି ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସାୟର ସୁବିଧା ଅଛିକି ନାହିଁ ଦେଖିବାକୁ । ଏ ହେଉଛନ୍ତି ଅମର ସେହି ପୂର୍ବ ପରିଚିତ ସରୋଜ ବାବୁ । ସେଦିନ ତାଙ୍କ ବୈଠକଖାନାରେ ସେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀ ହରିଶଙ୍କର ବାବୁ ବସି ଗଳ୍ପ କରୁ ଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଟେଲିଫୋନ ବାଜି ଉଠିବାରୁ ସେ ରିସିଭର ନେଇ ଶୁଣିଲେ ଏବଂ କଣ କହିଲେ । ତା'ପରେ ରିସିଭର ଥୋଇ ଦେଇ କହିଲେ—"ରାଜେନ ଆଜି ସକାଳେ ଦେବବ୍ରତ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ଦୁହେଁ ବାହାର ମଟରରେ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ । ତୁମେ ବାଇଶ ନମ୍ବରକୁ ବାରଟା ବେଳେ ପଠାଇବ ସେ ଯାଇ ଛ ନମ୍ବରକୁ ରିଜର୍ଭ କରିବ ।"

ହରିଶଙ୍କର—ରାଜେନର ଦେବବ୍ରତ ଘରକୁ ଯିବାର କାରଣ କଣ ଥାଇ ପାରେ ?

ସରେଜ—ହୁଏ ତ ନେଥିରେ ସନ୍ଦେହର କିଛି କାରଣ ନଥାଇ ପାରେ, ମାମୁଲି ଭଦ୍ରତା ହିସାବରେ ଯାଇ ଥାଇ ପାରେ । ତଥାପି ଆମକୁ ସାବଧାନରେ ଚଳିବାକୁ ହେବ । ଆଜି ସବୁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଠିକ୍ ହେଲା ତ ।

ହର—ଅଜି କାଳୁରାମ ତାର ଦଶ ଜଣ ଲୋକ ନେଇ ସକାଳ ଏକ୍ସପ୍ରେସରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ନିଜ ନିଜର କାମ ବୁଝାଇ ଦେଇଛି । କାଳୁରାମ ଆପଣଙ୍କର ଖାସ ଚାକର ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ସରେଜ—ନା, ନା, ସେମାନଙ୍କର ଭାର ତୁମ ଉପରେ ଥାଉ, ମତେ ସେମାନେ ଦେଖନ୍ତୁ କିମ୍ବା ଦଳର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲୋକ ମୋତେ ଦେଖନ୍ତୁ ଏହା ମୋର ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ ।

ହର—ଅଚ୍ଛା, ତାହାହିଁ ହେବ ।

ସରେଜ—ଓକିଲଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ତୁମେ ଦେଖା କରି ମକଦ୍ଦମାର ତଦ୍‌ବିର କରିବ । ବିଶେଷ ତଦ୍‌ବିର କରିବା ଦରକାର ହେବ ନାହିଁ ବୋଧହୁଏ, ଆମର ଏକତରଫା ଡିଗ୍ରୀ ହେବ । ତୁମେ "କୋକିଳୁ" ଜାଣ ନାହିଁ ? ଅନ୍ୟର ଗୁପ୍ତ କଥା ଜାଣିବାର ଅଦମ୍ୟ କୌତୁହଳ ତାର ଅଛି ଏବଂ ତା ଜାଣିନେଇ ସେ ଲୋକ ପାଖରୁ ମୋଟା ଟଙ୍କା ଅଦାୟ ମଧ୍ୟ କରେ । ଆମର ମକଦ୍ଦମାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଗୋପନତା ଅଛି, ଏ କଥା ସେପରି ସେ ଜାଣି ନ ପାରେ ।

ହର—ତା' ହେଲେ—ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାଉଛି—ସେ ସମସ୍ତ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଆସିବି ।

ସେ ଉଠି ଯାଉଥିଲେ ଏପରି ସମୟରେ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଥିବା ଟେଲିଫୋନ୍ ଘଣ୍ଟି ବାଜି ଉଠିଲା । ସେମାନେ ଜାଣି ପାରିଲେ କେହି ଲୋକ ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ବେହେରା ଆଣି ବୁଲଖଣ୍ଡ କାର୍ଡ ଥୋଇ ଦେଲା । ସରୋଜ ବାବୁ ପଢି କହିଲେ "ଇନ୍‌ସପେକ୍‌ଟର ରଞ୍ଜନ ବାବୁ ଓ ଦେବବ୍ରତ ଅସିଛନ୍ତି ।"

ହରି—ତା ହେଲେ ସେମାନେ ଏଇ ଅଡ଼େ ଅସୁଥିଲେ ।

ସରୋଜ—ସେମାନେ କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅସିଛନ୍ତି ବୁଝିବା ଦରକାର । ମୁଁ ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଉଛି । ତାଙ୍କ ସହିତ ତୁମେ ଦେଖାକରି ତାଙ୍କର ଅସିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝ ।

ଏହା କହି ସେ ଉଠିଗଲେ । ହରିଶଙ୍କର ବାବୁ ଇସାରା ଦେବାରେ ବେହେରା ଚାଲିଗଲା ଏବଂ କିଛି କ୍ଷଣ ପରେ ରଞ୍ଜନ ଓ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କୁ ଆଣି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇ ଚାଲିଗଲା ।

ହରିଶଙ୍କର – ନମସ୍କାର, ଇନ୍‌ସପେକ୍‌ଟର ସାହେବ ଏବଂ ମିଷ୍ଟର ପଟ୍ଟନାୟକ । କୁହନ୍ତୁ ଅପଣ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଁ କଣ କରିପାରେ ?

ରଞ୍ଜନ—ଅମେ ଅସିଥିଲୁ ମିଷ୍ଟର ସାହୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ।

ହରି—ଭାରି ଦୁଃଖିତ ହେଲି । ମିଷ୍ଟର ସାହୁଙ୍କର ଅଙ୍ଗ ପାଇଁ ସେ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଡ଼ାକ୍ତର କହିଛନ୍ତି

ସେ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଯେପରି ଆଲୁଅ ନ ପଡ଼େ । ସେଥି ସକାଶେ ସେ ଘର ଭିତରୁ ପଦାକୁ ବାହାରୁ ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀ । ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆସିପାରେ ?

ଝିଙ୍ଗେନ—ମିଷ୍ଟର୍ ସାହାଙ୍କର ଅସୁସ୍ଥତା କଥାଶୁଣି ମୁଁ ବିଶେଷ ଦୁଃଖିତ । ମୁଁ ଟିକେ ସାମାନ୍ୟ କାମରେ ଆସିଥିଲି । ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ଜାଣିଥିବେ ଦୀନେଶ ସୁର ବର୍ତ୍ତମାନ ଫେରାର ଆସାମୀ । ତାକୁ ଧରିବା ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଯଦି ଆପଣମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ତା'ର କିଛି ପତ୍ତା ମିଳନ୍ତା ?

ହର—ମୁଁ ଯଦି ଜାଣି ଥା'ନ୍ତି ତେବେ ନିଶ୍ଚୟ କୁହନ୍ତି – ପୁଲିଶକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ତ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭାରି ଦୁଃଖିତ—ଦୀନେଶର ପତ୍ତା ପାଇଥିଲେ ତ ଆମର ସୁବିଧା ହୁଅନ୍ତା । ମକଦ୍ଦମା ଖରଚରୁ ତ ରକ୍ଷା ପା'ନ୍ତୁ ।

ଦେବ – ଆଚ୍ଛା କୁହନ୍ତୁ ତ, ଦୀନେଶ ଆପଣଙ୍କର ମୁନିବ ନିକଟରୁ ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା କେବେ ନେଲେ ? ଆପଣମାନେ କା'କ ସ୍ୟୁରିଟିରେ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ଟଙ୍କା ଦେଲେ ।

ହର—ସେ କଥା ଆଉ କୁହନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୋର ମୁନିବ ଭାରି ଖାମ୍‌ଖେୟାଲି । ବଡ଼ ଲୋକ କି ନା ? ସେ ଅବଶ୍ୟ ଇନ୍‌କୁଆରି କରିଥିଲେ । ଦୀନେଶର ହିମାଳୟାନ୍ ବେଙ୍କ ତାର ସ୍ୟୁରିଟି ଥିଲା ।

ଦେବ—ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟ କଣ ?

ହର—(ହସି) ଜମିଦାର ସରୋଜକୁମାର ସାହା ନୟାଖାଲିର
ଜଣେ ମସ୍ତ ଜମିଦାର । ବଙ୍ଗଳାରେ ସେ ଜଣେ ଖ୍ୟାତ-
ନାମା ଲୋକ ।

ସୁଜେନ୍—ମୁଁ ଶୁଣିଲି ସରୋଜ ବାବୁ ଏଠାରେ ବ୍ୟବସାୟ କରିବେ।
କ ବ୍ୟବସାୟ କରିବେ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି ।

ହର—ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଛି ଠିକ୍ ହୋଇ ନାହିଁ । ମକଦ୍ଦମା ଶେଷ
ହୋଇ ଟଙ୍କାଟା ମିଳିଗଲେ ଯାହା ହେବ ।

ସୁଜେନ—ମକଦ୍ଦମାରେ ତ ଆପଣଙ୍କର ନିଶ୍ଚୟ ଜୟୀ ହେବ ।

ହର—କିଏ ଜାଣେ ?—ମାମଲା ମକଦ୍ଦମା କଥା ତ କିଛି କୁହା
ଯାଏ ନାହିଁ । ହଠାତ୍ କଣ ହୋଇ ପାରେ ।

ହଠାତ୍ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ କହିଲେ "ଆପଣ ତାହେଲେ
ଏପରି ଗୋଟାଏ କିଛିର ଆଶା କରୁଛନ୍ତି, ନା କଣ ?"

ହର—(ଟିକେ ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇ)—ନା ସେପରି ନୁହେଁ—ମୁଁ
କହୁଥିଲି ମାମଲା ମକଦ୍ଦମାରେ ଜିତିବା ନିଶ୍ଚୟ, ଏ ଧ୍ରୁବ
ଧାରଣା ବୋକାମିର ପରିଚୟ ।

ଅଳ୍ପ ଦିନେ ଆସିବେ ବୋଲି କହି ଦହେଁଯାକ
ଉଠିଗଲେ । ହରଶଙ୍କର ବାବୁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମଟର ଯାକ
ଆସି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନ୍ତରିକତାର ସହିତ ତାଙ୍କର ଯେତେବେଳେ
ଖୁସୀ ହେବ ଆସିବା ପାଇଁ ସନିର୍ବନ୍ଧ ଅନୁରୋଧ ଜଣାଇଲେ ।

ବାଟରେ ଆସୁ ଆସୁ ସୁଜେନ ବାବୁ କହିଲେ "ନା,
କିଛି ବୁଝା ଗଲା ନାହିଁ ।"

ଦେବ—ଅମର ଅସିବାଟା ଯେ ପଣ୍ଡଶ୍ରମ ହୋଇଛି ତା ତ କହୁ ହେବ ନାହିଁ ।

ରଞ୍ଜନ—କାହିଁକି ?

ଦେବ—ଅନେକ ଜିନିଷ ଦେଖିଲି, ସେଥିରୁ ମୋର ଏ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ ଅତୁର ବଢିଲା ।

ରଞ୍ଜନ—କଣ ଦେଖିଲ ?

ଦେବ—ଅମେ ଅସିବାର ଠିକ୍ ପୂର୍ବରୁ ସରୋଜ ବାବୁ ସେହି ଘରେ ଥିଲେ । ହୁଏ ତ ଅମର ଅସିବା ଖବର ପାଇ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କର ଅସୁସ୍ଥ ହେବାର ସମ୍ବାଦ ଗୋଟାଏ କୌଶଳ ।

ରଞ୍ଜନ—କପର ଜାଣିଲ ?

ଦେବ—ଦେଖିଲେ ନାହିଁ ଟେବୁଲ ଉପରେ ୨ଟା ଚା'କପ୍ ଥୁଆ ହୋଇଥିଲା । ଗୋଟାଏ ଯଦି ହରି ବାବୁ ଖାଇଲେ ଅନ୍ୟଟା କାହାପାଇଁ ? ଅସ୍‌ଟ୍ରେରେ ଖଣ୍ଡେ ଦରପୋଡା ସିଗାରେଟ ପଡ଼ିଥିଲା—ସେଥିରୁ ଧୂଆଁ ମଧ୍ୟ ଉଠୁଥିଲା । ଅମେ ଗଲାବେଳକୁ ହରି ବାବୁ ଖଣ୍ଡେ ସିଗାରେଟ ଅଧା ଟଣା କରିଥିଲେ । ଏଥିରୁ କଣ ଅନୁମାନ ହୁଏ ନାହିଁ ଯେ ଦୁଇ ଜଣ ଲୋକ ଏକ ସମୟରେ ସିଗାରେଟ ଲଗାଇ ଥିଲେ—ଜଣେ ହଠାତ୍ ତାର ସିଗାରେଟ ଖଣ୍ଡ ଥୋଇ ଦେଇ ଉଠି ଚାଲି ଯାଇଛି । ତାପରେ ସେନ୍ଟେଣ୍ଟେବ୍ୟୁଠ୍ ଚେୟାରର ପଡ଼ିବା ଭଙ୍ଗିରୁ କଣ

ଆପଣଙ୍କର ମନେ ହୁଏ ନା ଯେ ଜଣେ ବସି ଟେବୁଲରେ କାମ କରୁ କରୁ ହଠାତ୍ ଉଠି ଯାଇଛି ।

ରାଜେନ—ଧନ୍ୟ ତୁମର ଦେଖିବାର ଶକ୍ତି ! ତଥାପି ଏଥିରୁ ନିଃସନ୍ଦେହରେ କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ ଯେ ସରୋଜ ବାବୁ ସେଠାରେ ଥିଲେ ବୋଲି ।

ଦେବ—ଆପଣ ଯା କହନ୍ତୁନା କାହିଁକି, ମୁଁ ଏକେବାରେ ନିଃସନ୍ଦେହ । ମୋତେ ବୋଧହୁଏ ଫେର ଆଜି ଥରେ ଆସିବାକୁ ହେବ ।

ରାଜେନ—ତୁମେ କାହିଁକି ଆସିବ ? ଏ କେସ୍ ତ ତୁମକୁ ଦିଆ ଯାଇନାହିଁ ?

ଦେବ—ତଥାପି ମୋତେ ଆସିବାକୁ ହେବ । ଆପଣ ତ ଜାଣନ୍ତି ଦୀନେଶ ସୂର ଏବଂ ରମାର ସମ୍ବନ୍ଧ । ମୁଁ ରମା ନିକଟରେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲି ତାର ପିତୃଋଣ ଶୋଧ କରିବି ବୋଲି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୀନେଶ ଧରା ପଡ଼ିନାହିଁ । ମୋର କାହିଁକି ମନେ ହେଉଛି ଦୀନେଶ ଆଉ ସରୋଜ ଭିତରେ ସେପରି ଗୋଟାଏ ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ବୋଲି । ମୁଁ ନିଃସନ୍ଦେହ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ଶାନ୍ତି ଲାଗିବ ନାହିଁ ।

ରାଜେନ—ପିଲା ଦିନର ଖିଆଲ ବଡ଼ ଦିନରେ କେହି ମନେ ରଖନ୍ତି ନାହିଁ, ଆଉ ରଖିବା ମଧ୍ୟ ସଙ୍ଗତ ନୁହେଁ । ସେ ସମୟରେ ତୁମେ ଦୁହେଁ ପିଲାଥିଲ — ସେ ବୟସରେ ଅନେକ ରକମର ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରାଯାଏ — ତା ବୋଲି କଣ ତାକୁ ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ? ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯଥାସା

ଏବଂ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସାୟ ଅବଲମ୍ବି । ସେ ଫଳ୍ପ କଥାରେ ଅଛି ଥା'ଏ କଣ ? ଅଯଥା ନିଜକୁ ବିପଦରେ ଜଡ଼ିତ କରି ଜୀବନ ବିପନ୍ନ କର ନାହିଁ । ତୁମର ପ୍ରତିଜ୍ଞାର ବାକିତକ ମୁଁ ପୁରଣ କରିବି ।'

ଦେବ—ଆପଣଙ୍କ କଥା ସତ ମାନିବାକୁ ହୁଏ, ତଥାପି ମୋର ମତ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ଦେଖୁ-ନାହିଁ । ମୁଁ ଊକିଲ୍ । ରମା ତ ଖାଲି ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହେଁ, ସେ ମୋର ମହକଲ ମଧ୍ୟ । ତାର ବାପାଙ୍କ ଉପରେ ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟାୟ ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେ ମୋର ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥିନୀ । ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ।

ରିଚେନ—ମୁଁ ଆଉ ତମକୁ କଣ ବୁଝାଇବି ? ମୁଁ ଜଣେ ସାମାନ୍ୟ ପୁଲିସ୍ ବାଲା—ବାକ୍‌ଚାତୁରୀ ମୋର ବ୍ୟବସାୟ ନୁହେଁ—ମୁଁ ଘୋର ବାସ୍ତବବାଦୀ—ପଥରକୁ ମୁଁ ପଥରହିଁ କୁହେଁ । ତୁମର ଯା ଇଚ୍ଛା । ତେବେ ଆଗରୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଉଛି । ତୁମେ ତୁମର ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ଯଦି ଆଇନର ସିଧା ବାଟ ଛାଡ଼ ଯାଅ ତେବେ ମୁଁ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାରେ ହେଳା କରିବି ନାହିଁ । ସ୍ନେହ ମମତା ଠାରୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ମୋର ଢେର ବେଶୀ । ମୋର ପିଲା ଛିଲା ନାହିଁ—ରମାକୁ ଓ ତୁମକୁ ଯାଇ ମୋର ସେ ସ୍ନେହ ମେଣ୍ଟୁଥିଲା । ଭଗବାନଙ୍କ ନିକଟରେ ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା ଯେପରି ମୋର ସ୍ନେହର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ସଂଘାତ ନ ହୁଏ ।

ଦେବ—(ରାଜେନବାବୁଙ୍କର ପାଦ ଧୂଳି ନେଇ) ମୋର ମଧ୍ୟ ସେଇ ପ୍ରାର୍ଥନା । ହଁ, ଆପଣ ତା ହେଲେ ଆପଣଙ୍କର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ କଥା କରି ଅନ୍ତତଃ ଦୁଇମାସ ମହଲତ ନେବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । ମକଦ୍ଦମାର ତାରିଖ କେବେ ?

ରାଜେନ—ଆସନ୍ତା ୨୮ ତାରିଖରେ ।

ଦେବ—ତେବେ ତ ଅଉ ତିନିଦିନ ରହିଲା । ଅଚ୍ଛା ଗୋଟାଏ କାମ କଲେ ବୋଧ ହୁଏ ମକଦ୍ଦମା ଆପେ ଆପେ ତାରିଖ ହୋଇ ଯିବ । ସରକାର ତରଫରୁ କୁହାଯାଉ "ଏ ହେଣ୍ଡନୋଟ୍‌ର ହସ୍ତାକ୍ଷର ଦୀନେଶର କି ନୁହେଁ, ହସ୍ତାକ୍ଷର ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ମତ ଅଣା ଯାଉ ।"

ରାଜେନ— ତା କରି ଯାଇ ପାରେ ?

ଦେବ—ମୁଁ ଟିକେ ସେ ହେଣ୍ଡନୋଟ୍ ଖଣ୍ଡ କି ଦେଖି ପାରେ ?

ରାଜେନ—ନା ତା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସେତେ ହେଲେ ବି ତୁମେ ବାହାରର ଲୋକ । ସରକାରୀ କାଗଜ ପତ୍ର ତୁମକୁ କପର ଦେଖାଇବି । (ଟିକେ ଭାବି) ଅଚ୍ଛା, ମୁଁ ଭାବୁଛି ତୁମକୁ ସରକାରୀ ଓକିଲଙ୍କ ଯୁନିୟର କରି ଏଇ ମକଦ୍ଦମାର ଭାର ଦିଆ ଯାଇପାରେ । ତା ହେଲେ ଆଉ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ରହିବ ନାହିଁ ।

କମେ ଗାଡ଼ି ଆସି ଦେବ ବାବୁଙ୍କ ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଦେବବାବୁ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲେ ଏବଂ ଡ୍ରାଇଭର ରାଜେନବାବୁଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଗାଡ଼ି ନେଇ ଗଲା । ଦେବବାବୁ ଆସି ନିଜ ଅଫିସ୍

ରୁମରେ ପହଞ୍ଚିଲାରୁ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଆଣି ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଡାକ ତାଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଥୋଇ ଦେଇ କହିଲେ—

ଧନଞ୍ଜୟ—"ସାର୍—ମୋର ମନେ ହୁଏ ଅପଣଙ୍କର ଗତିବିଧି କେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛି ।"

ଦେବ—କାହିଁ କି ? କିପରି ଜାଣିଲ ?

ଧନଞ୍ଜୟ—କାହିଁକି, ତା ତ କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ଆପଣ ମାନେ ଗ୍ଭଲିଗଲା ପରେ ଦେଖିଲି ସାମ୍ନା ପାନ ଦୋକାନରେ ଜଣେ ଲୋକ ବସିଛି—ହାତରେ ଖଣ୍ଡେ ଖବର କାଗଜ । ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖିଲି ସେ ଖବର କାଗଜ ପଢିବାର ବାହାନା କରି ବସିଛି । ମୁଁ ଯାଇ ପାନ ଦୋକାନରୁ ସିଗାରେଟ୍ କିଣିବା ବାହାନାରେ ଛୁଡା ହୋଇ ଦେଖିଲି ସେ ଖଣ୍ଡିକ ଅନେକ ଦିନର ପୁରୁଣା "ସମାଜ" କାଗଜ ।

ଦେବ—ହଁ, ହୋଇ ପାରେ । ଆମର ତ ବନ୍ଧୁର ଅଭାବ ନାହାନ୍ତି । ଲୋକଟା ଉପରେ ଟିକେ ନଜର ରଖି ତାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କର । ଅଜ—ହଁ, ତୁମକୁ ଏଥି ଭିତରେ କଲିକତା ଯିବାକୁ ହେବ । ନୟା ଖାଲିର ଜମିଦାର ସର୍ବେଶକୁମାର ସାହାଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୁଁ ବିଶଦ୍ ଖବର ଗ୍ଭହେଁ । ଯଦି ସମ୍ଭବ ହୁଏ ତ ତାଙ୍କର ଖଣ୍ଡେ ଫଟୋ ମଧ୍ୟ ଆଣିବ । କଲିକତା ପୁଲିସର ବରରୁଚି ବାବୁଙ୍କୁ ମୁଁ ଲେଖିଦେବି, ଯଦି ଦରକାର ହୁଏ ତ ସେ ତୁମର ପାସ୍‌ପୋର୍ଟର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଦେବେ—ତୁମେ ଯାଅ ଡାକା ପୁଲିସ

ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟାର ମନସୁର ମହମ୍ମଦଙ୍କୁ ମୋର ଚିଠିଦେବ, ସେ ସମସ୍ତ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଦେବେ ।

ଏହିସମୟରେ ଗାଡ଼ି ଫେରି ଆସିଲା । ରମା ଦେବୀ ସେହି ଗାଡ଼ିରେ ଫେରି ଆସିବାରୁ ଦୁହେଁ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଏଇ-ସବୁ ଯିବା ଆସିବା ସାଥୀରେ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦିଆ ଗଲା । ହରିଶଙ୍କର ଫୋନ୍‌ଧରି କା ସାଙ୍ଗେ କଥା ବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ସେ ମଧ୍ୟ ଚାଲି ଗଲେ ।

— ୪ —

ଝାଞ୍ଜିରି ମଙ୍ଗଳାରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାବୁଙ୍କ ଘର—ଏଘର ଖଣ୍ଡିକ ତାଙ୍କର ପୈତୃକ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାବୁଙ୍କର ଏତେ ଟଙ୍କା ଥିବାସତ୍ତ୍ୱେ କାହିଁକି ଯେ ସେ ସେହି ପୁରୁଣା କାଳିଆ ଭଙ୍ଗା ଘରକୁ ଭାଙ୍ଗି ନୂଆ ଫେଶନ୍‌ରେ ଗଢ଼ି ନାହାନ୍ତି ଅନ୍ତତଃ ପକ୍ଷେ ତାର ଜୀର୍ଣ୍ଣସଂସ୍କାର କରି ନାହାନ୍ତି ତା କେହି କହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାବୁଙ୍କର ମତରେ 'ଆମର ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ଯେତେବେଳେ ଗୁହାରେ ରହୁଥିଲେ ଆମେ କାହିଁକି ଭଙ୍ଗା ଘରେ ନରହିବା ।' ଅବଶ୍ୟ ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକେ ଏଇଟାକୁ ତାଙ୍କର କୃପଣତା ବୋଲି କହିଲେହେଁ 'ତେଲ ପାଣିରେ ଘର ପୋଡ଼େ ନାହିଁ' ଏହି ନୀତି ମାନି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ସେ ସବୁ କଥାରେ ମନ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ବୈଠକ ଖାନା ଘର ମରହଟ୍ଟି ଫେଶନ୍‌ରେ ସଜା । ଘରର ଗୋଟାଏ କଣରେ ଖଣ୍ଡେ ତକ୍ତପୋଷ ପଡ଼ି ତା ଉପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଧୋବଚଦର ବିଛା

ହୋଇଥାଏ । କାନ୍ଥକୁ ଲଗି ୨ । ୪ଟା ମୋଟା ମାଣ୍ଡି ଥାଏ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଏହି ତକ୍ତପୋଷ୍ ଉପରେ ବସନ୍ତି । ତଳେ ଗଣ୍ଡେ ମସିଣା ଉପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଡେକ୍ସ ରହିଛି । ଏଖଣ୍ଡିକ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଓରଫ କୋକଙ୍କର ସୁଯୋଗ୍ୟ ସହକାରୀ ହରିଅର ଦପ୍ତର । ରାସ୍ତାରୁ ସିଧା ସଳଖ ତାଙ୍କ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ହେବ ନାହିଁ । ସାମ୍ନା ଫାଟକ ପାଖରେ ଗୋଟାଏ କୋଠରୀ ଅଛି । ସେଠି ତାଙ୍କର ଚପରାସୀ ସନିଆ ରହେ । କେହି ଉକିଲ ବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଲେ ତାଙ୍କୁ ସନିଆ ଘରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ଆଗମନକାରୀର ପରିଚୟ ଇତ୍ୟାଦି ନେଇ ସନିଆ ଯାଇ ବାବୁଙ୍କୁ ଖବର ଦିଏ—ତେଣୁ ହୁକୁମ ପାଇଲେ ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ନେଇ ଅଫିସ୍ ଘରେ ଛାଡ଼ି ଆସେ ନଚେତ୍ ବାବୁ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି କହି ଘଉଡ଼ାଇ ଦିଏ ।

ଏଠାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଓରଫ କୋକ ଏବଂ ହରିର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ଦରକାର । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ବୟସ ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ କେହି ଷାଠିଏରୁ କମ କହିବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଯୌବନରେ ଦେହର ରଙ୍ଗ ଖୁବ ଗୋରା ଥିଲା ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ତମ୍ବାଟିଆ ଧରିଲାଣି । ଚେହେରାକୁ ଚାହିଁ ବାଘୁଆ ଜଣ ହଳକ ହେଲା ନାହିଁ—ଯେପରି ଆସି ବାଲ ରଙ୍ଗାପରି ଦିଶେ । ଘୋଟେ କହନ୍ତି ଚାହଣି ଖଣ୍ଡିଏ ଦାଗ ଘୋଡ଼ାଇବାକୁ ଜଣ ଯୋଡ଼ିକ ଥାଏ । ମୁଣ୍ଡର ବାଳ କଦମ ଫୁଲିଆ ଛାଁଟରେ କଟା । ତାଙ୍କ ମୋହରର ହରିବାବୁ ଓରଫ ହରି ମାହାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ବିପରୀତ । ସୁପୁଷ୍ଟ ଚେହେରା—ଗଣେଶମାର୍କା ପେଟ—ହାତୀପରି ଗୋଡ ହାତ ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଦରା, ବାଙ୍ଗର ଚେହେରାକୁ ବେଶ ମାନିଛି । ଲେଖା ଜାଲ କରିବାରେ ହରି ଖୁବ ଓସ୍ତାଦ୍ । ତାଙ୍କ ଦପ୍ତରରେ ନାନାରକମର

କଲମ, ପେନ୍‌ସିଲ୍ ଓ କାଳୀ ଥାଏ । ପୁରୁଣା କାଗଜ—କାର୍ଟ୍ରିଜ
ପେପର୍ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ହଜାର ଟଙ୍କିଆ କାଗଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ
ପାଖରେ ମିଳେ । ହରିଆ ମୋହରର ଟିପ୍ କରି କଟକରେ ଅନ୍ତତଃ
ପକ୍ଷରେ ୧୦ । ୧୨ ଟା କୋଠା ଘର ଏବଂ ମଫସଲରେ ବହୁତ୍
ଜମିଦାରି କରିଛି । ହରିଆ ଇଂରେଜୀ ବେଶୀ ପଢ଼ି ନଥିଲେ
ଜଣେ ହେବ ଫୌଜଦାରୀ ଓ ଦେୱାନୀ କୋର୍ଟର ଆଇନ ସବୁ ତା
ମୁହେଁ ମୁହେଁ । ଯେଉଁ ଟା ସେ ଲେଖି ଦେବ ହାଇକୋର୍ଟ ଜଜର
ସାଧ୍ୟ ସାଧ୍ୟ ନାହିଁ ସେଥିରେ ଭୁଲ କାଢ଼ିବାକୁ ।
ନୂଆ ଓକିଲମାନଙ୍କୁ ମହକିଲ ଯୋଗାଇ ସେ କମିସନ୍ ପାଇଥାଏ ।
ମୋଟ ଉପରେ ଏତିକି କହିଲେ ଚଳିବ ଯେ ହରି ବାବୁଙ୍କର
ମୋହରର ଗିରି କରିବା ଗୋଟାଏ ସଉକ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି କୁହା-
ଯାଇ ନପାରେ—କାରଣ ତାଙ୍କର ଏତେ ଅଛି ଥିଲା ଯେ ସେ ଘରେ
ବସି ଗୋଡ଼ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ରଖି ଦିନକୁ ଅଢ଼େଇ ଭରି କଣ
ଦେଶ ଭରି ଅଫିମ ଓ ତଦନୁଯାୟୀ ଘିଅ ନିର୍ବନ୍ଧରେ ଖାଇ ପାରନ୍ତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ଚାକିରି କରିବାର ଗୋଟାଏ କାରଣ ଅଛି ।
ହରିଆର ଯୌବନରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଜାଲିଆତିରେ ହାତ ପୋଖତ
ହେବା ପୂର୍ବରେ ଥରେ ଧରାପଡ଼ି ପ୍ରାୟ ଜେଲ ଯାଉଥିବା
ବେଳେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ତାର କେସ୍ ଲଢ଼ି ତାକୁ
ବେକସୁର ଖଲାସ କରାଇ ଦେଲେ । ସେହି ଦିନ ପରେ ଅନେକ
ଦିନ ବିତି ଯାଇଛି—ଏବେ ହରିଆର ଖ୍ୟାତି (ଅଖ୍ୟାତି) ଅନେକ
ବଢ଼ିଛି—ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଏଡ୍‌ଭୋକେଟ୍ ତାକୁ ନିଜ ପାଖରେ
ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ଅନେକ ଲୋଭ ଦେଖାଇଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ
କୃତଜ୍ଞ ହରି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ହେଲେ ଯାଇ ନାହିଁ,
ପ୍ରତିବାଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଆଇନ ସଙ୍ଗତ ଓ ବେଆଇନୀ

କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଆସିଛି—କେହି ତାହା
ମୁହଁରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ କଥା କାଢି
ପାରି ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁ ଦିନକାର ଘଟଣା କଥା ଆମେ କହୁଛୁ
ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ସାତଟା ବେଳେ ତକ୍ତପୋଷ ଉପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ
ବସି ହୁକା ଟାଣୁଥାନ୍ତି—ହରି ତଳେ ତା ଡେକ୍ସ ପାଖରେ ବସି
କାମ କରୁଥାଏ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ହରି ! କାଲି ପରା ସରୋଜବାବୁଙ୍କର ତାରିଖ ?

ହରି—(ଡାଏରୀ ଦେଖି) ଆଜ୍ଞା ହଁ । ହଁ, ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି, ସରକାର
ତରଫରୁ ଏଡ୍‌ଭୋକେଟ୍ ଦେବବ୍ରତ ପଟ୍ଟନାୟକ ଛିଡ଼ା
ହେବେ ବୋଲି ଏଡ୍‌ଭୋକେଟ୍ ଜେନେରାଲ୍ ଲେଖିଛନ୍ତି

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ଦେବବ୍ରତ ! କାହିଁକି ? ଏ କେସ୍‌ରେ ତ କିଛି ନାହିଁ
ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କ ପରି ଓକିଲ କାହିଁକି ଆସୁଛନ୍ତି
ଆମର ଡ଼ରୀ ତ ନିର୍ଦ୍ଧାର୍ଯ୍ୟ କଥା ।

ହରି—ହଁ, ମୁଁ ବି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲି । ଦେଖାଯାଉ, କାଲି ଜଣା
ଯିବ ଯେ । ସରୋଜବାବୁ ଆପଣଙ୍କର ଟଙ୍କା ପଠାଇ
ଦେଇଛନ୍ତି—ମୁଁ ଖାତାରେ ଜମା ଦେଇଛି ।

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ହୁଁ, ମୋର କିନ୍ତୁ ଏ ସରୋଜବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ବଡ଼
ସନ୍ଦେହ ରହୁଛି, ବୁଝିଲ ହରି; ଓକିଲାତି କରି ବାଳ
ପାଚିଲାଣି । ଓକିଲ ନ ମାଗିବା ପୂର୍ବରୁ ଟଙ୍କା ଦେଇଦେବା
ମକ୍କେଲ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣେହେଲେ ଦେଖିଲି ନାହିଁ
ମୁଁ ବରାବର ଦେଖୁଛି ସରୋଜବାବୁ ମୋତେ ଅତେ
ଦେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ମୋ ଉପରେ ଯେପରି ତାଙ୍କ
ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ।

ର—ସାନ୍ତ୍ୱନା—ସେଥିରେ ଅମର ଲାଭ କ୍ଷତି କଣ ? ଅମର ତାଙ୍କ ସହିତ ଟଙ୍କା କଉଡ଼ିର ସମ୍ପର୍କ—ଟଙ୍କାଟା ପାଇଗଲେ ଅମର ହେଲା ।

ମୁଁ—ତମେ ବୁଝିପାରୁ ନାହଁ, ହରି । ଟଙ୍କା ମୁଁ ଅନେକ ରୋଜଗାର କରିଛୁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ମୋର ଏତେ ଟଙ୍କା ଅଛି ଯେ ବାକି ଦିନତକ ଦୁଇ ହାତରେ ଉଡ଼ାଇଲେ ମଧ୍ୟ ତା ଶେଷ ହେବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଟଙ୍କାକୁ ମୋର ଦରକାରଟା କଣ ? ତୁମେ ତ ଜାଣ ମହକିଲର ମଙ୍ଗଳ ସକାଶେ ଆମେ ଆଇନର ଗଣ୍ଡି ଡେଇଁ ଅନେକ ବେଆଇନ କାମ ମଧ୍ୟ କରିଛୁ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ନାଇଡୁର ଖୁନୀକେସ୍, ଉଗ୍ର ଉମର ମଦରଙ୍ଗା କେସ୍, କେଶୀବାବୁଙ୍କ ଜାଲ ଉଇଲ—ଏଇ ସବୁ କେସରେ ଆମେ କଣ ଟଙ୍କା ପାଇଥିଲୁ ? ବରଞ୍ଚ ହାତରୁ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ଖରଚ କରିଛୁ । ମୁଁ ଚାହେଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ । ମୋର ମହକିଲ ନ୍ୟାୟ କରୁ ବା ଅନ୍ୟାୟ କରୁ ଯଦି ମୋ ଉପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆସ୍ଥା ରଖି ପାରିଲା ତେବେ ତା ପାଇଁ ମୁଁ ନିଆଁକୁ ଡେଇଁବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । କିନ୍ତୁ—ହଁ, ସରୋଜବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଦିନେ ମାତ୍ର ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ମୋର କାହିଁକି ଧାରଣା ହେଲା ମୁଁ ସେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ କେଉଁଠାରେ ଦେଖିଛି, ତାଙ୍କର ସ୍ୱର, କଥା ବାର୍ତ୍ତାର ଢଙ୍ଗ ମୋତେ ସେପରି ଚିହ୍ନା ଚିହ୍ନା ଲାଗିଲା ଅଥଚ କେଉଁଠି ଦେଖିଛି ଭାବି ଠିକ୍ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ହରି—ଅନେକ ବଡ଼ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କର ଚାକନ ବାଳର ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ହୁଏତ

ସରୋଜ ବାବୁ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ । ତାଙ୍କ ବିଚାରରେ ତାଙ୍କର ଟଙ୍କା ଖାଇ ଯେ କାମ କଲା ସେ ତାଙ୍କର ଚାକର । ସେ ଓକିଲ ହେଉ ବା ଡାକ୍ତର ହେଉ ବା ଧର୍ମ ଯାଜକ ହେଉ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ସତେ ? ତେବେ ସେରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଡେର ଅଛି । ତୁମେ ଗୋଟାଏ କାମ କର । କଲିକତା ଯାଇ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ପୁରୁ ଇନ୍‌କୁଆରି କରି ଆସ । ମୁଁ ସରୋଜବାବୁଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେବି ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର କି ଚିଜ୍ ।

ହର—ଅଚ୍ଛା ମୁଁ ଯିବି । ଆପଣ ସରୋଜବାବୁଙ୍କୁ ମକଦ୍ଦମାର ଖବର ଜଣାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଏହା କହି ହର ଉଠିଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖି ସନିଆକୁ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ଘରକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ । ଅଳପ ସମୟ ପରେ ସନିଆ ଫେରି ଆସି କହିଲା ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ସେକ୍ରେଟାରୀ ହରଶଙ୍କରବାବୁ ଆସିଛନ୍ତି । ସନିଆ ହାତରୁ ସେ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ନେଇ ବାବୁଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣିବାକୁ କହିଲେ । ସନିଆ ହରଶଙ୍କର ବାବୁଙ୍କୁ ଆଣି ଛାଡି ଦେଇ ଗଲା । ସାମାଜିକ ରୀତିରେ ଆଦର ଆପ୍ୟାୟନ ପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ପଚାରିଲେ "କୁଆଡେ ହରଶଙ୍କର ବାବୁ ?"

ହର—ବାଃ, କାଲି ପରି ଭାରଣ—ଫେରି ପଚାରୁଛନ୍ତି କୁଆଡେ ? ମାଲିକ୍ ଆସି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଆଖିଧରି ବଡ କଷ୍ଟ ପାଉଛନ୍ତି । ଏଇ ନିଅନ୍ତୁ ଡାକ୍ତରି ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ।

ର୍ଣ୍ଣ—ଦରକାର ନାହିଁ । ଏତ ଦେଓ୍ୱାନୀ ମକଦ୍ଦମା—ବାଦୀର ହାଜର ହେବାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଲଢିବି । ମିଷ୍ଟାର୍ ସାହାଙ୍କର ଅଖିର କଥା ଶୁଣି ବଡ଼ ବେବସ୍ତ ହେଲି । ବାତୁଅ ଲୋକ—ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ କେଉଁ-ଆଡେ ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ନଚେତ୍ ଯାଇ·····

ହରଶଙ୍କର—ଧନ୍ୟବାଦ୍ । ମୁଁ ମିଷ୍ଟାର୍ ସାହାଙ୍କୁ କହିଦେବି ।

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ହିଁ, ଗୋଟାଏ କଥା ଶୁଣିଛନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କ ଏ କେସରେ ସରକାର ତରଫରୁ ଏଡ୍ଭୋକେଟ୍ ଦେବବ୍ରତ ପଟ୍ଟନାଏକ ଛିଡ଼ା ହେଉଛନ୍ତି ।

ହରଶଙ୍କର—ଦେବବ୍ରତ ପଟ୍ଟନାଏକ? ସେ ଅଉ ଇନ୍ସପେକ୍ଟର ରଜେନବାବୁ ତ ଦୁଇ ଦିନ ତଳେ ମିଷ୍ଟାର ସାହାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣ—କାହିଁକି ?

ହରଶଙ୍କର—ଫେରାରୀ ଦୀନେଶ ସୁରର ପତ୍ତା ନେବାକୁ । କି ମୂର୍ଖ ଏଠାକାର ପୁଲିସ ! ଆରେ ବାବୁ, ଯଦି ଆମେ ଦୀନେଶର ପତ୍ତା ଜାଣି ଥା'ନ୍ତୁ ତେବେ କଣ ଆମେ କେସ୍ କରିବାକୁ ଆସନ୍ତୁ ?

ର୍ଣ୍ଣ—ହରଶଙ୍କର ବାବୁ ! ଏଠାକାର ପୁଲିସ ମୂର୍ଖ ବା ନିର୍ବୋଧ ନୁହେଁ । ତାଙ୍କୁ ନିର୍ବୋଧ ଭାବି, ହେୟଜ୍ଞାନ କରି ଅନେକ ଜ୍ଞାନ ଗର୍ବୀ ଲୋକଙ୍କର ମଥା ମାଟିରେ ଲୋଟିଛି । ଅଉ ରଜେନ ବାବୁ; ତାଙ୍କୁ ବୋଧହୁଏ ଚିହ୍ନିବାର

ସୁଯୋଗ ବା ଦୁର୍ଯୋଗ ଅପଣଙ୍କର ହୋଇ ନାହିଁ । ବାହାରରୁ ଦେଖିଲେ ମନେହେବ ବୋକାଟିଆ ଲୋକ—ଅଲସୁଆ, ବୁଦ୍ଧି ସୁଦ୍ଧି କିଛି ନାହିଁ, ଖାଲି ଗୁଳିକରି କରି ଗଡ଼ଡ଼ଲିକା ପ୍ରବାହରେ ଚାଲିଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅପଣଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଉଛି; ରାଙ୍କେନ ପାଙ୍କଁଶ ଘୋଡା ନାଆଁ, ତାର ବୋକାଟିଆ ଚେହେରା, ତା ଭିତରେ ଥିବା ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିକ୍ ଡାଇନେମୋର ଘୋଡଣି । ତାର ନାକ ଯୁଆଡେ ଅନୁକୂଳ ସିଆଡେ—ଯା ଧରିବ ତାର ଶେଷ ନ ଦେଖି ଛାଡେ ନାହିଁ । ଆଉ ଦେବବ୍ରତ କଥା ଛାଡନ୍ତୁ, ସେ ଖଣ୍ଡେ ଇସ୍‌ପାତର ତାର । ମୁଁ ବୁଝିି ପାରୁ ନାହିଁ ଏ ଦୁହିଁ କେଉଁଠିର ମିଳନ କାହିଁକି ? ଅପଣମାନେ ମୋର ମକ୍କେଲ—ଅପଣମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳକରିବା ମୁଁ ଆଇନତଃ ଏବଂ ଧର୍ମତଃ ଦାୟୀ । ମୋର ଅନୁରୋଧ ଅପଣମାନେ ସାବଧାନରେ ଥିବେ ।

ହରିଶଙ୍କର—ବିଶେଷ ଧନ୍ୟବାଦ ମିଃ ଦାସ୍ । ଅମେ ବିଦେଶୀ—ଏଠାକୁ ମକଦ୍ଦମା ସମ୍ପର୍କରେ ଅସିଛୁ । ମାଲିକ ଭାଗ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ଏଠାରେ ବ୍ୟବସାୟ ଅରମ୍ଭ କରିବେ କିନ୍ତୁ ଧନୀର ଖେୟାଲ—ହୁଏତ ମକଦ୍ଦମା ସରିଗଲେ ତାଙ୍କର ସେ ଖେୟାଲ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଯିବ । ସେ ହୁଏତ ଚାଲି ଯାଇ ପାରନ୍ତି । ଅମେ ତ ବେଆଇନ କିଛି କରୁନାହୁଁ—ଅମର ତାଙ୍କୁ ଭୟ କରିବାର ଦରକାର କଣ ଅଛି ?

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ଦେଖନ୍ତୁ, ମୁଁ ଅପଣଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ କଥା ପଚାରିବି ଯଦି କିଛି ନ ଭାବନ୍ତି ?

ହରଶଙ୍କର—କୁହନ୍ତୁ ନା, କଣ ଭାବିବା କାହିଁକି ?

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ମୋର ଧାରଣା ଆପଣମାନେ ଯେପରି କଣ ଲୁଚାଉଛନ୍ତି— ସବୁ କଥା ଖୋଲି ନ କହିଲେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କିପରି କରିବି ? ଆପଣମାନେ ନୂଆ ଲୋକ, ମୋ ସଙ୍ଗେ କାରବାର କରି ନାହାନ୍ତି । ଆପଣ ଇନ୍କୁଆରି କରି ବୁଝିବେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗର ଗର୍ଭରୁ ଗୋଟାଏ ଛୁଞ୍ଚି ଖୋଜି ଆଣି ହେବ ମାତ୍ର ମୋ ପେଟରୁ କଥା ଆଣିହେବ ନାହିଁ ।

ହରଶଙ୍କର—(ହସି) ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ କଥା କଣ ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ହେଣ୍ଡନୋଟର ମକଦ୍ଦମା—ସେଥିରେ ଆଉ ଲୁଚାଇବାର କଣ ଥାଇପାରେ ? ଆପଣଙ୍କର କଣ ଧାରଣା ଏ ହେଣ୍ଡନୋଟ୍ ଜାଲ୍ ? ଆପଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଏ ଧାରଣା କିଏ ଯେ ଦେଲା !

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ଭଗବାନ କରନ୍ତୁ ମୋର ଧାରଣା ଅମୂଳକ ହେଉ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଇଙ୍ଗିତରେ ଚାକର ଆଣି ଟେବୁଲ ଉପରେ ଟ୍ରେରେ ଦୁଇ ଗ୍ଲାସ ସର୍ବତ ଥୋଇ ଦେଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଅନୁରୋଧରେ ହରଶଙ୍କର ବାବୁ ଗୋଟାଏ ଗ୍ଲାସ ଖାଇ ସାରି ଟ୍ରେରେ ଥୋଇ ଦେଲେ । ଚାକର ଟ୍ରେ ନେଇଯିବା ସମୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ଇଙ୍ଗିତ କରିବାରୁ ଚାକର ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଚାଲିଗଲା । ତାପରେ ହରଶଙ୍କରବାବୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ନିକଟରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଉଠିଗଲେ । ତାଙ୍କ ଯିବାପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଉଠି ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଖଣ୍ଡିଏ ଛୋଟିଆ କୋଠରୀରେ ତାଙ୍କର ଲେବରେଟୋରୀ—ଚାକର ଆଣି ହରଶଙ୍କର ବାବୁ ଖାଇଥିବା ଗ୍ଲାସ ଥୋଇବାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ସେଥିରେ ଗୋଟାଏ ରକମର ଗୁଣ୍ଡି

ଲଗାଇ ଦେଲେ—ତା’ପରେ ଅଜ ଗୋଟିଏ ବୋତଲରୁ ପା
ଅଣି ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ କାଚ ପିଚକାରିରେ ପକାଇବା
ଗିଲାସ ଦେହରେ ପାଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗୁଠିର ଚିହ୍ନ ଫୁଟି ଉଠିଲା । ତାପରେ
ଅଲମାରି ଭିତରୁ ଖଣ୍ଡେ ଫଟୋ କେମେରା ଅଣି ତାର ଫଟୋ
ଉଠାଇ ଦେଇ ଫଟୋ ଧୂଆ ଧୋଇ କରି ତାର ଛବି କି ତା
ଟେବୁଲ ଉପରେ ଶୁଖେଇବାକୁ ଦେଇ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଶୋଇବା
ଗଲେ ।

× × × ×

ସବୁ କଥା ଶୁଣି ସରୋଜବାବୁଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତିତ ହେଲାପରି
ଦିଶିଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ସେ କହିଲେ "ମୋତେ ଟିକେ ଭାବିବାକୁ
ସମୟ ଦିଅ । ଦେବବ୍ରତ ଯଦି ଆମର ପଥରେ କଣ୍ଟା ହୁଏ ତେବେ
ହୁଏତ—। ଅଚ୍ଛା, ତୁମେ ଯାଅ—କାଲି ସକାଳେ କଥାବାର୍ତ୍ତା
ହେବା ।

—୭—

ଆଜି ସରୋଜ ସାହାଙ୍କର ମକଦମାର ତାରିଖ । ଜଜ୍ ମିଷ୍ଟର
ଟେନବ୍ରୁକ୍ ସାହେବଙ୍କର କୋର୍ଟରେ କେସ୍ ପଡ଼ିବ । ଠିକ୍ ଘଣ୍ଟାଏ
ଘଣ୍ଟାଏ ସାଢ଼େ ଦଶ ବାଜିବାମାତ୍ରେ ଜଜ୍‌ସାହେବ ଅସି
ଏଜଲାସ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ପେଶକାର୍ ସାହେବ ନଥୀ ପେଶ କରି
ଚପରାଶିକୁ ଇଙ୍ଗିତ କରିବାରେ ଚପରାଶି ଡାକିଲା "ସରକାର ବନାମ
ସରୋଜ ସାହା ହାଜର ହେ" । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଉଠି ଛିଡ଼ା ହୋଇ

କହିଲେ "ମି ଲର୍ଡ ! ମୁଁ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ଓକିଲ—ମୋର ନାମରେ ସେ ପାଓ୍ୱାର ଅଫ୍ ଏଟର୍ଣ୍ଣି ଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଶରୀର ଅସୁସ୍ଥ ଥିବାରୁ ସେ ଆସିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଜଜ୍ ସାହେବ—ପ୍ରତିବାଦୀ ତରଫରୁ କୌଣସି ଆପତ୍ତି ଅଛି ?

ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ଛିଡ଼ାହୋଇ କହିଲେ "ମି ଲର୍ଡ, ତାଙ୍କର ତରଫରୁ ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବା ସକାଶେ ଏଡ୍‌ଭୋକେଟ ଜେନେରାଲ୍ ମୋତେ ନିଯୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ମୋର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ ।"

ଜଜ୍—ତେବେ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଆପଣ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତୁ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ମି ଲର୍ଡ !—ମୋର କେସ୍ ଖୁବ୍ ସରଳ । ମୋର ମହକ୍କିଲ୍ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସରୋଜ କୁମାର ସାହାଙ୍କ ନିକଟରୁ ପ୍ରତିବାଦୀ ଦୀନେଶ ସୁର ଅଢ଼େଇ ବର୍ଷ ତଳେ ଛ ଲକ୍ଷ, ପଚିଶ ହଜାର ଟଙ୍କା କରଜ କରିଥିଲେ । ଏଇ ଦାଖଲ ହେଣ୍ଡନୋଟ ତା ପ୍ରମାଣ । ଏ ହେଣ୍ଡନୋଟ୍ ଦୀନେଶ ବାବୁଙ୍କ ନିଜ ହାତର ଲେଖା । ପ୍ରତିବାଦୀ ଟଙ୍କା ଫେରାଇ ନ ଦେଇ ଫେରାର ହୋଇଥିବାରୁ ମୋର ମହକ୍କିଲ୍ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଏ ମକଦ୍ଦମା ଦାୟର କରିଛନ୍ତି । ମୋର ଅନୁରୋଧ ମୋର ମହକ୍କିଲ୍‌କୁ ଡିଗ୍ରୀ ଦିଆଯାଉ । ଆଶାକରେ ମୋର ପ୍ରିୟବନ୍ଧୁ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କର ସେଥିରେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ ।

ଦେବବ୍ରତ— ମି ଲର୍ଡ ! ମୋର ହେଣ୍ଡନୋଟ ବିଷୟରେ ଆପତ୍ତି ଅଛି ।

ଜଜ୍—କୁହନ୍ତୁ ।

ଦେବବ୍ରତ—୧ମ—ହେଣ୍ଡନୋଟ୍ କାହାର ହସ୍ତାକ୍ଷର, ଏବଂ ହେଣ୍ଡନୋଟ୍‌ରେ ହୋଇଥିବା ଦସ୍ତଖତ୍ ଫେରାରି ଦୀନେଶ ସୁରଙ୍କ କି ନୁହେଁ । ୨ୟ—ହେଣ୍ଡନୋଟରେ ଶହେଲୋଟ ପଡ଼ିଥିବା ସାକ୍ଷୀମାନେ କାହାନ୍ତି । ୩ୟ—ଅର୍ଜିରେ ଲେଖା ଅଛି ଯେ ପ୍ରତିବାଦୀ ଦୀନେଶ ସୁର ଫରିୟାଦଙ୍କ ନିକଟରୁ ମାର୍ଚ୍ଚ ସାତ ତାରିଖ ୧୯୪୩ସନ୍‌ରେ କଲିକତାଠାରେ ଏହି ଲେଣ୍ ଦେଣ୍ କରିଛନ୍ତି—ମାଏ ମୁଁ ଦୀନେଶ ବାବୁଙ୍କର ସେହି ବର୍ଷର ଡାଏରି ଦାଖଲ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ସେ ତାରିଖରେ ଏପରି ଲେଣ୍‌ଦେଣ୍ କଥା କିଛି ଲେଖା ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ସମସ୍ତର ଉତ୍ତର ନ ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେଣ୍ଡନୋଟ୍ ସିଦ୍ଧ ବୋଲି କପରି କହିବା ? ଏ କଥାର ସମ୍ୟକ ଉତ୍ତର ନ ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କହେ ଏ ହେଣ୍ଡନୋଟ୍ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବିଶ୍ୱାସ ଯୋଗ୍ୟ ।

ଜଜ୍—ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଅପଣ କଣ କହୁଛନ୍ତି ?

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ମି ଲର୍ଡ । ମୋର ବନ୍ଧୁଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ମୋତେ ହସ ମାଡ଼ୁଛି । ଦୀନେଶ ବାବୁଙ୍କର ଡାଏରି କଥା—ଦୀନେଶ ବାବୁ ଯେ କାହିଁକି ନ ଲେଖିଲେ ତାର ଦାୟୀ କଣ ଅମେ ? ଦୀନେଶବାବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଫେରାରି ଅସାମୀ, ତାଙ୍କ ନାମରେ ହୁଲିଆ ବୁଲୁଛି । ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଚାର୍ଜ ହେଉଛି—ଜାଲ୍ ନୋଟ ତିଆରି ଓ ଚାଲ୍ୟ୍. କରିବା, ଖୁନ୍ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଇତ୍ୟାଦି । ଅମର ବନ୍ଧୁ କହିପାରିବେ ଏସବୁ କଥା ଦୀନେଶବାବୁ ତାଙ୍କ

ଡାଏରୀରେ କେଉଁଠାରେ ଲେଖିଛନ୍ତି ? ଯଦି ଥାଏ ତେବେ ଦୟାକରି ଦେଖାନ୍ତୁ । ଯଦି ନଥାଏ ତାହେଲେ ମୁଁ କହିବି ଏ ଡାଏରୀ ରେକର୍ଡକୁ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ Evidence Act ର ୩୪ଧାରା ମୁତାବକ ତାହା ହୋଇ ନାହିଁ ।

ଜଜ୍—କଣ କହୁଛନ୍ତି ମିଷ୍ଟାର ପଟ୍ଟନାଏକ୍ ?

ଦେବବ୍ରତ—ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ଡାଏରୀରେ ଏପରି କଥା ଲେଖା ନାହିଁ ।

ଜଜ୍—ତେବେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଏ ଆପତ୍ତି ବାତିଲ୍ କରିଦେଲି । ମିଷ୍ଟାର୍ ଦାସ୍—ବାକି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ?

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ମି,ଲର୍ଡ୍ । ଶହେଣ୍ଟ୍ ପଡିଥିବା ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ହେଉଛନ୍ତି ମିଃ ହରିଶଙ୍କର ବେନାର୍ଜି । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ମି, ସବେଜ ସାହାଙ୍କର ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ସେକ୍ରେଟେରୀ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କୋର୍ଟରେ ହାଜର କରାଇବି । ୨ୟ ସାକ୍ଷୀ ହେଉଛନ୍ତି ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ । ବୋଧ ହୁଏ ସେ ଦୀନେଶ ବାବୁଙ୍କର କେହି ପରିଚିତ ଲୋକ ହେବ । ମୁଁ ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି ମାତ୍ର ଆଜି ଅବଧି ତାଙ୍କର ପତ୍ତା ପାଇ ନାହିଁ । ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବତଃ ସେ ମରିଗଲେଣି । ଆଶା କରେ ମିଃ ପଟ୍ଟନାଏକ ହରିଶଙ୍କର ବାବୁଙ୍କ ପରି ସାକ୍ଷୀର ସାକ୍ଷ୍ୟକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ ?

ଦେବବ୍ରତ—କାହିଁକି ବା ବିଶ୍ୱାସ କରିବି । ହରିଶଙ୍କର ବାବୁ ମିଃ ସାହାଙ୍କର ଲୋକ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସାହାଙ୍କ ତରଫ୍‌ରେ

କହିବା ଖୁବ ସ୍ୱାଭାବିକ୍ । ଅନ୍ୟ ସାକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଖୋଜି ତାହାର କହିବା ସକାଶେ କି ଚେଷ୍ଟା ମିଃ ଦାସ୍ କରିଛନ୍ତି ତା ଦୟାକରି କହିବେ କି ? ଖବର କାଗଜରେ ନୋଟିସ୍ ଦେଇଛନ୍ତି ?

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ତା ଅବଶ୍ୟ କରିନାହିଁ । ମାତ୍ର ମୁଁ ଲୋକ ଲଗାଇ କଟକ ସହର ତମାମ ଖୋଜାଇଛି ।

ଦେବବ୍ରତ—ମି ଲର୍ଡ ! ମୋର ଆଉ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ଫରିୟାଦୀର ୨।୪ ଟଙ୍କା ଦାବୀ ନୁହେଁ—ଦାବୀର ପରିମାଣ ସାତଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅଥଚ ଅତି ସାଧାରଣ ଉପାୟରେ ମଧ୍ୟ ସାକ୍ଷୀ ତଲ୍ଲାସ କରା ହୋଇ ନାହିଁ । ଆଶା କରେ ମାନନୀୟ କୋର୍ଟ ହରଣଙ୍କର ବାବୁଙ୍କ ସାକ୍ଷ୍ୟକୁ ବେଦବାକ୍ୟ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ ।

ଜଜ୍—ମିଃ ଦାସ୍ । ମିଷ୍ଟର ପଟ୍ଟନାଏକଙ୍କ କଥାରେ ଜୋର ଅଛି । ଆପଣଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ସାକ୍ଷୀ ଆଣି ହାଜର କରିବାକୁ ହେବ ନଚେତ୍ ତାର ମରିଯିବା ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ବା ସେ ଲୋକ ନ ମିଳିବାର ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ଆଣି ଦାଖଲ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଦେବବ୍ରତ—ମି ଲର୍ଡ । ମୁଁ କୁହେ ଏ ହେଣ୍ଡନୋଟ୍ ଦୀନେଶ-ବାବୁଙ୍କର ଲେଖା କି ନୁହେଁ ଜାଣିବା ସକାଶେ ହସ୍ତାକ୍ଷର ଚିହ୍ନାଳୀଙ୍କ (handwriting expert) ନିକଟକୁ ପଠାଯାଉ ।

ଜଜ୍—ହଁ, ଠିକ୍ କଥା, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ରାଜି । କଣ କହୁଛନ୍ତି ମିଃ ଦାସ୍ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ମୋର ସେଥିରେ ଅପତ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଲୁହେ ଏସବୁ ଡେଭର କରିବାର ଫିକର ଛଡା ଅଉ କିଛି ନୁହେଁ । ମିଲର୍ଡ ! ଅପଣ ଦେଖିବେ ଶେଷରେ ମୋର ମହକିଲରହିଁ ଡିଗ୍ରୀହେବ ।

ଜଜ୍—ସତ୍ୟ ଏବଂ ନ୍ୟାୟର ଜୟ ହେଉ, ଏହାହିଁ ମୋର ଏକାନ୍ତ କାମନା । ମୁଁ ଅପଣ ମାନଙ୍କୁ ୩ ମାସ ମହଲତ ଦେଲି । ଅପଣମାନେ ଯାଇ ପାରନ୍ତି । ହସ୍ତାକ୍ଷର ଶିଳ୍ପୀ ପାଖକୁ ମୁଁ ଏ ହେଣ୍ଡନୋଟ୍ ପଠାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛି ।

×　　　×　　　×

ସେଦିନ ପ୍ରାୟ ୪ଟା ବେଳେ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ବ୍ରଜେନ ବାବୁଙ୍କ ସହିତରେ ତାଂଙ୍କ ଅଫିସରେ ଦେଖା କଲେ ।

ବ୍ରଜେନ—ଅଜ ତାରିଖ ଥିଲା ନା ? କଣ ହେଲା ?

ଦେବବ୍ରତ—୩ ମାସ ମହଲତ୍ ହେଲା ।

ବ୍ରଜେନ—ସାବାସ୍ ଦେବ ! ଟେନ୍‌ବ୍ରୁକ୍ ସାହେବ ପାଖରୁ ଯେ ମହଲତ୍ ନେଇ ପାରିଛ ସେଥିସକାଶେ ତୁମକୁ ଧନ୍ୟବାଦ । "କୋକି" କଣ କହିଲା ?

ଦେବ—କିଛି ନାହିଁ । ଅପତ୍ତି ସେ ଅବଶ୍ୟ କରିଥିଲା—ମାତ୍ର କୋର୍ଟ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ।

ବ୍ରଜେନ—ସବୁ ତ ହେଲା, ଏଥର କଣ କରିବ ?

ଦେବ—ମୋଟେ ୩ ମାସ ସମୟ ଅମ ହାତରେ । ଇଅ ଭିତରେ ଯା କିଛି କରିବାକୁ ହେବ । ଅପାତତଃ ସତ୍ୟେଶ ବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବ ଭାବୁଛି ।

ସଜେନ—ମୁଁ ତୁମକୁ ଅନ୍ତର ଅନ୍ତରେ ସାବଧାନ କରି ଦେଉଛି, ତୁମେ ନିବୃତ୍ତ ହୁଅ ।

ଦେବ—ମୋତେ ଆଉ ବଳାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ମୋର ମନ ଠିକ୍ କରି ସାରିଛି ।

ସଜେନ—ହଉ, ତୁମର ଯା ଇଚ୍ଛା ।

ଦେବ—ମୀନେଶ ନାମରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ଓ୍ୱାରେଣ୍ଟ ଯାଇଥିଲା କିଛି ଉତ୍ତର ଆସିଲା କି ? ଫାଇଲଟା ଟିକେ ଦେଖି ପାରେ ?

ସଜେନବାବୁ ଘଣ୍ଟି ବଜାଇବାରୁ ଜଣେ କନେଷ୍ଟବଲ୍ ଆସିଲା । ସଜେନ ବାବୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ସେ ଯାଇ ଖଣ୍ଡେ ଫାଇଲ୍ ଆଣି ରଖି ଦେଇ ଗଲା । ଦେବବାବୁ ଫାଇଲ୍ ଖୋଲି ପଢ଼ୁଁ ପଢ଼ୁଁ କଣ ସବୁ ତାଙ୍କ ନୋଟ ବହିରେ ଟିପି ନେଇଲେ ତା' ପରେ ଫାଇଲ୍ ଥୋଇ ଦେଇ କହିଲେ "ଅଚ୍ଛା ମୁଁ ଯାଉଛି । ସଞ୍ଜବେଳେ ଆପଣଙ୍କର କିଛି କାମ ନଥିଲେ ଆପଣ ଆମ ଆଡ଼େ ଆସିବେ ?"

ସଜେନ—"ଦେଖେଁ ଯଦି କାମ ନଥାଏ ତେବେ ଯାଇ ପାରେ ।"

ତାପରେ ଦେବବାବୁ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିବାରୁ ରମା ତାଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଦେଲେ । ଦେବବାବୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଖୋଲି ପଢ଼ି ବସିଲେ । ଚିଠି ପଢ଼ି ସାରି ରମା ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ଚିଠିରେ ଲେଖାଥିଲା ।

ଦେବଗଡ଼
ତା୧୮-୧୦-୪୫

ପ୍ରିୟ ମି. ପଟ୍ଟନାୟକ !

ଆପଣ ଯେଉଁ ସମୟରେ ଆସିଥିଲେ ସେ ସମୟରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଡା: ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜି ବୋଲି ଜଣେ ଲୋକ ହଠାତ୍ ନିରୁଦ୍ଦେଶ ହେବାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲୁଁ । ଆମର ଧାରଣା ଥିଲା ଖେୟାଲୀ ଲୋକ, ହଠାତ୍ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେ । ରାଜା ସାହେବ ତାଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିରୁଦ୍ଦେଶ ହେବାପରେ ଦରବାର ତରଫରୁ ଭାରତର ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଆମେ ଖୋଜା ଖୋଜି କରାଇଲୁ ମାତ୍ର କୌଣସି ପତ୍ତା ମିଳିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆମେ ପ୍ରାୟ ନିରାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲୁ । ଆଜିକୁ ସାତଦିନ ତଳେ ତାଙ୍କ ନାମରେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଜର୍ମାନୀରୁ ତାଙ୍କର ମୁସାଫାଖାନା ଠିକଣାରେ ଆସିଲା । ତାଙ୍କୁ ନପାଇବାରୁ ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟର ସେ ଖଣ୍ଡିକ ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ । ଚିଠିରୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କର କୌଣସି ପତ୍ତା ମିଳି ପାରିବ ଏଇଥିପାଇଁ ଚିଠି ଖୋଲି ପଢ଼ାଯିବାରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ଫ୍ରାଙ୍କ୍‌ଫର୍ଟ୍ ସହରର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଡାକ୍ତରୀ ଏସୋସିଏସନର ଜେନେରାଲ୍ ସେକ୍ରେଟରୀ ହେର୍ ହଫ୍‌ମେନ୍ ସେ ଖଣ୍ଡିକ ତାଙ୍କୁ ଲେଖିଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ସେ ସୂଚାଇଛନ୍ତି ଯେ ଡାକ୍ତର ଯେଉଁ ଅପରେସାନ୍ କରିବାର କଥା ଲେଖିଛନ୍ତି ତା ଯଦି ସତ୍ୟ ହୁଏ ତେବେ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଗୋଟାଏ ଚହଳ ପଡ଼ିଯିବ । ସେ ଯେପରି ସେହି ଅପରେସାନ ବାବଦ ସମସ୍ତ ତଥ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତି । ଜେନେଭା ସହରରେ ଆସନ୍ତା ଡାକ୍ତରୀ ବୈଠକରେ ତାଙ୍କ କମ୍ପାନୀ ସେ ସବୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବେ । ଏ ଚିଠି ପଢି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ, ଡାକ୍ତର ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଅପରେସାନର ଭାର

ନେଇଛନ୍ତି । ରାଜା ସାହେବଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ଅନୁରୋଧ ଆପଣ ଏ କେସ୍‌ର ଭାର ନିଅନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କର ଫିସ୍ ବାବଦରେ ଯା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବେ ତା ରାଜା ସାହେବ ଦେବାକୁ ସ୍ୱୀକୃତ ଅଛନ୍ତି । ଫେରନ୍ତା ଡାକରେ ଉତ୍ତର ଦେବେ । ଇତି

ଆପଣଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତ
ଦାଶରଥୀ ପଣ୍ଡା

ଚିଠି ପଢିସାରି ରମା କହିଲେ "କଣ ଉତ୍ତର ଦେବ" ?

ଦେବ—ଏ ଗୋଟାଏ କ କେସ୍ ? ଧନୀର ଖେଆଲ ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ ହୁଏତ ପାଞ୍ଚ ଦଶ ହଜାର ଖରଚ କରିବାକୁ ସେ ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ତ ଜାଣ ଯେଉଁଥିରେ ନୂତନତ୍ୱ ବା ବିପଦର ଆଶଙ୍କା ନ ଥାଏ ମୋର ସେଥିରେ ମନ ଲାଗେ ନାହିଁ । ତା'ପରେ ମୋର ଅବକାଶ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ସରୋଜ ସାହାର କେସର ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଛି । ମୋତେ ତା ପଛରେ ଲାଗିବାକୁ ହେବ । ମୋର ସମୟ ନାହିଁ ବୋଲି ଲେଖି ଦେବି ।

ରମା—ତୁମର ସମୟ ନ ଥାଏ ନ ଥାଉ କିନ୍ତୁ ଯାହାକୁ ତୁଚ୍ଛ ଭାବିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ମୋର କାହିଁକି ମନେ ହେଉଛି, ଏଥିରେ ଅନେକ ରହସ୍ୟ ଅଛି ।

ଦେବ—(ହସି) ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଔଚ ଅଜ୍ଞ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ଅନ୍ତର ପ୍ରେରଣା (Instinct) ଏକେବାରେ ନିର୍ଭୁଲ । ମୋର ତ ସମୟ ନାହିଁ—ତୁମେ ବାହାରିବ ନା କଣ ?

ରମା—ଅପତ୍ତି ନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ରାଜା ସାହେବ ତୁମକୁ ଚାହାନ୍ତି। ମୁଁ ବା କିପରି ଭାର ନେବି, ମୋତେ ବା ସେ ଦେବେ କାହିଁକି ?

ଦେବ—ମୁଁ ଥଟ୍ଟାରେ କହିଲି—ତୁମେ ତାକୁ କଣ ସତ ଭାବିଲ ?

ରମା—ନିଶ୍ଚୟ। ତୁମେମାନେ ଆଜିକାଲି ଯେତେଦୂର ଶିକ୍ଷିତ ହୁଅ ନା କାହିଁକି ତର୍କ, ଖାତିରରେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ସମାନ ଆସନ ଦିଅ ନା କାହିଁକି ବାସ୍ତବିକ୍ ତୁମେମାନେ ଭାରି ରକ୍ଷଣଶୀଳ। ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଯେ କିଛି ଗୋଟାଏ କରି-ପାରେ ଏ କଥା ତୁମେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ରାଜିନୁହଁ।

ଦେବ—ଅରେ ବାପ୍‌ରେ। ଏକେବାରେ ରଣଚଣ୍ଡୀ। ଅଚ୍ଛା ବାବୁ, ମୁଁ ଲେଖି ଦେଉଛି, ତୁମକୁ ଏ କେସ୍‌ର ଭାର ଦେବାକୁ।

ରମା—ତା କାହିଁକି ହେବ ? ହୁଏ ତ ତୁମ ଖାତିରରେ ସେ ନା ନ କରି ପାରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ତାଚ୍ଛିଲ୍ୟ ଯିବନାହିଁ। ବରଞ୍ଚ ତାଙ୍କୁ ଲେଖ ଏ କେସ୍‌ର ଭାର ତୁମେ ନେଲ ଏବଂ ପାରିଶ୍ରମିକର ପ୍ରଶ୍ନ ଯେପରି ସେ ନ ଉଠାନ୍ତି—କାମ ଶେଷ ହେଲେ ସେ ସବୁ କଥା ହେବ। ତୁମର ପଠାଇ-ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଯେପରି ସବୁ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ଦିଆଯାଏ।

ଦେବ—ଅଚ୍ଛା ତାହାହିଁ ହେବ।

ଏଇ ସମୟରେ ରାଜେନବାବୁ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାରୁ ସେସବୁ ଆଲୋଚନା ବନ୍ଦକରି ରମା ଓ ଦେବ ତାଙ୍କ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ଲାଗିଲେ ।

—୭—

କ୍ରିଁ, କ୍ରିଁ,……। ସରୋଜବାବୁଙ୍କର ବସିବା ଘରେ ଟେଲିଫୋନ ବାଜି ଉଠିଲା । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ପ୍ରାୟ ସାଢ଼େ ନ'ଟା ହେବ । ସଞ୍ଜବେଳୁଁ ମେଘ ଘୋଟି ଟିପି ଟିପି ବର୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ତା ସାଙ୍ଗକୁ କନ୍ କନିଆ ଥଣ୍ଡା ପବନ ଦୁର୍ଯୋଗକୁ ଅଧିକ ଘନୀଭୂତ କରୁଥାଏ । ବାହାରେ କଟି କଟିଆ ଅନ୍ଧାର । ବୈଠକ୍‌ଖାନାରେ ହରଶଙ୍କରବାବୁ ବସିଥାନ୍ତି । ସରୋଜବାବୁ ଗୋଟିଏ ଝରକା ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ବାହାରକୁ ଚାହିଁ ରହିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଗୁରୁଗମ୍ଭୀର ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖିଲେ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରାଣ ଥରି ଉଠିବ । ରାଗରେ ଆଖି ଲାଲ୍ ହୋଇ ଉଠିଥାଏ । ହରଶଙ୍କର ବାବୁ ଟେଲିଫୋନରେ କାହା ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ କହିଲେ "ଖବର ଆସିଲା ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କ ଘରେ ବିଛଣାପତ୍ର ବନ୍ଧା ହେଉଛି । କୁଆଡେ ଯେପରି ଯିବେ ।"

ସରୋଜ—"କହିଦିଅ ଖୁବ୍ ସାବଧାନରେ ନିଘା ରଖାଯାଉ । କେଉଁ ଆଡ଼େ ଯାଉଛି ନଜର ରଖି ଯେପରି ମୋତେ ଖବର ଦିଆଯାଏ । ଡ୍ରାଇଭରକୁ ଫୋନ୍‌କର, ଖଣ୍ଡେ ଗାଡ଼ି ପୁରା ପେଟ୍ରୋଲ୍ ପକାଇ ସେ ଘର ପାଖରେ

ରହିବ । ଯଦି ଦରକାର ପଡେ ସେଇଥିରେ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ହେବ ।”

ହରଶଙ୍କର ସବୁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବାକୁ ଉଠିଗଲେ । ସମସ୍ତ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଦେଖିଲେ ସରୋଜବାବୁ ପକେଟରେ ହାତ ପୂରାଇ ଘର ଭିତରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ସରୋଜବାବୁଙ୍କ ଏ ଅଭ୍ୟାସ ହରଶଙ୍କରଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ଜଣାଥିଲା । ଏ ସମୟରେ କେହି ତାଙ୍କୁ ବିରକ୍ତ କଲେ ବା ତାଙ୍କ ସହିତ କଥା କହିବାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । କୌଣସି ବିଶେଷ ସମସ୍ୟା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ସେ ଏହିପରି ଭାବରେ ବୁଲି ତାର ସମାଧାନ କରନ୍ତି । ପ୍ରଭୁର ଆଜ୍ଞାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ହରଶଙ୍କର ବସି ରହିଲେ । ବୁଲିଁ ବୁଲିଁ ସରୋଜବାବୁ କହିଲେ —

“ମୁଁ ଭାବି ଠିକ୍ କଲି—ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ସାଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ହେବ । ଦେବବ୍ରତକୁ ମୁଁ ଏପରି ଶିକ୍ଷା ଦେବି ଯେପରି ସେ ମଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁଲିବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଯାଅ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କୁ ନେଇ ଆସିବ ।”

ହରି — ସେ ବୋଧ ହୁଏ ଆଜି ଆସିବାକୁ ଚାହିଁବେ ନାହିଁ । ସେ ଦୁର୍ଯୋଗ ।

ସରୋଜ — ଅଚ୍ଛା, କାଲି ସକାଳେ ସେ କାମ କରାଯିବ । କଲିକତାରୁ କିଛି ଖବର ଆସିଛି ?

ହରି — ଏଇ ସଞ୍ଜବେଳ ଡେଲିଭରିରେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଆସିଛି; ଏହାକହି ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ବଢାଇ ଦେଲେ ।

ସରୋଜବାବୁ ଚିଠି ଖୋଲି ପକେଟରୁ ନୋଟ ବହି ମିଳାଇ ପଢ଼ିବାକୁ ବସିଲେ । ପଢ଼ିସାରି କହିଲେ "ସବୁ ଠିକ୍ ଅଛି" । ଏହା କହି ସେ ଶୋଇବାକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ସେଇଠାରେ ପଡ଼ି ରହିଲା ।

× × ×

ରାତି ପ୍ରାୟ ଦଶଟାବେଳେ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ପଦାକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ପାଦଠାରୁ ମୁଣ୍ଡ ଯାଏ ଘୋର କାଳିଆ ପୋଷାକରେ ମଣ୍ଡିତ । ପାଦରେ ମୋଟା ରବର ତଳା ଜୋତା । ସେ ଚାଲିଲେ ଟିକେ ହେଲେ ଶବ୍ଦ ହୁଏ ନାହିଁ । ବୈଠକ ଖାନାକୁ ଆସି ପର୍ଦ୍ଦା ଟେକି ଦେଖିଲେ ଜଣେ ଲୋକ ରାସ୍ତାରେ ଥିବା ଲାଇଟ ଖୁଣ୍ଟିରେ ଆଉଜି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣୁଛି । ବାହାରେ ଏପରି ଦୁର୍ଯୋଗ ଯେ ମଣିଷ ତ ଦୂରର କଥା ସାପ ମଧ୍ୟ ଗାତରୁ ବାହାରିବ ନାହିଁ । ଦେବବାବୁ ଜାଣିପାରିଲେ ଯେ ସେ ଲୋକଟି ତାଙ୍କ ଘର ଉପରେ ନଜର ରଖିଛି । ସେ ତାଙ୍କ ଡ୍ରାଇଭରକୁ ଡାକି କାଣେ ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ କରି କହିଲାରୁ ସେ ଯାଇ ଦେବବାବୁଙ୍କ ମଟର ପଦାକୁ ଆଣିଲା । ମଟରର ଘସ୍ ଘସ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଜଗିଥିବା ଲୋକଟି ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ ସିଟି ମାରିବାରୁ ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ଗାଡ଼ି ଧୀରେ ଆସି ତା ନିକଟରେ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ଗାଡ଼ିକୁ ସେଇଠାରେ ରଖି ତାର ଡ୍ରାଇଭର ଓହ୍ଲାଇ ଇଞ୍ଜିନ୍ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା—ସତେ ଯେପରି ଗାଡ଼ି କଣ ଖରାପ ହୋଇଛି । ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କ ନିକଟରେ ଏ କୌଶଳ ନୂଆ ନୁହେଁ । ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମଟରରେ ଆସି ବସିଲେ । ଡ୍ରାଇଭର ମଟର ଚଳାଇଲା । ସେମାନେ ଯେପରି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିପାରନ୍ତି ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଖଣ୍ଡେ ସିଗାରେଟ୍

ଲଗାଇଲେ । ଦଅଣିଲ ଆଲୁଅରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ବାହାରେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ଦେଖା ଗଲା । ଡ୍ରାଇଭର ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଦେଲା । ସେମାନେ କିଛି ବାଟ ଗଲା ପରେ ପଛଲୋକ ତାର ଗାଡ଼ିରେ ଚଢ଼ି ବସି ତାଙ୍କ ପିଛା ଧରିଲା । ଦେବବାବୁଙ୍କର ଗାଡ଼ି ତେଲିଙ୍ଗା ବଜାର, ବାଗଦିବାଦ, ବାଲୁବଜାର ଦେଇ ଚାଲିଲା— ପଛକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ସେ ମଟର ତାଙ୍କର ପଛେ ପଛେ ଖଣ୍ଡେ ବାଟରେ ଆସୁଛି । ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଡ୍ରାଇଭର ଗାଡ଼ିର ବେଗ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ହଠାତ୍ ଗାଡ଼ି ବଙ୍କେଇ କାଳୀ ଗଳିରେ ପଶି ମାଣ୍ଡୁଦାସ ବଜାର ଭିତରେ ପଶିଲା । ବୁଢ଼ୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପାଖ ଦେଇ ଗାଡ଼ି ଗଲାବେଳେ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ଗାଡ଼ିରୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମେଲା ଭିତରେ ପଶିଗଲେ । ଗାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ପଛରେ ଆସୁଥିବା ଗାଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଦେବବାବୁଙ୍କ ଗାଡ଼ି ସାମ୍ନା ମୋଡ଼ ବୁଲୁଛି । କୌଣସି ରକମର ସନ୍ଦେହ ନକରି ଏ ଗାଡ଼ି ତାର ପିଛା ଧରିଲା । ଦେବବାବୁ ହସି କାଳୀ ଗଳି ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ । ଅଲ୍‌ସା ବଜାରରେ ତାଙ୍କର ଅଦ୍ଭୁତ ଖଣ୍ଡେ ଘର ଥିଲା ଯାହାକି ଅନ୍ୟ କାହାରିକି ଜଣା ନଥିଲା । ସେ ଘରେ ତାଙ୍କର ଅଦ୍ଭୁତ ଖଣ୍ଡେ ମୋଟର ଥାଏ—ସେଥିରେ ତେଲ, ପାଣି ପ୍ରଭୃତି ସଦା-ସର୍ବଦା ମଜୁଦ୍ ଥାଏ । ଦେବବାବୁ ଗାଡ଼ୀ ବାହାର କରି ତାଙ୍କ ଇପ୍‌ସିତ ସ୍ଥାନକୁ ବାହାରିଲେ ············

ତାଙ୍କ ଡ୍ରାଇଭର୍ କଟକ ଟାଉନ ସାରା ବୁଲି ବୁଲି ଅବଶେଷରେ ଷ୍ଟେସନରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ପଛରେ ଆସୁଥିବା ଗାଡ଼ି ଟିକିଏ ପରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ, ଦେବବାବୁଙ୍କ ଡ୍ରାଇଭର୍ ଗାଡ଼ୀ ବୁଲାଇ ଛାଡ଼ିବାକୁ ବସିଛି । ପଛରେ ଆସୁଥିବା

ଡ୍ରାଇଭର୍ ଗାଡ଼ି ରଖି ତା ପାଖକୁ ଆସି ସିଗାରେଟ୍ ଲଗାଇବା ବାହାନାରେ ଦିଆଶିଲି ମାଗିଲା । ଦିଆଶିଲି ଜଳାଇ ନିଜର ସିଗାରେଟ୍ ଲଗାଇ ଦେବବାବୁଙ୍କ ଡ୍ରାଇଭର୍‌କୁ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ ଦେଲା । କ୍ରମେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଦେବବାବୁଙ୍କ ଡ୍ରାଇଭର୍ କହିଲା ଯେ ତାର ସାହେବ ଅପ୍ ମେଲରେ ବରହମପୁର ଗଲେ । ଏପରି ଦୁର୍ଯୋଗ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାତିରେ ମୁନିବର ଖାମ ଖେଆଲକୁ ନିନ୍ଦା କରି ଏବଂ ନିଜର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ସକାଶେ ଭଗବାନ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦାୟୀ ଏକଥା କହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିଲା ନାହିଁ । ତା ପରେ ସେ ଗାଡ଼ି ନେଇ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ପଛ ଗାଡ଼ି କିଛି ସମୟ ପରେ ଆସି ଦେବବାବୁଙ୍କ ଘରଠୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ରହିଲା ।

× × ×

ଦେବବାବୁ ଗାଡ଼ି ନେଇ ସରୋଜବାବୁଙ୍କ ଘର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ରାତି ପ୍ରାୟ ୨ଟା ବାଜିଥାଏ । ବର୍ଷା ଓ ପବନର ବେଗ ଅତ୍ୟୁର ବଢିଥାଏ । ରାସ୍ତା ଜନମାନବ ଶୂନ୍ୟ । ସେ ଗାଡ଼ିକୁ ରାସ୍ତାର ତଳକୁ ଗଡ଼ାଇ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଝଙ୍କା ବରଗଛ ମୂଳେ ରଖିଲେ ଏବଂ ତାପରେ ସେହି ବଣ ବାଟ ଦେଇ ସରୋଜବାବୁଙ୍କ ଘରଆଡେ ଅତି ସନ୍ତର୍ପଣରେ ଚାଲିଲେ । ପକେଟରୁ ଗୋଟିଏ ଫାଉଣ୍ଟେନ ପେନ୍ ପରି ଟର୍ଚ୍ଚ ଲାଇଟ ବାହାର କଲେ । ସେହି ଲାଇଟ୍‌ର ଆଲୁଅରେ ସେ ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ ଅଗେଇ ଚାଲିଲେ । କିଛିବାଟ ଗଲାପରେ ସେ ଦେଖିଲେ ସାମ୍ନାରେ ତାରର ବାଡ଼ ଦିଆହୋଇଛି । ଜାଲେ ତାରରେ ଉଚ୍ଚଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତି ଚାଲୁଥିବ ଏହି ଭୟରେ ସେ ତାରକୁ ନ ଛୁଇଁ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ବାଡ଼ ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଅମ୍ବ ଗଛ

ଅଛି । ସେ ନିଃଶବ୍ଦରେ ସେ ଗଛରେ ଚଢି ଡାଳରେ ଡାଳରେ ଯାଇ ଅର ପାଖକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲେ । ପଡ଼ିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି କେହି ଉଠିଲେ କି ନାହିଁ ଜାଣିବା ସକାଶେ ସେହିଠାରେ କିଛି ସମୟ ଚୁପ୍ ହୋଇ ପଛ ଦ୍ୱାରପାଖକୁ ଚାହିଁଲେ । ମାତ୍ର ସେ ସମୟରେ ବର୍ଷା ଏବଂ ପବନର ଜୋର ଏତେଦୂର ବଢିଥାଏ ଯେ ଏ ସାମାନ୍ୟ ଶବ୍ଦ କେହି ଶୁଣି ପାରିଥିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା ନାହିଁ । ଗୁରୁଣ୍ଡି ଗୁରୁଣ୍ଡି ଅତି ସନ୍ତର୍ପଣରେ ସେ ଘର ନିକଟକୁ ଆସିଲେ । ଘରର ଦ୍ୱାରପଟ ବୁଲି ଦେଖିଲେ ଭିତରକୁ ପଶିବାର କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ । ଗତଥର ଆସିଲାବେଳେ ସେ ଦେଖିଥିଲେ ବୈଠକ୍‌ଖାନାର ଝରକାରେ ଚୋର ଧରା ସଙ୍କେତ (Burglar alarm) ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥିଲା । ସେ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ଜାଣିଲେ ଏପରି ସଙ୍କେତ ସବୁ ଝରକାରେ ମଧ୍ୟ ଥିବ । ସେଥି ସକାଶେ ସେ କୌଣସି ଝରକା ବା ଦୁଆରରେ ହାତ ନ ଦେଇ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ବୁଲିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ପଟକୁ ଆସି ଦେଖିଲେ ଯେ ଗୋଟିଏ ପାଣି ବୁହା ନଳୀ (water pipe) ଦେହରେ ଅଇଭି ଲତା ଘଞ୍ଚ ହୋଇ ଲଟେଇ ଉପର ମହଲା ଯାଏ ଯାଇଛି । ସେ ସେହି ପାଇପ ଧରି ବିରାଡ଼ିପରି ଉପରକୁ ଉଠିଲେ । ଉପର ମହଲାକୁ ଯାଇ ସେ ଦେଖିଲେ ସାମ୍ନାରେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବାରଣ୍ଡା ଅଛି । ସେ ସେହି ବାରଣ୍ଡାରେ ପାଦ ଚପି ଚପି ଯାଇ ପୂର୍ବପଟ କୋଣରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ କୋଠରୀ ସାମ୍ନାରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ ଯେ ଘର ବାହାର ପଟରୁ ତାଲା ଲଗା ହୋଇଛି । ସେଇଠାରେ କିଛି ସମୟ ନିଃଶବ୍ଦରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲେ; ତାପରେ ପକେଟରୁ ଏକରକମ ଯନ୍ତ୍ର କାଢିଲେ । ତା ଦେଖିବାକୁ ଘଣ୍ଟା ମରାମତି ଦୋକାନରେ ଥିବା ସାନ ଚିମୁଟାପରି । ମାତ୍ର ବାସ୍ତବିକ୍ ସେ ହେଉଛି "ସବୁଖୋଲିଚାବି"

(Master key) । ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ଅନେକ ପଇସା ଓ ମେହନତ ବିନିମୟରେ ବିଲାତରୁ ଏ ଯନ୍ତ୍ରଟି ପାଇଥିଲେ । ସେ କୁଞ୍ଚିଟାର ମୁନକୁ ତାଲା ଭିତରେ ପୂରାଇ [illegible] ଅସ୍ତେ ମୋଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ; କୁଞ୍ଚିଟା ଅଗ ତାଲାର କୁହୁଣ୍ଡୀ ଦେହରେ ଲୁଲ୍ ଲୁଲ୍ ଖୁଟ୍ କରି ଶବ୍ଦ ହେଲା ଏବଂ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତାହା ଖୋଲିଗଲା । ସେ ତାଙ୍କର ପେନ୍‌ସିଲ୍ ଟର୍ଚ୍ଚ ଧରି ଖୁବ୍ ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ କବାଟ ଖୋଲି ଭିତରକୁ ପଶିଲେ । ଭିତରେ ନିସାଠ ଅନ୍ଧକାର; ସେ ଉରସି ବିଜୁଳିବତି ଜାଳିଲେ ନାହିଁ । ଜାଳିଲେ ଆଲୁଅ ଦେଖି କେହି ଯଦି ଚେଇଁ ଉଠେ ! ସେ ତାଙ୍କର ଧରିଥିବା ଟର୍ଚ୍ଚ ଆଲୁଅରେ ଚାରିପଟ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ଜାଣି ପାରିଲେ ଅଜ୍ଞାତରେ ସରୋଜବାବୁଙ୍କର ଭିତର ବୈଠକ ଖାନାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ଏପାଖ ସେପାଖ ଲୁଲ୍ ଲୁଲ୍ ଦେଖିଲେ ଉତ୍ତରପଟ କାନ୍ଥରୁ ହାତେ ଦି ହାତ ଛାଡ଼ି ଗୋଟେ ବଡ଼ କାଳିଆ ପର୍ଦ୍ଦା ଝୁଲୁଛି । ସେ ପର୍ଦ୍ଦା ଟେକି ଦେଖିଲେ ସେ ତାର ପଛପଟରେ ଗୋଟାଏ ଲୁହା ଆଲମାରି ରଖା ଯାଇଛି । ପୁନର୍ବାର ଆସି ଟେବୁଲ ପାଖରେ ଖୋଜି ଖୋଜି ଦେଖିଲେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ପଡ଼ିଛି । କୌତୂହଳର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେ କାଗଜ ଖଣ୍ଡ ଖୋଲି ଦେଖିଲେ, ସେଥିରେ ଗୁଡ଼ାଏ ସଂଖ୍ୟା ଲେଖା ହୋଇଛି । ସୁବିଧାରେ ସେ ଖଣ୍ଡ ପରୀକ୍ଷା କରିବେ ବୋଲି ଭାବି ସେ ଖଣ୍ଡିକ ପକେଟରେ ରଖି ଟେବୁଲର ଡ୍ରୟର ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡ୍ରୟର ତାଲା ବନ୍ଦ ଥାଏ । ସେ ସବୁ ଖୋଲି ତା ଭିତରେ କଣ ଅଛି ଦେଖିବେ କି ନାହିଁ ଭାବୁଛନ୍ତି ଏଇ ସମୟରେ ଟେବୁଲରେ ଥୁଆ ହୋଇଥିବା ଟେଲିଫୋନ ହଠାତ୍ ବାଜି ଉଠିଲା । ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ ମାତ୍ର ଉପସ୍ଥିତ ବୁଦ୍ଧି ତାଙ୍କର

ଏତେ ପ୍ରବଳ ଯେ ସେ ସେଥିରେ ବିଚଳିତ ନ ହୋଇ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ଯାଇ ସେହି ପର୍ଦ୍ଦା ଠିକ ଆଲମାରିର ପଛଆଡ଼େ ଲୁଚି ରହିଗଲେ । ସେ ଯାଇଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ଏହି ସମୟରେ ଭିତର ଅଡୁ ଦରଜା ଖୋଲି କିଏ ଜଣେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି ଘରର ଲାଇଟ୍ ଜାଳି ଟେଲିଫୋନ୍ ଧରିଲା । ଆଲମାରି ପଛପଟୁ କିଛି ଦେଖାଯାଉ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗଳାର ଆୱାଜରୁ ଜାଣି ପାରିଲେ ସରୋଜବାବୁଙ୍କର ସେକ୍ରେଟାରି ହରଶଙ୍କରବାବୁ ଫୋନ ଧରିଛନ୍ତି । ଦେବବ୍ରତଙ୍କର ଭୟ ହେଲା ଯଦି କୌଣସି କାରଣରୁ ବାହାର କବାଟ ଅଡ଼େ ହରଶଙ୍କର ଯାଏ ତେବେ ସବୁ ଭଣ୍ଡୁର ହୋଇଯିବ । ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟକୁ ହରଶଙ୍କରବାବୁ ସେ ଅଡ଼େ ନ ଯାଇ ଫୋନରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ—"ହ୍ୟାଲୋ. କିଏ, ହଁ ହଁ; ଦେବବ୍ରତ ବରହମପୁର ଗଲା, ଅଚ୍ଛା—ଜଣେ ଥାଅ, ଗାଡ଼ି ଫେରିଲ ଦିଅ । ସେ ଆସିଲେ ରିପୋର୍ଟ କରିବ ।" ତା'ପରେ ଟେଲିଫୋନ ରଖିଦେଇ ଆଲୁଅ ଲିଭାଇ ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଶ୍ୱାସ ମାରି ସେଠାରୁ ବାହାରିଲେ । ସେ ଆଲମାରି ତାଲା ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ ଯେ ସେଥିରେ ସାଙ୍କେତିକ ଚାବି ପଡ଼ିଛି । ସେ ଦିନ ଆଉ କିଛି ସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ ଭାବି ସେ ଯାଇଥିବା ବାଟରେ ଫେରି ନିଜ ମଟର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ମଟର ଷ୍ଟାର୍ଟ କରି ସେ ଅସ୍ପ ଅସ୍ପ ଭାବିଲେ ଏମାନେ ଜାଣିଛନ୍ତି ଯେ ସେ ବରହମପୁର ଯାଇଛନ୍ତି । ଭଲ ହେଲା । ଦୁଇଦିନ ଆଉ ଘରେ ରହି ତୃତୀୟ ଦିନ ଫେରିବେ । ଏଇୟା ଠିକ୍ କରି ସେ ତାଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ଘରକୁ ଆସି ମୋଟର ଗ୍ୟାରେଜ୍‌ରେ ରଖି ଫୋନରେ ରମାଙ୍କୁ ସବୁ କଥା କହିଲେ । ସେ ବୈଠକ ଖାନାରେ ବସି ପକେଟରେ ଆଣିଥିବା ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇ ପଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଚିଠିର ନକଲ ତଳେ ଦେଲୁ ।

"

୨୯, ୧୩ି, ୨୯, ୧୭ ।

୧୨, ୩୪ି । ୭ ।

ଗ.୪, ୧୦ ୩୭, ୮-୯, ୭ ୪,୧୩ ଅ୨୬ି । ୬୨ୀ୯୮, ୧୬ି ୬୩୧।, ୧୩, ୮।,୧୩ ୩୭।,୧୬ିଁ । ୨୦।,୨୯-୧୭,୭ ୬୩୭।, ୧୩, ୮।,୧୩ ଅ୭, ୮-୪,୨୯,୬ି,୨୬ି—୨୩, ୨୯ । ୯, ୨୪। ଭ୬୯ ୩୭,୬୨୭,୧୭—୬୩୧।, ୧୩,୮।,୧୩ ୨୯, ୬ି ୧। ୬୨"

ଭ ୧୬ି

୨୭ ୩୭, ୮୯, ୭ । "

ଅନେକ ରକମରେ ଚେଷ୍ଟା କରି ସୁଦ୍ଧା ସେ ଏ ଚିଠିର ଲିପି ଉଦ୍ଧାର କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଶରୀର ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଳାନ୍ତ ବୋଧ ହେବାରୁ ସେ ଶୋଇବାକୁ ଗଲେ, ସେତେବେଳକୁ ପରିଷ୍କାର ଫର୍ଚ୍ଚା ହୋଇଯାଇଥାଏ……… ।

—୮—

ତିନିଦିନ ପରେ ଦିନ ୨ଟା ବେଳେ ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଖଣ୍ଡିଏ ବଗୀ ଗାଡ଼ିରେ ବସି ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଭଡ଼ା ସକାଶେ ଲୋକ ଦେଖାଣିଆ ଭିଡ଼ା ଓଟର ଲଗେଇଲେ । ବାହାରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଲୋକ ଏସବୁ ପାଠି ତୁଣ୍ଡ ଶୁଣି ବୁଝି ପାରିଲେ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ପେସେଞ୍ଜର ଟ୍ରେନରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସଥା ସ୍ଥାନକୁ ଖବର ମଧ୍ୟ ଯାଇଲଗଲା । ଖିଆ ପିଆ ସାରି ଅଫିସ ରୁମକୁ ଆସି ତାଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତରେ ଆସିଥିବା ଡାକ ଅଦରେ ଆଖି ବୁଲାଇ ଦେଇ ସେହି ପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଚିଠି ପଢିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଗତ ତିନି ଦିନ ସାକ ଶତ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ କୌଣସି ସୂତ୍ର ବାହାର କରି ପାରି ନ ଥିଲେ । ରାଜେନବାବୁଙ୍କୁ ଆସିବାକୁ ଫୋନ କରି ଦେବବ୍ରତ ଓ ରମା ଦୁହେଁ ବସି ସେ ଚିଠିକୁ ପଢିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।

ରମା—ଲେଖିବାର ଢଙ୍ଗିରୁ ମନେ ହେଉଛି ଏଟା ନିଶ୍ଚିତ୍ତ ଚିଠି ।

ଦେବ—ତା ତ ସୁନିଶ୍ଚିତ । କିନ୍ତୁ କି ସାଙ୍କେତିକ ଅକ୍ଷର ବ୍ୟବହାର କରା ହୋଇଛି ତା ତ ବୁଝା ପଡୁ ନାହିଁ ।

ରମା—(ଅନେକକ୍ଷଣ ପରୀକ୍ଷା କରି) । ନା କିଛି କିନାରା କରିପାରୁ ନାହିଁ । ରାଜେନ ମଉସା ଆସନ୍ତୁ ।

ଦେବ—ଅଚ୍ଛା, ମୁଁ ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ସାଙ୍କେତିକ ଭାଷାର ଡିକ୍ସ-ନାରିଟା ଓଲଟାଏ । ବାମଣ୍ଡାରୁ କିଛି ଉତ୍ତର ଆସିଛି ?

ରମା— ହଁ ଆସିଛି । ସେମାନେ ଲେଖିଛନ୍ତି ତୁମ ସର୍ତ୍ତରେ ସେମାନେ ରାଜି ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ।

ଦେବ—ତା ହେଲେ ତୁମେ କେବେ ବାହାରିବ ?

ରମା—ଗୋଟାଏ କଥା କହିବି ?

ଦେବ—କୁହ ?

ରମା—ମୋର ମନ କହୁଛି ଡାକ୍ତରର ସନ୍ଧାନ ଏଇଠୁ ମିଳିବ ?

ଦେବ—(ହସି) ଭଲ ହେଲା, ଲାଗି ପଡ଼।

ରମା—ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମେ ହସିବ। ଏଇ ସର୍ବେଜ୍ଞ ସାହାର ନାମ ଶୁଣିବା ଦିନଠାରୁ, ମୋ ମନ ଭିତରୁ କିଏ ଯେପରି କହୁଛି ଏ ମୋର ଶତ୍ରୁ।

ଦେବ—ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ। ମୋର ମନ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ ସୁପ୍ରସନ୍ନ ନୁହେଁ। କିନ୍ତୁ ଏଠାକାର ପୁଲିଶ।—

\+ + + +

କିଛି ସମୟ ପରେ ସୁରେନ ବାବୁ ଅସି ପହଞ୍ଚିବାରୁ ସେ କଥା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା।

ସୁରେନ—କିହୋ, କଣ ହେଲାକି? ଏଡ଼େ ଜରୁର ତଲବ କାହିଁକି? ଗତ ୨।୩ ଦିନ ହେଲା। ତୁମର ପତ୍ତା ନ ଥିଲା। କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲ କି?

ଦେବବାବୁଙ୍କ ନିକଟରୁ ସବୁ କଥା ଶୁଣି ସୁରେନ ବାବୁ ଉଚ୍ଚ ହାସ୍ୟ କରି କହିଲେ, ତୁମେ ଦୁହେଁଯାକ ଡିଟେକ୍ଟିଭ୍ ନଭେଲ୍ ପଢ଼ି ପଢ଼ି ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ବିଗିଡ଼ି ଗଲାଣି।"

ଦେବ—(ଚିଠି ଦେଖାଇ)—ଯଦି ସର୍ବେଜ୍ଞ ବାବୁଙ୍କର କୌଣସି ଗୋଳମାଳ ନାହିଁ ତେବେ ଚିଠି ଲେଖା ଏପରି ସାଙ୍କେତିକ ଉପାୟରେ କାହିଁକି? ମୋର ଗତିବିଧି ଉପରେ ଏପରି କଡ଼ା ନଜର ବା କାହିଁକି?

ସୁରେନ—ସାଙ୍କେତିକ ଚିଠିର କଥା କହିଲ ଯେ ସେ ଗୋଟାଏ ଖେୟାଲ୍ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରେ। ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି

ଯେଉଁମାନେ ନିଜ ସ୍ବରପାଖରେ ଅକାରଣରେ ରହସ୍ୟର ମାୟାଜାଲ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଭଲପାଆନ୍ତି । ଅତି ସାଧାରଣ କଥାରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହୁଏ ନା । ତୁମେ ତ ଜାଣିଛ ଅନେକ ଜାତିର ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଓଲଟେଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରନ୍ତି ।

ଦେବ—ଚୁଲି ଇରାନୀମାନେ ସେହିପରି କଥା କୁହନ୍ତି ଠିକ୍ କିନ୍ତୁ ସେଟା ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସଗତ—ତାଙ୍କ ଦଳ ଭିତରେ; କିନ୍ତୁ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର କଥା ଅଲଗା ଆଉ ତା ଛଡ଼ା ବାରବୁଲା ଇରାନୀ ପକ୍ଷରେ ଯାହା ସ୍ୱାଭାବିକ କୌଣସି ଭଦ୍ର ସମାଜରେ ତାହା ଅଚଳ ।

ରାଜେନ—ତୁମର ଗତିବିଧି ଉପରେ ଯଦି ନଜର ଅଛି ବୋଲି ଭାବୁଛ ତେବେ ପୁଲିସର ସାହାଯ୍ୟ ନିଅ ।

ଦେବ—ମୁଁ ବ୍ଲାକ୍‌ସୋ ବେବୀ ନୁହେଁ ଯେ ମୁଁ ମୋତେ ରକ୍ଷା କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ଦେବବ୍ରତ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମରିନାହିଁ ବା ଏତେଦୂର ଅଥର୍ବ ହୋଇନାହିଁ ଯେ କଥା କଥାକେ ତାକୁ ପୁଲିସର ସାହାଯ୍ୟ ନେବାକୁ ହେବ ।

ରାଜେନ—ଅରେ ବାପରେ ! ପୁଲିସ ଉପରେ ଦେଖୁଛି ତୁମର ବଡ଼ ରାଗ ।

ଦେବ—ପୁଲିସ ଉପରେ ମୋର କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର କର୍ମନିଷ୍ଠା ଏବଂ କର୍ମ କୁଶଳତା ଉପରେ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆସ୍ଥା ଅଛି କିନ୍ତୁ କଥା କଥାକେ ଥାନା ଫାଣ୍ଡିକୁ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ମୁଁ ଘୃଣା କରେ ।

ସୁରେନ—ଦେଖେ କି ସାଂକେତିକ ଚିଠି ?

ରମା—ନା ମଉସା ! ସେ ସବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଥାଉ । ଆଗେ ଟିକେ ଚା ଖାଇ ନିଅନ୍ତୁ ତା'ପରେ ଯେତେ ଖୁସି ଗଳ୍ପ କରୁ ଥାଅନ୍ତୁ । ତାପରେ ସୁରେନବାବୁ ଜଳଖିଆ ଖାଇସାରି ଆସି ସେ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଧରି ଅନେକକ୍ଷଣ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ସୁରେନ—ସାଙ୍କେତିକ ଚିଠି ଲେଖିବାର ଅନେକ ପ୍ରଣାଳୀ ଅଛି । ଦେଶ ବିଶେଷରେ ପ୍ରଣାଳୀ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଭାରତ-ବର୍ଷରେ ସାଧାରଣତଃ ବର୍ଗଯୋଗ ପ୍ରଣାଳୀରେହିଁ ଲେଖା ଲେଖି ହୁଏ ।

ରମା—ବର୍ଗଯୋଗ ପ୍ରଣାଳୀ କଣ ?

ସୁରେନ—"ଅ" ଠାରୁ "କ୍ଷ" ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ବର୍ଗଯୋଗରେ ସଙ୍କେତ ଅକ୍ଷର ପରିବର୍ତ୍ତରେ ସଂଖ୍ୟା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏ ଚିଠିରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଖୁଛି । ଏଥିରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଛି, ମନେ ହେଉଛି ଖାଲି ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣହିଁ ସଙ୍କେତ ହୋଇଛି ।

ଦେବ—ଚିଠି ଶେଷ କରିବା ସମୟରେ "ଇତି" ଲେଖାଯାଏ । ଇ ୧୬ ନିଶ୍ଚୟ ଇତି । ତାହାହେଲେ "ତ"ର ସଂଖ୍ୟା ୧୬ ।

ସୁରେନ—ଖଣ୍ଡେ କାଗଜରେ ଆଗେ ସମସ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଗ ଅନୁସାରେ ଲେଖ । ତାପରେ "କ" ଠାରୁ "କ୍ଷ" ଯାଏ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ୧, ୨ ନମ୍ବର ଦେଇଯାଅ ।

ରାଜେନ ବାବୁଙ୍କର କଥା ଅନୁସାରେ ସେସବୁର କବିବାରେ ଦେଖାଗଲା । "ତ"ର ନମ୍ବର ହେଉଛି "୧୭" । ପୁନଶ୍ଚ "କ୍ଷ" ଠାରୁ ନମ୍ବର ଦେଇ ଆସିବାରୁ ଦେଖାଗଲା "ତ"ର ନମ୍ବର ହେଲା "୨୧" ।

ରାଜେନ—ତା ହେଲେ ଦେଖାଯାଉଛି ଏ ପ୍ରକାର ସମାଧାନ ମଧ୍ୟ ଭୁଲ । ଅଚ୍ଛା ଏକ କାମ କର । ମୋତେ ଝଣ୍ଡେ ନକଲ କରିଦିଅ । ମୋର ବନ୍ଧୁ ପ୍ରଫେସର ସେନାପତିଙ୍କୁ ଦେଖାଇବି । ସେ ଏ ସବୁ ବିଷୟରେ ଖୁବ୍ ଧୁରନ୍ଧର ।

ରାଜେନ ବାବୁ ଚାଲିଗଲା ପରେ ଦେବବ୍ରତ ଓ ରମା ପୁନଶ୍ଚ ସେସବୁ ଲିପି ଉଦ୍ଧାରରେ ଲାଗିଲେ । ରମା ହଠାତ୍ କହିଲେ—

"ସାଧାରଣତଃ ଚିଠି ଆରମ୍ଭରେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ ଚିଠି ଲେଖା ହୋଇଥାଏ ସେହି ସ୍ଥାନର ନାମ ଥାଏ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହୋଇନାହିଁ; ମନେ ହେଉଛି ସେ ସ୍ଥାନର ନାମ ଚାରି ଅକ୍ଷରରେ ହେବ ।

ଦେବ—ବାଲେଶ୍ୱର, ଅନୁଗୁଳ, ବଲାଙ୍ଗୀର ।

ରମା—ଉହୁଁ, ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ହେବ ଶୁଦ୍ଧ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ, ୨ୟ ଅକ୍ଷର "ଇ"କାର ଯୁକ୍ତ ଥିବ ଏବଂ ଶେଷ ଅକ୍ଷର ହେବ "ତା" ।

ଦେବ—"କଲିକତା" ।

ଏଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ଦୁହେଁ ପିଲାଙ୍କପରି ଆନନ୍ଦରେ କଳରବ କରି ଉଠିଲେ । ମହା ଆଗ୍ରହରେ "କ" ଠାରୁ "କ୍ଷ" ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ କାଗଜରେ ଲେଖି ସେଥିରେ ନମ୍ବର ପକାଇଲେ ।

ରମା—ଦେଖାଯାଉଛି କ—୨୯, ଲ—୧୩ ଏବଂ ତ—୧୭ ।

ଦେବ—ତା ହେଲେ ଦେଖାଯାଉଛି କ ଠାରୁ କ୍ଷ ଧାରାବାହିକରେ ନମ୍ବର ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ । ଶେଷ ଅକ୍ଷର ୧୩ ଏବଂ ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ହେଉଛି ୨୯ । ଏଥିରୁ ମନେ ହେଉଛି ମଝିରୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ନମ୍ବର ଆରମ୍ଭ କରି ହୋଇଛି ।

ରମା—ତା ହେଲେ ଆମେ ମଧ୍ୟ ନମ୍ବର ଦେଇ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ।

"କ ଖ ଗ ଘ ଙ
୨୯
ଚ ଛ ଜ ଝ ଞ
ଟ ଠ ଡ ଢ ଣ
ତ ଥ ଦ ଧ ନ
୧୭
ପ ଫ ବ ଭ ମ
ଯ ର ଲ ବ ଶ
ଷ ସ ହ କ୍ଷ ୟ
ଳ"
୧୩

ସିଧାରେ ଗଣିଲେ ଠିକ୍ ହେଉନାହିଁ ।

ଦେବ—ଅଚ୍ଛା, ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ରକମରେ ଗଣିବା "କ" ଠାରୁ "ନ" ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟାଏ ସମଷ୍ଟି ଭାବରେ ନେବା ଏବଂ "ପ" ଠାରୁ "ଳ" ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ସମଷ୍ଟି ଭାବରେ ନେବା; "ପ" କୁ ୧ ବୋଲି ଧରାଯାଉ । ସେ ପ୍ରକାର ହିସାବ

କର ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତ ହିସାବକୁ ଆସି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ରମା — ମୋର ମନେ ହୁଏ ପ୍ରତି ଧାଡ଼ିରେ ସ୍ବର ଅକ୍ଷର କରି ରଖାଯାଇଛି । ତୁମର କଥା ଅନୁସାରେ ଗଣିବା କିନ୍ତୁ ଆଗେ ସ୍ବର ଅକ୍ଷରୁ ଧାଡ଼ି କରିବା ତାପରେ ଗଣିବା । ପୁନରାଏ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତରେ ଲେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

“କ	ଖ	ଗ	ଘ
୨୯	୩୦	୩୧	୩୨
ଙ	ଚ	ଛ	ଜ
୨୮	୨୭	୨୬	୨୫
ଝ	ଞ	ଟ	ଠ
୨୧	୨୨	୨୩	୨୪
ଡ	ଢ	ଣ	ତ
୨୦	୧୯	୧୮	୧୭
ଥ	ଦ	ଧ	ନ
୩୩	୩୪	୩୫	୩୬
ପ	ଫ	ବ	ଭ
୧	୨	୩	୪
ମ	ଯ	ର	ଲ
୫	୬	୭	୮
ବ	ଶ	ଷ	ସ
୯	୧୦	୧୧	୧୨
ହ	କ୍ଷ	ୟ	ଳ
୧୬	୧୫	୧୪	୧୩

ରମା—"ଫ" ଠାରୁ "ଲ" ଯାକ ସିଧା ଗଣିଲେ ତ ୧୩ ହେଉ ନାହିଁ ।

ଦେବ—(ଅନନ୍ଦରେ) ପାଇଛି । ଧରା ପଡ଼ିଲା । ରମା । ଅତ ସରଳ ବୋଲି କଥାଟା ଆମର ନଜରରେ ପଡ଼ୁ ନ ଥିଲା । "ଫ" ଠାରୁ "ଭ" ଯାକ ସିଧା ଗଣ, ଫେର "ଳ" ଠାରୁ "ମ" ଯାକଗଣ, ପୁଣି "ବ" ଠାରୁ "ସ" ଯାକେ ଅସ, ତା'ପରେ "ଲ" ଠାରୁ "ହ" ଯାକେ ଯାଅ ।

ରମା—ଠିକ୍ ହେଲା ତ । ତା'ପରେ କଣ କରିବା ।

ଦେବ—(ଅନେକ କ୍ଷଣ ଭାବି) ଏ ସମଷ୍ଟିର ଶେଷ ସଂଖ୍ୟା ଯଦି ୧୬ ହୁଏ, ପର ସମଷ୍ଟି ୧୭ରୁ ଅରମ୍ଭ କରୁଛି ।

ଏଥିରେ ଯେଉଁ ପଦ୍ଧତିରେ ଗଣାଗଲା ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଦେଖାଯାଉ ।

ରମା—(ହିସାବକରି) "ଅ" ଠାରୁ ୧୭ ଅରମ୍ଭ କରି ସେହିପରି ଉର୍ଯ୍ୟକ ଗତିରେ ଗଲେ ତ "କ" ହେଉଛି ୩୩ ।

ଦେବ—"ଡ" ଠାରୁ ଅରମ୍ଭ ହୋଇନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ "ନ" ଠାରୁ ଅରମ୍ଭ କରି ଓଲଟା ଭାବରେ ଗଣା ହୋଇଛି ।

ରମା—(ଗଣି) ତା ହେଲେ ବି ତ ହେଉନାହିଁ ।

ଦେବ—(ପୁଣି ଅନେକ ସମୟ ଭାବି) ଦେଖିଲି ଅମର ସଜା ହୋଇଥିବା ଅକ୍ଷର ହେଉଛି ୯ ଧାଡ଼ି । ପ୍ରତି ଧାଡ଼ି କରି ଯଦି ଗୋଟାଏ ସମଷ୍ଟି ଧରାହୁଏ ତେବେ "ଅ" ଠାରୁ

"ନ" ଧାଡ଼ିଟି ବାଦ ପଡ଼ୁଛି । "କ" ଠାରୁ "ଲ" ଯାଏ ହେଉଛି ୩୬ଟି ଅକ୍ଷର । ୨ୟ ସମଷ୍ଟି ୧୬ରେ ଶେଷ ହେଲା । "ନ" ଠାରୁ ୩୬ ରେ ଆରମ୍ଭ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଛି ।

ରମା — ସେହିପରି କଲେ ମଧ୍ୟ ହେଉନାହିଁ ।

ଦେବ — ତୁମେ ବୋଧହୁଏ ସିଧା ଗଣିଗଲ । ସେହିପରି କଲେ ତ ହେବ ନାହିଁ । "ଥ" ଠାରୁ "ନ" ଗୋଟାଏ ଅଲଗା ଧାଡ଼ି । 'ନ'ଠାରୁ ଥରେ ଶେଷ କରିବାକୁ ହେବ । ପୁନରାଏ "ଘ" ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଖ "କ" ୨୯ ହେଉଛି ।

ସେହିପରି ଭାବରେ ଗଣିବାରୁ ଯାହା ହେଲା ତା ଉପରେ ଦିଆଗଲା ।

ଦେବ — ବର୍ତ୍ତମାନ ତା ହେଲେ ଚିଠି ପଢ଼ିବା ।

ସେହିପରି ଭାବରେ ଅକ୍ଷର ମିଳାଇ ଦେଖିବାରୁ ଚିଠିର ଲେଖା ଏହିପରି ହେଲା —

କଲିକତା

ସର୍ଦ୍ଦାର,

ଦଶ ନମ୍ବର ଭଲ ଅଛି । କୌଣସି ଗୋଳମାଳ ନାହିଁ । ଡାକ୍ତର ଗୋଳମାଳ ଆରମ୍ଭ କରିଛି — ଟଙ୍କା ପଠାଇବେ, ନଚେତ ଗୋଳମାଳ କରିପାରେ ।

ଇତି
ଛଅ ନମ୍ବର

ରମା—ଏ ଚିଠି ତ ଅଦ୍ଭୁତ ରହସ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏ ଲେଖାର ମାନେ କଣ ?

ଦେବ—ସେଇଟି ତ ଯେତେ ଗୋଳମାଳ । ଏଥିରୁ ମନେ ହେଉଛି ଯେ ଗୋଟାଏ ଦଳ ଅଛି ଯାହାର ସର୍ଦ୍ଦାର ହେଉଛନ୍ତି ଅମର ସରୋଜବାବୁ । ହୁଏ ତ "ଦଶନମ୍ବର" କୌଣସି ବନ୍ଦୀ । "ଟଙ୍କା ନ ପାଇଲେ ଡାକ୍ତର ଗୋଳମାଳ କରିପାରେ" । ଏ ଡାକ୍ତରଟି କିଏ ?

ରମା—ଡାକ୍ତର ! ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜି ନୁହନ୍ତି ?

ଦେବ—ତୁମେ ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜି କଥା ଭାବି ଭାବି ତୁମ ମୁଣ୍ଡ ବିଗିଡ଼ି ଗଲାଣି । ତାଙ୍କର ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କି ସମ୍ପର୍କ ଥାଇପାରେ ?

ରମା—ଦେଖ । କୌଣସି କଥାକୁ ଏକେବାରେ ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ଉଡ଼ାଇଦେବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ହୁଏତ ମୋର ଅନୁମାନ ଭୁଲ୍ ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ତଥାପି ମୋର ମନ ଭିତରୁ କିଏ ଯେପରି କହୁଛି ଏଇ ସରୋଜ ସାହା ସହିତ ଡାକ୍ତର ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜିଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଧାନର ସଂଯୋଗ ଅଛି ।

ହଠାତ୍ ଘଡ଼ି ଉପରେ ନଜର ପଡ଼ିବାରୁ ଦେବବ୍ରତ କହି ଉଠିଲେ "ରମା, ରାତି ୧୨ଟା ବାଜିଲାଣି ଚାଲ୍ ଶୋଇବା" । ସେମାନେ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ । ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟା ପରେ ସ୍ମାର୍ଟ ଲାଇଟ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତିର ଆବିର୍ଭାବ ହେଲା ସେ ପ୍ରାୟ ଗତ ୪ଘଣ୍ଟା ଧରି ସେଇଠାରେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଥାଏ । ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ରମା ଓ ଦେବବାବୁ କାମ କରୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ସେମାନଙ୍କ

ଉପରେ କଡ଼ା ନଜର ରଖି ବସିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର କଥା ସେତେଦୂରକୁ ଶୁଭୁ ନ ଥାଏ କିମ୍ବା କଣ କରୁଛନ୍ତି ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ଦିଶୁ ନଥାଏ । ତଥାପି ସେ କାଠ ପିତୁଳାପରି ବସିଥାଏ । ଏମାନେ ଚାଲିଗଲା ପରେ ସେ ଅଧଘଣ୍ଟା ଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କଲା; ତା'ପରେ ସେଇ ସ୍କାଇ ଲାଇଟରେ ଥିବା ଦଉଡ଼ିଧରି ମାଙ୍କଡ ପରି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲା । ଟେବୁଲ ନିକଟକୁ ଯାଇ ହାତରେ ଧରିଥିବା ଟର୍ଚ୍ଚ ଅଳ୍ପ ଅରେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଟେବୁଲରେ ପଡ଼ିଥିବା କାଗଜର ଲେଖା ବୁଝି ନ ପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଜାଣି ପାରିଲା ଏଗୁଡ଼ାକ ଦରକାରି କାଗଜ । ସେ ନିଜେ ନବୁଝି ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରିଲେ ସେମାନେ ହୁଏତ ବୁଝି ପାରିବେ । ଏହା ଭାବି ସେ ତରବର ହୋଇ ସେ କାଗଜ ଗୁଡ଼ାକ ପକେଟରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ପକାଇଲା । ତାପରେ ସେହି ଦଉଡ଼ି ଧରି ପୁନର୍ବାର ସେହିପରି ଯିବ ନା ଖୋଲାଝରକା ବାଟେ ଯିବ ଭାବୁଛି, ଏହି ସମୟରେ ହଠାତ୍ ଶବ୍ଦ ହେଲା "ହାତ ଟେକ" (Hands up) । ସେ ବୁଲିପଡ଼ି ଚାହିଁ ଦେଖେ ତ ଦେବବାବୁ ରିଭଲ୍‌ଭାର ତାରି ଆଡ଼କୁ ବାଗେଇଧରି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ଧରିଥିବା ଟର୍ଚ୍ଚ ଦେବବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ଝରକା ଉପରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଧଡ଼ାମ୍ କରି ରିଭଲଭାର ଫୁଟିବା ମାତ୍ରେ ସେ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଝରକା ବାହାରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା ।

ତାର ଭାଗ୍ୟ ଖୁବ ଭଲ କାରଣ ସେ ଝରକା ତଳେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ମନାସି ଚମ୍ପା ବୁଦାରେ ପଡ଼ିବାରୁ ତାର ଗୋଡ଼ ଜଖମ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ବୁଦାରୁ ବାହାରି ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଦେଖିଲା ସେ ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ ଚାଲୁ ନାହିଁ । ଗୋଡ଼

ଟେଣ୍ଡାରେ ଗୁଳି ବାଜନ୍ତୁ । କୌଣସି ରକମରେ ଗୁଡ଼୍ଣ୍ଡି ଗୁଡ଼ୁଣ୍ଡି ଯାଇ ପାଚେରୀ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଧୀରେ ଧୀରେ ସିଡ଼ି ମାରିବାରୁ ବାହାରପଟରୁ ଜଣେ ଲୋକ ପାଚେରୀ ଉପରକୁ ଚଢ଼ି ଆସି ଏ ଲୋକକୁ ଉପରକୁ ଟେକି ନେଲା । ଆର ପାଖରେ ଖଣ୍ଡେ ମୋଟରକାର ଯିବା ସକାଶେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରେ ବସିବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଦେଲା ......

× × × ×

ଷ୍ଟିଲବାରର ଫୁଟିବା ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ରମା ଦଉଡ଼ି ଅସିଲେ । ସେ ଦେଖିଲେ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ଝରକା ନିକଟରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ବାହାରକୁ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ କୌଣସି କାଗଜ ନାହିଁ ।

ରମା — କଣ ହେଲା ? କାଗଜ କୁଆଡେ ଗଲା ?

ଦେବ—ଯାଉ କାଗଜ ସେ ବୋଧହୁଏ ଲୋକ ପଠାଇ ନେଇ ଗଲେ ।

ରମା—ମାନେ ?

ଦେବ—ଶୋଇବା ପରେ ମୋର ମନେ ହେଲା ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ କାଗଜ ଗୁଡ଼ାକ ସେପରି ପକାଇଦେବା ଠିକ୍ ହେଲା ନାହିଁ, ସେଥି ସକାଶେ ମୁଁ ଅସୁଥିଲି ସେଗୁଡ଼ାକ ନେଇ ଯିବାକୁ । ଘର ଭିତରେ ଅଲୁଅ ଦେଖି ମୋର ସନ୍ଦେହ ହେବାରୁ ମୁଁ ଫେରିଯାଇ ରିଭଲ୍ଭାରଟା ନେଇ ଅସି ଦେଖେ ତ ଜଣେ ଲୋକ ଝରକା ନିକଟରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ବାହାରକୁ

ଚାହିଁଛି । ମୁଁ ତାକୁ ରିଭଲ୍‌ଭାର ଦେଖାଇ ଭୟ ଦେଖାଇବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସେ ମୋ ଉପରକୁ ଟର୍ଚ୍ଚ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ପଳାଇ ଗଲା । ଟର୍ଚ୍ଚରୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଯାଇ ମୋର ବୋଧହୁଏ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । କାଗଜ ନେଇଗଲା ମୋର ଦୁଃଖ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେ ସେ କାଗଜ ପାଇଥିଲି ଏ କଥା ସେ ପକ୍ଷ ଜାଣିପାରି ସାବଧାନ ହୋଇଯିବେ ଏଇ ଯା ମୋର ଭାବନା ।

ରମା—ସେମାନେ ସବୁ ପାଇଯିବେ ସତ ମାତ୍ର ଆମେ ଯେ ତାଙ୍କର ଚିଠି ପଢ଼ି ପାରିଛୁ ସେ ଜାଣି ପାରିବେ ନାହିଁ; କାରଣ ସେ ସାଙ୍କେତିକ ଚିଠିରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ହୋଇଥିବା ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ମୁଁ ହାତରେ ନେଇ ଯାଇଥିଲି । ସେମାନେ ଭାବିବେ ଆମେ ତାଙ୍କର ସାଙ୍କେତିକ ଚିଠି ପଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲୁ ମାତ୍ର ଶେଷରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିନାହୁଁ । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ସ୍ନିଗ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରମା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ, ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା ରମାପ୍ରତି ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧା ।

×   ×   ×   ×

ଗାଡ଼ି ଯାଇ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ଘରେ ପହଞ୍ଚିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହରିଶଙ୍କର ମାରଫତ ସରୋଜବାବୁଙ୍କ ନିକଟରେ କାଗଜ ଗୁଡ଼ିକ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ସେ ସବୁ କାଗଜ ଦେଖି କହିଲେ "ନା, ସମାଧାନରେ ପହଞ୍ଚି ନାହାନ୍ତି । ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଥିଲା । ହରିଶଙ୍କର ! ଦେବବ୍ରତକୁ ଆମର ବାଟରୁ ସାଫ୍ କରି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତାବ

ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କର । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କୁ ସବୁକଥା ଖୋଲି କହିବାର ଦରକାର ନାହିଁ । ଖାଲି ବୁଝେଇ ଦିଅ ଯେ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଦଳ ଅଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଆଇନ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ — ମୋର ମନେହୁଏ ସେଇଥିରେ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିବେ । ଚିଠି ନ ପାଇ, ସେଇଦିନ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା ଏ ଦେବବ୍ରତର କାମ । ତୁମେ ପରି ବିଶ୍ୱାସ କରି ନ ଥିଲ । ଏଥର ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା ତ ? ବର୍ତ୍ତମାନ କଥା ହେଉଛି, ସେ କାହିଁକି ଆସିଥିଲା ? ଆଉ କିଛି କାଗଜ ତା ହାତରେ ପଡ଼ୁଛି କି ନାହିଁ ?

—୯—

କଟକ ଷ୍ଟେସନ୍—ରାତି ପ୍ରାୟ ସାଢ଼େ ଆଠଟା ହେବ । ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଲୋକାରଣ୍ୟ । ଏଇ ସମୟରେ ଷ୍ଟେସନ୍‌ରେ ଲୋକ ଗହଳୀ ବେଶୀ, କାରଣ ଯାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ ଦେଲେ ବୁଲିବା ସକାଶେ କଲେଜ ଓ ମେଡ଼ିକାଲର ଅନେକ ଛାତ୍ର ମଧ୍ୟ ଆସିଥାନ୍ତି । ପୁରୀ ଏକ୍‌ସପ୍ରେସ୍ ଚାଲିଗଲେ ସେମାନେ ଯେ ଯାହା ହଷ୍ଟେଲ୍‌କୁ ଫେରି ଯାଆନ୍ତି ।

ହରି ମହାନ୍ତି ଖଣ୍ଡେ ବକ୍‌ସାର୍ ଓଢ଼ାଇ ଇଣ୍ଟରକ୍ଲାସ ବୁକିଂ ଅଫିସ ଆଡ଼କୁ ଗଲା । ଦେବବାବୁଙ୍କର ସହକାରୀ ଧନଞ୍ଜୟ-ବାବୁ ଆଗରୁ ଆସି ଖଣ୍ଡେ ସେକେଣ୍ଡ କ୍ଲାସ ଟିକଟ୍ କାଟି ରିଜାର୍ଭେ-ସାନ କିରାଣୀବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ବାର୍ଥ ରିଜାର୍ଭ କରୁଥିଲେ । ହରିଆକୁ ଦେଖି ତାଙ୍କ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ହେବାରୁ,

ସେ ତାର ପିଛୁ ଧରି ଚାଲିଲେ । ସେ ସମୟରେ ବୁକିଂ ଅଫିସ ନିକଟରେ ଭାରି ଗହଳୀ ଲାଗିଥାଏ । ହରି କେଉଁଠାକୁ ଯାଉଛି ଜାଣିବା ସକାଶେ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ, ହରିର ପଛ ଅଡ଼େ ରହି ଦେଖିଲେ ଯେ ସେ ମଧ୍ୟ ହାଓଡ଼ା ଷ୍ଟେସନକୁ ଖଣ୍ଡେ ଇଣ୍ଟର କ୍ଲାସ ଟିକଟ୍ କଣିଲା । ହରି ସେଠାରୁ ଅସିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ତରବର ହୋଇ ସେଠାରୁ ଚାଲି ଅସିଲେ । ହରି କାହିଁକି କଲିକତା ଯାଉଛି, ସେ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ହରି ସେ ତୀର୍ଥ କରିବାକୁ ଯିବ ଏକଥା କେହି ଗ୍ଲତଏ ମହାପ୍ରସାଦ ଭିତରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ କହିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଧନଞ୍ଜୟବାବୁ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତେ ନାହିଁ । ହରି ଏକା ଯାଉଛି କିମ୍ବା ତା ସହିତ ଅଉ କେହି ଯାଉଛନ୍ତି । ତାର ଯିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ, ଜାଣିବାକୁ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଅଥୟ ହୋଇ ପଡିଲେ । ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଫୋନ୍ କରିବାରୁ ବୁଝିଲେ ଦେବବ୍ରତବାବୁ ରମା ଦେବୀଙ୍କ ସହିତ ବୁଲିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ଅଉ କୌଣସିପ୍ରକାର ଗଣ୍ଡଗୋଳ ନ କରି ଟ୍ରେନ ଅସିବାକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । କ୍ରମେ ଟ୍ରେନ ଅସି ପହଞ୍ଚିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ ଥାମ୍ବ ଅଢୁଆଳରୁ ଦେଖିଲେ ଯେ ହରି ତା'ର ଜିନଷ ପତ୍ର ଧରି ଗୋଟିଏ ଇଣ୍ଟର କ୍ଲାସ କାମରାରେ ଚଢିଲା । ସାଥିରେ ଅଉ କେହି ଥିବା ପରି ଜଣା ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଅଉ ଅଧିକ ଗୋଳଧାଣ୍ଡି ନ କରି ସେ ମଧ୍ୟ ଯାଇ ତାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାମରାରେ ଚଢିଲେ । ଗାଡ଼ି ଛାଡିବାର ବେଳ ହେବାରୁ ଗାଡି ଛାଡ଼ି ଦେଲା । ଦ୍ରୁତଗାମୀ ପୁରୀ ଏକ୍‌ସପ୍ରେସ ଟ୍ରେନର କ୍ରମେ ଗତି ବୃଦ୍ଧି ହେଲା । ବନ ପ୍ରାନ୍ତର ଅତିକ୍ରମ କରି ଗାଡି ଚାଲିଛି—ଠିକ୍ ନିୟତପରି—କୌଣସି ଅଡ଼େ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନାହିଁ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗତିରେ—ସମ ଛନ୍ଦରେ । ଦଶମୀର ଚନ୍ଦ୍ର ଅକାଶରେ ହସୁଛି—ସ୍ନିଗ୍ଧ କିରଣ ପୃଥିବୀ ବକ୍ଷରେ ବିଛୁରି ହୋଇ କୁହେଳୀର ମାୟାଜାଲ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଗାଡ଼ିଟା ଯେପରି

ଗୋଟାଏ ସଂସାର । ଗାଡ଼ିଯାକ ଲୋକଙ୍କ ମନକଥା ଯଦି ଏକତ୍ରେ ଠୁଳ କରି ହୁଅନ୍ତା, ତେବେ ହୁଏତ ଗୋଟାଏ ପୋଥି ହୁଅନ୍ତା । କାହାର ଭାବନା ଯେ କଣ ତା କିଏ କହିପାରେ । ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ଶୋଇ ସେଇ ପେଟା ମାରୁଥିବା ହୁଏତ କଳା ବଜାରରେ ପାଇଥିବା ଟଙ୍କା ପଇସା କଥା ଭାବୁଥିବା ସ୍ଥଳେ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଶୋଇଥିବା ଲୋକଟି ଘରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କ କଥା ଭାବି ନୀରବରେ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ୁଛି । ତୀର୍ଥଯାତ୍ରୀ ତାର ତୀର୍ଥ କଥା ଭାବୁଥିବା ବେଳେ, ତାର ଦେହକୁ ଲାଗି ବସିଥିବା ଲୋକଟି ହୁଏତ ତାର ପକେଟ ମାରିବ ସେଇ କଥା ପାଞ୍ଚୁଛି ।

କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଆରୋହୀମାନେ ସମସ୍ତେ ନିଝୁମ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଯୋଉଁମାନେ ଭାଗ୍ୟବାନ ସେମାନେ ଲମ୍ବହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ—ଦୁର୍ଭାଗା ଯାହା ଅଛନ୍ତି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଢୁଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅରୁଣ ଭୋରରେ ଗାଡ଼ି ହାଓଡ଼ା ଷ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲା ।

ହାଓଡ଼ା ଷ୍ଟେସନ—ନ ଦେଖିବା ଲୋକ କଳ୍ପନା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସାରାଟି ଭାରତ—ବମ୍ବେକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ କଲିକତା ଏସିଆର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସହର । ଜନସଂଖ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ । ହାଓଡ଼ା ଷ୍ଟେସନ ହେଉଛି ସେହି ବିଶାଳ ନଗରୀର ପ୍ରବେଶ ପଥ । ଷ୍ଟେସନରେ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରକେ ଏହାର ବିରାଟତ୍ୱର ସ୍ପର୍ଶ ଦେହରେ ଓ ମନରେ ଲାଗେ । ହାଟମେଳା ନଯିବା ଲୋକକୁ ମନେହେବ ସତେ ଯେପରି ସେ ଗୋଟାଏ ଅଗ୍ନାଅଗ୍ନି ବଣରେ ପଶି ଯାଇ ବାଟ ହରାଇ ପକାଇଲା । ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଗତି ଯେପରି ଏଇଠାରେ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ

ହୋଇଛି । ଏହି ବିରାଟ ଓ ବିଶାଳର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ମଣିଷ ସେପରି ନିଜକୁ ଭୁଲିଯାଏ । ଗଙ୍ଗା ଅର ପାରିରେ ଖାସ୍ କଲିକତା ସହର । ଗଙ୍ଗା ବକ୍ଷରେ ଶହ ଶହ ଛୋଟିଆ କୁସୁନ୍ଦରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଜାହାଜ ମାନ ଭାସୁଛି । ହାଓଡ଼ା ଏବଂ କଲିକତାର ସଂଯୋଜକ ହେଉଛି ହାଓଡ଼ା ପୋଲ । ଆଗେ ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ଭାସମାନ ପୋଲ (Pontoon bridge) ଥିଲା ମାତ୍ର ଗତ କେତେକ ବର୍ଷ ହେଲା ବିରାଟ ନଗରୀ ସହିତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରଖି ପ୍ରକାଣ୍ଡ ନୂଆପୋଲ ତିଆରି କରାହୋଇଛି, ଯାହାକି ପୃଥିବୀରେ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ବିଦ୍ୟାର ଚରମ ଉତ୍କର୍ଷ । ଦୁଇ ପାଖରେ ମଣିଷ ଯିବାସକାଶେ ଫୁଟପାଥ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ରାସ୍ତା ମଝିରେ ଚାରିଖଣ୍ଡ ମଟର ପାଖା ପାଖି ହୋଇ ଅନାୟାସରେ ଯାଇ ପାରେ । ଆଗକା ପୋଲ ଉପରେ ଟ୍ରାମ ଯାଇ ପାରୁ ନଥିଲା ମାତ୍ର ଏ ନୂଆ ପୋଲ ଉପରେ ଟ୍ରାମ ଯିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇଛି, ଫଳରେ ହାଓଡ଼ା ଓ କଲିକତାର ଯାନବାହାନର ସଂଯୋଗ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ହୋଇ ପାରୁଛି ।

ଗାଡ଼ି ହାଓଡ଼ାରେ ପହଞ୍ଚିବାର ଢେର ଆଗରୁ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ବିଛଣା ପତ୍ର ବାନ୍ଧି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ସେ ଠିକ୍ କରିଥିଲେ ହରିକୁ ଗୁପ୍ତରେ ଅନୁସରଣ କରିବେ । ଇମ୍ପିରିଅଲ୍ ହୋଟେଲରେ ରହିବା ସକାଶେ ଆଗରୁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ରଖିଥିଲେ; ତେଣୁ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇବା ମାତ୍ରେ ନିଜ ନାମର କାର୍ଡ ଖଣ୍ଡେ ଦେଇ ଗୋଟିଏ କୁଲିକୁ ହୋଟେଲର ଯେଉଁ ମୋଟର ଆସିଥାଏ ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ଜିନିଷ ଏବଂ ହୋଟେଲ ଗାଇଡକୁ କାର୍ଡଖଣ୍ଡିକ ଦେଇ ଦେବାକୁ କହି ସେ ହରିର ପିଛା ନେଲେ । ହରି ଧିରେ ସୁସ୍ଥେ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଚାଲିଲା—କେହି ଯେ ତାହାକୁ ଅନୁସରଣ କରିବ ଏଧାରଣା ତା'ର ନଥିଲା, ତେଣୁ ସେ ନିରୁଦ୍‌ବେଗରେ

ଯାଇ ଖଣ୍ଡେ ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲା । ଦୂରରୁ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଏହା ଦେଖିଲେ ଏବଂ ଅଉ ଗୋଟାଏ ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ିବାଲାକୁ ଡାକି ଖଣ୍ଡେ ଦଶଟଙ୍କିଆ ନୋଟ ଦେଇ ହରି ଯାଉଥିବା ଗାଡ଼ି ଦେଖାଇ ଗୋପନରେ ତାକୁ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ କହିଲେ । ନୋଟ ଖଣ୍ଡିକ ପାଇ ମିଆଁ ସାହେବ ଆଉ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନ ନକରି ଆପଣାର ଗାଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲା । ହରିର ଗାଡ଼ି ଅନେକ ବାଟ ବୁଲି ହାଡ଼ିକଟା ଗଳିରେ ଥିବା ଖଣ୍ଡିଏ ଦୋମହଲା ଘର ସାମ୍ନାରେ ଛିଡ଼ାହେଲା । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କର ଗାଡ଼ିବାଲା ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ଗଜ ଦୂରରେ ନିଜର ଗାଡ଼ି ଅଟକାଇ ଆଉ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ପଚାରିବାରୁ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ତାକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଘୋଡ଼ାର ଲଗାମ ଛିଣ୍ଡିଯିବାର ବାହାନା କରି ମରାମତି କରିବାକୁ ଏବଂ ତା'ପରେ ଗାଡ଼ି ନେଇ ସିଧା ଚାଲିଯିବାକୁ କହିଲେ—ଗାଡ଼ିର ପୋ ଉପରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଦଶଟଙ୍କିଆ ନୋଟ ଥିବ ସେ ତା'ର ବକ୍‌ସିସ୍ । ହରି ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲାବେଳେ ଦେଖିଲା ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଖଣ୍ଡେ ବଗିଗାଡ଼ି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ଏବଂ ତା'ର କୋଚୁଆନ ଘୋଡ଼ା ଲଗାମ ଠିକ୍ କରୁଛି । ତା ମନରେ ଟିକେ ସନ୍ଦେହ ହେବାରୁ ସେ ସିଧା ସଳଖ ଭିତରକୁ ନଯାଇ କବାଟ ଆଢ଼ୁଆଳରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରାସ୍ତା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ହରିକୁ ଘର ଭିତରେ ପଶିବାର ଦେଖି ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଅର ପାଖ ଫୁଟ୍ ପାଥ୍‌କୁ ଚାଲି ଗଲେ । ଗୋଟିଏ ପାନ ଦୋକାନରୁ ସିଗାରେଟ୍ କିଣିବା ବାହାନାରେ ସିଗାରେଟ୍ ବାଲା ପାଖରୁ ବୁଝି ନେଲେ ଯେ ହରି ଯାଇଥିବା ଘର ହେଉଛି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗୁଣ୍ଡା କାଲୁ ମିଆଁର ଅଡ୍ଡା । ସେ ଧିରେ ଧିରେ ଫୁଟ୍‌ପାଥ୍‌ରେ ଅଗେଇ ଚାଲିଲେ । ସେ ଘରର ସାମ୍ନା ସାମ୍ନି ହେବାରୁ ହରି ଧନଞ୍ଜୟ

ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ଚିହ୍ନି ପାରିଲା । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ କେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କଲିକତା ଅସିଛନ୍ତି ତାକୁ ଜଣା ନାହିଁ, ତାର ସନ୍ଦେହ ହେଲା ଯେ ସେ ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରି କଲିକତା ଅସିଛନ୍ତି । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ସେଠାରେ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ଅଗେଇ ଚାଲିଲେ । କାଲୁ ମିଆଁକୁ ନ ଜାଣେ କିଏ ? ସେ ହେଉଛି ହାଡକଟା ଗଳିର ଖଲିଫା । ଗୁଣ୍ଡାମୀ, ଚୋରି କୋକେନ ଚାଲାଣ, ଜୁଆଖେଳ ହେଉଛି ତାର ବ୍ୟବସାୟ—ଖୁନ୍ ଜଖମ୍ କଥା ଛାଡ଼ି ଦିଅ; ସେ ଗୁଡାକ କାଲୁର ଦୈନିକ ବ୍ୟାୟାମ । ଜାତି ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ କାଲୁର ଅଡ୍ଡା । ଭାରତ କାହିଁକି ସାରା ପୃଥିବୀର ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କର ଅଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳ । ଏପରି ଲୋକ ସହିତ ହରିର କି କାମ ଥାଇ ପାରେ ? ହରି ତର-ବର ହୋଇ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ କାଲୁ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ବ୍ୟବସାୟ ସୂତ୍ରେ ହରି ଏବଂ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଅଗରୁ କାଲୁ ସହିତ ଅଳାପ ଥିଲା । ହରିକୁ ଦେଖି କାଲୁ ଭାରି ଖୁସୀ ହୋଇଗଲା । ହରି ସମସ୍ତ କଥା କହି ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କ ପିଛା ଲୋକ ଲଗେଇ-ବାକୁ କାଲୁକୁ ଅନୁରୋଧ କଲା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କାଲୁ ଟେଲିଫୋନ୍ ଉଠାଇ କାହା ସହିତ ନିମ୍ନ ସ୍ୱରରେ କଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଟେଲିଫୋନ୍ ଥୋଇ ଦେଇ ହରିକୁ କହିଲା, "ସବ୍ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋ ଗିୟା ।" ତା' ପରେ ସେମାନେ ଅନ୍ୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ ବସିଲେ ।

ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଚିନ୍ତାକୁଳିତ ହୋଇ ଚାଲିଥା'ନ୍ତି । ହାଡକଟା ଗଳୀ ହେଉଛି କଲିକତାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବେଶ୍ୟା ପଡା । ସଞ୍ଜ ବେଳର ହାଡକଟା ଗଳୀର ଯେ ବେଶ ଦିନର ଅଲୁଅରେ ତା' ନ ଥାଏ । ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳେ ମାୟା ପୁରୀର କୁହୁକିନୀ-ମାନେ ପ୍ରସାଧନ ପାରିପାଟିରେ ନିଜକୁ ଅତୁଳ ସୁନ୍ଦର କରି

ବୁଢ଼ିଅଣୀ ପରି ଶୀକାର ଧରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରୂପର ଜାଲ ମେଲି ଦୁଆରେ ବସିଥାନ୍ତି—ତାଙ୍କର ପ୍ରଲୋଭନରେ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହୋଇ କେତେ ଲୋକ ନିଜର ଇହକାଳ ଓ ପରକାଳ ନଷ୍ଟ କରିବା ସାଙ୍ଗେ-ସାଙ୍ଗେ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରଙ୍କ ପାଇଁ କୁତ୍ସିତ ବ୍ୟାଧି ମଧ୍ୟ କିଣି ଆଣନ୍ତି । ଦିନ ଆଲୁଅରେ ସେ ମାୟାପୁରୀ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇ ବାସ୍ତବତାର ନଗ୍ନ କଦର୍ଯ୍ୟତା ଧରି ଲୋକ ସାମ୍ନାରେ ଛିଡ଼ା ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ଶାସ୍ତ୍ରକାରମାନଙ୍କ ଉପଦେଶ ଯେ ବେଶ୍ୟା ଘରକୁ ଦିନବେଳେ ଯିବ—ବଙ୍ଗ ଲେଖକ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ଦିନର ଆଲୁଅରେ ନରକର ସ୍ୱରୂପ ଦେଖିଲେ ଲୋକେ ସେ ମାୟାଜାଲକୁ ଏଡ଼ି ପାରିବେ । ଧନଞ୍ଜୟବାବୁ ଯଦି ଆପଣା ଚିନ୍ତାରେ ବିଭୋର ନ ଥାନ୍ତେ, ତା'ହେଲେ ଦେଖି ପାରନ୍ତେ ଯେ ହାଡ଼କଟା ଗଳିର ଆରମ୍ଭରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ପାନ ଦୋକାନରୁ ଜଣେ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ବସିଥିଲା । ସେ ଖଣ୍ଡେ ବାଟ ଯିବାପରେ ସେ ଲୋକଟି ଦୋକାନରୁ ଓହ୍ଲାଇ ତାଙ୍କ ପିଛା ନେଲା । ସେ ସେହିପରି ଚାଲି ଚାଲି ଏଜ୍‌ରା ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍ ମୋଡ଼ରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଖଣ୍ଡିଏ ଟେକ୍ସି ଧଇଲେ । ସେ କିଛିବାଟ ଗଲାପରେ ପଛରେ ଆସୁଥିବା ଲୋକଟି ମଧ୍ୟ ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ଟେକ୍ସିରେ ଚଢି ତାଙ୍କ ପିଛା ନେଲା । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ଯେପରି କେହି ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି । ପଛକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ଯେ ଖଣ୍ଡେ ଟେକ୍ସି ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ି ପଛେ ପଛେ ଆସୁଛି, ସେ ଟେକ୍ସିରେ କେହି ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି କି ନାହିଁ ଜାଣିବା ସକାଶେ ସେ ନିଜର ଟାକ୍ସିବାଲାକୁ ମୟଦାନ ଆଡ଼କୁ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇବାପାଇଁ କହିଲେ । ଗାଡ଼ି ଭିକ୍‌ଟୋରିଆ ମେମୋରିଆଲ୍ ପାଖକୁ ଆସିଲାପରେ ସେ ଆୟନାରେ ସେହି ଟେକ୍ସିକୁ ପୁନର୍ବାର ପଛରେ ଆସୁଥିବାର ଦେଖିଲେ । ଏଥର ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଜାଣି ପାରିଲେ

ଯେ ପଛରେ ଆସୁଥିବା ଟାକ୍ସିରେ କେହି ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛୁ । ସେ ଅଳ୍ପ ହସି ଟାକ୍ସିବାଲାକୁ ହ୍ୱାଇଟ୍‌ୱେ ଲେଡ୍‌ଲ ଦୋକାନକୁ ଯିବାକୁ କହିଲେ । ସେଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ସେ ଟେକ୍ସିବାଲାକୁ ଖଣ୍ଡେ ଦଶ ଟଙ୍କିଆ ନୋଟ୍ ଦେଇ ସେଇଠାରେ ପନ୍ଦର ମିନଟ୍ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଜୋର ପାଟିରେ କହିଲେ । ଡ୍ରାଇଭର ତାର ପଗଡ଼ି ବନ୍ଧା ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଗାଡ଼ିକୁ ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ରଖିଲା—ପଛ ଗାଡ଼ିରେ ଥିବା ଲୋକଟି ଏମାନଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଢଙ୍ଗିରୁ ବୁଝିଲା, ବୋଧହୁଏ ତା'ର ଶୀକାର ଦୋକାନ ଭିତରକୁ କିଛି କିଣିବାପାଇଁ ଯାଇଛି । ସେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଗାଡ଼ି-ବାଲାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ କହି—ଦୋକାନର କାଚବାକ୍ସ (show case)ରେ ଥିବା ଶାଢ଼ୀ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଖିବା ବାହାନାରେ ବୁଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଧନଞ୍ଜୟବାବୁ ପଛବାଟରେ ବାହାରି ନିଉ ମାର୍କେଟ ଛକରୁ ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ ଟେକ୍ସି ଧରି ସିଧା ସଳଖ ଇମ୍ପିରିଅଲ ହୋଟେଲକୁ ଚାଲିଲେ । ସେ ବୁଝି ପାରିଲେ ଯେ ସେ ଯଦି ବେଶ ନ ବଦଳାନ୍ତି ତେବେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବେ ।

× × × ×

ଅନେକକ୍ଷଣ ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ଯେତେବେଳେ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ନ ଫେରିଲେ, ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରିଥିବା ଲୋକ ଧୀରେ ଧୀରେ ଦୋକାନ ଭିତରକୁ ଯାଇ କେସ୍ କାଉଣ୍ଟରରେ କାମ କରୁଥିବା ଅଙ୍ଗଲୋଇଣ୍ଡିୟାନ୍ ଯୁବତୀକୁ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କର ଚେହେରା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ପଚାରିବାରେ ସେ ତାହାକୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଏନ୍‌ଭଲପ୍ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ ସେ ବାବୁ ଅନେକ-କ୍ଷଣ ହେଲା ଚାଲି ଗଲେଣି— କେହି ତାଙ୍କୁ ଖୋଜିବା ସକାଶେ ଆସିଲେ ଏଇ ଲଫାପାଟି ତାଙ୍କୁ ଦେଇ ଦେବାକୁ କହିଛନ୍ତି ।

ତରବର ହୋଇ ଲଫାଫା ଖୋଲି ଦେଖିଲା ସେ ତାହା ଭିତରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଭଙ୍ଗା ଚଶମା ରହିଛି ଏବଂ ବଙ୍ଗଳାରେ ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜରେ ଲେଖା ଅଛି —

"ବନ୍ଧୁ !

ଏ ଚଶମା ପିନ୍ଧି ମୋତେ ଖୋଜୁଥିବ । ଅଧିକ ସମୟ ମୋ ସକାଶେ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ଟେକ୍ସି ବାଲାକୁ ବିଦାୟ କରି ଦିଅ । ଅଜି ପାରି ଯଦି, ମୋର ଟେକ୍ସି ବାଲାକୁ ମଧ୍ୟ ପିବାକୁ କହିଦେବ । ପରେ ଦେଖା ହେବ । ଇତି,

ତୁମରି ଶୀକାର

ଶିଠି ପଢ଼ି ସେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ପଛ ବାଟରେ ଯାଇ ଦରୱାନକୁ ପଚାରିବାରେ ସେ କହିଲା, 'ସେ ସାହେବ ଅନେକ ବେଳ ହେବ ଛୁଟି କରି ନିଜ ମାର୍କେଟ୍ ଅଡ଼େ ଗଲେ' । ଲଜ୍ଜାରେ ତା ମୁହଁ ଲାଲ ପଡ଼ିଗଲା—ଗୋଟାଏ ୨ବର୍ଷ ଶିଶୁ ପରି ସେ ଠକିଗଲା । ଏଇ ଲୁଚୁଚୋରି କଥା ସେ ତାର ମନ ମଧ୍ୟରେ ନ ଥିଲା ତା ନୁହେଁ ମାତ୍ର ଏଠା ଏତେ ପୁରୁଣା ଯେ ସେ କଥା ତାହାକୁ ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା ନାହିଁ, କାଲି ପାଖରୁ କି ପୁରସ୍କାର ମିଳିବ ସେ ଭଲଭାବରେ ଜାଣେ । ଭୟ ଭୟରେ ଇଷ୍ଟଦେବତାଙ୍କୁ ଡାକି ସେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଟେଲିଫୋନରୁ ସମ୍ବାଦଟା କାଲିର କର୍ଣ୍ଣପାତ କଲା । ଉତ୍ତରରେ ତାର ଜନ୍ମସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟାଏ ଅଶ୍ଳୀଳ ମତବାଦ ଏବଂ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହି ଅକୃତ କାର୍ଯ୍ୟତା ସକାଶେ ଉପଯୁକ୍ତ ଦକ୍ଷିଣାର ଆଶ୍ୱାସ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ପାଇଲା ନାହିଁ ।

× × ×

ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ହୋଟେଲରେ ପହଞ୍ଚି ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ସାରି ଆପଣା ରୁମରେ ବସି ଗତ ଘଟଣା ସବୁ ଭାବି ବସିଲେ । ଘଟଣା ପରମ୍ପରାରୁ ସେ ବେଶ୍ ବୁଝି ପାରିଲେ, ହରିର କଲିକତା ଆସିବା ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଗୋପନ ଅଭିସନ୍ଧି ଅଛି ଏବଂ ବୋଧହୁଏ ତାହା ସହିତ ତାଙ୍କର ଆସିବାରେ କୌଣସି ଅଜଣା ସମ୍ପର୍କ ମଧ୍ୟ ଥାଇ ପାରେ । ହରି ଚାହେଁନା ସେ ତାର କଲିକତାରେ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟ କେହି ଜାଣିପାରୁ । ହରିର ମୁନିବ ସରୋଜ ସାହାର କେସ୍‌ରେ ଓକିଲ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କର ମୁନିବ ମଧ୍ୟ ସେ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ବିପକ୍ଷ ପକ୍ଷର ଓକିଲ । ସେଇଥି ସକାଶେ ଏ ସନ୍ଦେହ ନା ସେମାନେ ଆଜ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଦାଉଁ ମାରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି—ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ହୋଇଛି ଯେ ଧନଞ୍ଜୟ ବୋଧ ହୁଏ ତାଙ୍କର ସେ ଦାଉଁରେ ବାଧା ଦେବାକୁ ଆସିଛି—ସେଥି ସକାଶେ ଏ ସାବଧାନତା । ତାଙ୍କର କର୍ମଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ସେ କାଲୁ ମିଆଁର କାର୍ଡ଼ି ଉପର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍କ ପାଇଥିଲେ । ସେ ଅନେକ ଭାବିଚିନ୍ତି ଠିକ୍ କଲେ ଯେ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ପଠାଇଥିବା ଚିଠି ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ଦେଇ ସଞ୍ଜବେଳକୁ ନିଜେ ହରିର ପିଛା ନେବେ । ମାତ୍ର କିଏ ଜାଣେ ଯେ ତାଙ୍କୁ ହୋଟେଲ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁସରଣ କରାହୋଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଛଦ୍ମବେଶରେ ଯିବା ମନସ୍ଥକରି ଏକ କାବୁଲୀର ବେଶ ପିନ୍ଧିଲେ । ଛଦ୍ମବେଶ ଧାରଣରେ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁରୁ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ତାଲିମ ହୋଇଥିଲେ—ତାଙ୍କର ଛଦ୍ମବେଶ ଏପରି ନିଖୁଁତ ଥିଲା ଯେ କାନ୍ଦାହାରର ସଙ୍ଗା ଖାଁ ସାହେବ ମଧ୍ୟ ଖୁଁତ ବାହାର କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଖାଲି ବେଶ ବଦଳାଇଲେ ତ ଚଳିବ ନାହିଁ—ତା ସହିତ ଖାପ୍ ଖାଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା, ଚାଲି ଚଳଣ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ହେବା ଦରକାର । ଏଥିରେ ଅଭିଜ୍ଞ ଅନେକ ଲୋକ କୌଣସି ନା କୌଣସିଠାରେ

ଭୁଲ୍‌କରି ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବ୍ୟର୍ଥ କରିବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଧରାପଡ଼ିଯାଇ ପ୍ରାଣ ମଧ୍ୟ ହରାଇଛନ୍ତି ।

ତାପରେ କବାଟ ବନ୍ଦକରି ନିଜର ଗନ୍ତବ୍ୟ ପଥ ଧରିଲେ ।

— — — —

—୧୦—

ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ଓ ରମା ଦେବୀ ବାମଣ୍ଡାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେଠାକାର ପୁଲିସ ସାହେବ ଦାଶରଥି ବାବୁ ଓ ଦେଓ୍ୟାନ ବିରଞ୍ଚି ବାବୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଯଥୋଚିତ୍ ସତ୍କାର କରି ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା କରେଇଲେ । ଡାକ୍ତର ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜୀଙ୍କର ହଠାତ୍ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ବିଷୟରେ ଅନେକ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ରମା ଦେବୀ କହିଲେ—"ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ ଡାଃ ମୁଖାର୍ଜୀ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ସେ ସ୍ଥାନଟା ଦେଖିବା ନିତାନ୍ତ ଦରକାର ।

ଦାଶରଥି—କହୁଛି ତ । ଆମେ ସେ ସ୍ଥାନ ତନ୍ନ ତନ୍ନ କରି ଖୋଜିଛୁ; ସେ କେଉଁଠାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ତାର କୌଣସି ସୂଚନା ରଖି ଯାଇ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଜିନିଷ ପତ୍ର ସବୁ ମୁଁ ନିଜେ ଖୋଜିଛି—କିଛି ଲାଭ ହେଲାନାହିଁ ।

ରମା—ତଥାପି ମୋର ମନେ ହୁଏ, ଆମର ସେହି ସ୍ଥାନରୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଉଚିତ୍ ।

ରାଜାସାହେବ—ମୋର ସେଥିରେ କୌଣସି ଆପତ୍ତିନାହିଁ । କେସ୍‌ର ଭାର ସେତେବେଳେ ଆପଣଙ୍କ ହାତରେ ଦିଆହୋଇଛି—

ଆପଣ ଯେପରି ଉଚିତ୍ ମନେକରୁଛନ୍ତି ସେହିପରି କରନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କର ସମସ୍ତ ସୁବିଧା କରି ଦିଆଯିବ । ଆପଣ ବୁଝି ପାରିବେ ନାହିଁ, ମିସେସ୍ ପଟ୍ଟନାଏକ, ଡା: ମୁଖାର୍ଜୀ ମୋତେ କି ଉପକାର କରିଛନ୍ତି । ସେ ନଥିଲେ ମୋର ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟାର ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚି ନଥାନ୍ତା ।

ରମା—ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଜବାବ୍ ଦେଉଛି, ରାଜା ସାହେବ ! ଡା: ମୁଖାର୍ଜିଙ୍କୁ ଖୋଜି ବାହାର କରିବାରେ ଆମେ ଆମର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ନିୟୋଜିତ କରିବୁ । ରାଜା ସାହେବ ! ଆପଣ ଦୟାକରି ଜର୍ମାନୀରୁ ଆସିଥିବା ଚିଠି ଆମକୁ ଥରେ ଦେଖାନ୍ତୁ ।

ରାଜା—ଥରେ କାହିଁକି, ସେ ଚିଠି ଆପଣମାନେ ରଖନ୍ତୁ । ମୋର ସେଥିରେ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ।

ଏହା କହି, ସେ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ରମା ଦେବୀଙ୍କୁ ଦେଲେ ।

ଦେବ—ଡା: ମୁଖାର୍ଜିଙ୍କର କଲିକତା ଘରେ କିଏ ଥାଏ ?

ଦାଶରଥି—କାହିଁକି କୁହନ୍ତୁ ନା ?

ଦେବ—ଅନେକ ଜାଗାରେ ଦେଖିଛି—ଲୋକେ ମନ ଖରାପରେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଅସି ବାହାରେ ବୁଲି ବୁଲନ୍ତି, ପୁଣି ବୁଢ଼ା ଦିନରେ ଘର ତାଙ୍କୁ ଟାଣି ଦିଏ, ସେ ପୁଣି ସଂସାରକୁ ଫେରି ଯାଆନ୍ତି । ଆଉ ତା ଛଡ଼ା ଏଇ ଯେଉଁ "ଅପରେସନର" ଇଙ୍ଗିତ ଚିଠିରୁ ମିଳୁଛି ସେଥି ସକାଶେ ସୁରକ୍ଷିତ ସ୍ଥାନ ଲୋଡ଼ା । ଆପଣ ତ କହୁଛନ୍ତି ଡାକ୍ତର ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଥିଲେ ସେଠି ବିଶେଷ କଷ୍ଟକର ଅପରେସନ୍ କରିବାର କିଛି ସୁବିଧା ନାହିଁ । ହୁଏ ତ—

ରାଜା—ମୋତେ କହୁଥିଲେ ଯେ ମୁଁ ସମସ୍ତ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି—ଯେତେ ଟଙ୍କା ଲାଗୁ ପଛକେ ।

ଦେବ—(ହସି), ସେଇଥିପାଇଁ ଯଦି ହୋଇଥାନ୍ତା, ଅନ୍ତ ଅନ୍ତ ଭାବିବାର ଥିଲା କଣ ?

ରମା – ଆପଣମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ ଅବା ନ କରନ୍ତୁ, ମୋର କିନ୍ତୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ, ଏ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ସ୍ୱାଭାବିକ ନୁହେଁ; ଏଥିରେ ଯଥେଷ୍ଟ ରହସ୍ୟ ଜଡ଼ିତ ଅଛି ।

ରାଜା—ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକମତ । ଡାଃ ମୁଖାର୍ଜି ମୋତେ ନ କହି ଚାଲିଯିବେ, ଏ କଥା ଆଜିସୁଦ୍ଧା ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରୁ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ କେହି ହରଣଚାଲି କରି ନେଇ ଯାଇଛି ।

ଅନେକ କଥାବାର୍ତ୍ତା ପରେ ରମା ଦେବୀ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କ ସହିତ ମୁଷାପାପୁଲି ଗ୍ରାମକୁ ବାହାରିଲେ । ରାଜାସାହେବଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କ୍ରମେ ଦାଶରଥିବାବୁ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଗଲେ । ମୁଷା ପାପୁଲି ଗ୍ରାମକୁ ଆସି ଡାଃ ମୁଖାର୍ଜିଙ୍କର ଘର ତନ୍ନ ତନ୍ନ କରି ଖୋଜିଲେ, ମାତ୍ର କୌଣସି ପନ୍ଥା ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଡାକ୍ତରଙ୍କର ବହିପତ୍ର ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ତାଙ୍କର ପୁରୁଣା ଡାଏରୀ ଗୋଟାଏ ବିଡ଼ାରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ମିଳିଲା ।

ରମା—(ଡାଏରୀ ବିଣ୍ଡିଲ୍ ଟାଣି) ଏଥିରେ ଚଉରିଲାଣ ଖଣ୍ଡ ଅଛି । ଏ ବର୍ଷର କାହିଁ ? ମନେ ହେଉଛି ଡାକ୍ତରବାବୁ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଡାଏରୀ ଲେଖୁଥିଲେ ।

ଦାରଶଥି—ମୁଁ ଜାଣେ ସେ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଡାଏରି ଲେଖୁ-
ଥିଲେ । ସେ ମରିଗଲେ ତାଙ୍କର ଡାଏରିରୁ ସଙ୍କଳନ
କରି ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଚରିତ ଲେଖିବାକୁ ମୋତେ
ଅନେକଥର ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ଦେବ—ଏଥିରୁ କଣ ମନେ ହେଉ ନାହିଁ ଯେ ସେ ସ୍ୱ ଇଚ୍ଛାରେ
ଯାଇଛନ୍ତି । ଯଦି କେହି ତାଙ୍କୁ ହରଣ ଚୁରି କରି
ନେଇଥାନ୍ତା ତା ହେଲେ ତ ଡାଏରି ଖଣ୍ଡିକ ଥା'ନ୍ତା ।

ରମା—ଅଳ୍ପଠିକ୍ ସେଇଥି ସକାଶେହିଁ ମୋର ଅନ୍ୟରୂପ ସନ୍ଦେହ
ହେଉଛି । ତାଙ୍କୁ ଯଦି ହରଣଚୁରି କରା ହୋଇଥାଏ
ତେବେ ଯେଉଁମାନେ ସେଥି ସକାଶେ ଦାୟୀ ସେମାନେ
ହୁଏତ ଡାଏରିରେ ଏପରି କିଛି ପାଇଥିଲେ ଯେଉଁଥିରୁ
କି ଡାକ୍ତର ବା ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ପ୍ରକାର ପତ୍ତା
ମିଳିପାରନ୍ତା ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ହୁଏତ ସେମାନେ
ସେ ଖଣ୍ଡ ନେଇଯାଇଛନ୍ତି କିମ୍ବା ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ତାପରେ ସେମାନେ ସେଠାକାର ବାସିନ୍ଦା ବିଶେଷ କରି ତାଙ୍କ ଘରେ କାମ କରୁଥିବା ବୁଢ଼ୀକୁ ଅନେକ ରକମରେ ପଚରି ପଚାରି କଲେ ସୁଦ୍ଧା କୌଣସି ଆଶାନୁରୂପ ଫଳ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଖାଲି ଏତିକି ଜାଣିଲେ ଯେ ଯେଉଁ ଦିନ ରାତିରେ ଡାକ୍ତରବାବୁ ଚାଲିଗଲେ ସେହିଦିନ ଉପରବେଳା ସେ ଅନେକ କାଗଜପତ୍ର ପୋଡ଼ାପୋଡ଼ି କରିଥିଲେ, ଏବଂ ତାଙ୍କର ରୋଷେଇଆଣି ବୁଢ଼ୀକୁ ଖରଚ କରିବା ସକାଶେ ଟ୨୦୮ ଦେଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଅତେଉ ଯିବେ ଏ କଥା କିଛି କହି ନ ଥିଲେ । ଏ ସବୁ ଶୁଣି ଦେବବ୍ରତବାବୁ କହିଲେ, ଏଥିରୁ କଣ ପରିଷ୍କାର ଜଣା ପଡ଼ୁ ନାହିଁ ଯେ ଡାକ୍ତର

ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସବୁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଜଣେ ପ୍ରାପ୍ତ ବୟସ୍କ ଲୋକ ଯଦି ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ କେଉଁଆଡ଼େ ଚାଲିଯାଏ, ତେବେ ସେଥି ସକାଶେ କଣ ଆଇନ ଥାଇପାରେ ?"

ରମା—ସେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଘରୁ ଚାଲିଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ମୋର ମନେ ହେଉଛି, ଏ ଚାଲିଯିବାର ପ୍ରେରଣା ସେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲୋକଠାରୁ ପାଇଥିଲେ; ନୋହିଲେ ଯିବା-ପୂର୍ବରୁ କାଗଜପତ୍ର ପୋଡ଼ନ୍ତେ ନାହିଁ ବା ବୁଢ଼ୀକୁ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଯାଆନ୍ତେ ନାହିଁ । ହେଲେ ବା ସେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଯାଇଛନ୍ତି, ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ସାରି ସେ କଥା କହିଲେ ଭଲ ହେବ ।

ରମା ଦେବୀଙ୍କର ଯୁକ୍ତିରେ ସମସ୍ତେ ଏକମତ ହେଲେ ।

ରମା—(ଓଡ଼ିଶାର ମାନଚିତ୍ର ଦେଖି) । ଏଠାରୁ ତାଳଚେରକୁ ରାସ୍ତା ଯାଇଛି, ଫେର ବାମଡ଼ା ଆଡ଼କୁ ମଧ୍ୟ ଯାଇଛି । ଡାକ୍ତରବାବୁ କେଉଁ ରାସ୍ତାରେ ଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତି ?

ଦାଶରଥୀ—ପାଦରେ ଚାଲିଗଲେ ଦୁଇ ଆଡ଼େ ଯାଇହେବ, ମାତ୍ର ମଟର ଅଜକାଲି ତାଳଚେର ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ରମା—କାହିଁକି ?

ଦାଶରଥି—ବାମଡ଼ା ସୀମା ବାହାରେ ରାସ୍ତା କଚ୍ଚା ଏବଂ ତା ଛଡ଼ା ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ନଦୀ ନାଳ ପାର ହେବାକୁ ହେବ । ବର୍ଷା ଦିନରେ ସେ ବାଟରେ ମଟର ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଏହି ସମୟରେ ଦାଶରଥିବାବୁଙ୍କର ଲୋକ ଗୋଟିଏ ଟୋକାକୁ ଆଣି ହାଜର କଲା । ତାକୁ ପଚାରିବାରୁ ବୁଝାଗଲା ଯେ, ଯେଉଁ ଦିନ ଡାକ୍ତରବାବୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ସେହି ଦିନ ସେ ଓ ତାର ବାପ ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ହଜିଯାଇଥିବା ଗୋରୁ ଖୋଜି ଫେରିଲାବେଳକୁ ରାତି ଘଡ଼ିଏ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ ଯିବା ବାଟରେ ଦେଖିଲେ ଯେ, ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଖଣ୍ଡିଏ ମୋଟର ଥୁଆ ହୋଇଥିଲା । ଗାଡ଼ିରେ କେହି ନ ଥିଲେ । ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କୁ ଦେବା ସକାଶେ "କଡ଼ବା" ଖଣ୍ଡିଏ ଆଣିଥିଲେ ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ଦୁଆରେ "ମୁଟର" ଦେଖି "ଘ୍ରମୁ ବଜେ ହୋଇଛନ୍ତି" (ରାଜା ଆସିଛନ୍ତି) ଭାବି ସେମାନେ ଫେରିଗଲେ । ତା'ଆରଦିନ ଆସି ଦେଖିଲେ ଡାକ୍ତରବାବୁ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଦାଶରଥିବାବୁ ରତି ଏକେବାରେ ଅଗ୍ନିଶର୍ମା ହୋଇଗଲେ । ସେମାନେ ଏ କଥା କାହିଁକି ଆଗରୁ କହିଲେ ନାହିଁ, ଏଥି ସକାଶେ ତାଙ୍କୁ ଯଥୋଚିତ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବ । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଦାଶରଥି-ବାବୁଙ୍କୁ ବୋଧ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଦୋଷ ନାହିଁ । ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତିହିଁ ସେହିପରି, ସେମାନଙ୍କୁ ନ ପଚାରିଲେ ସେମାନେ କୌଣସି କଥା କୁହନ୍ତି ନାହିଁ । ଯଦି ଖୁନ୍ କରିଥିବେ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲାକ୍ଷଣି ସ୍ୱୀକାର କରିବେ ମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ନ ପଚାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଇଠାରେ ଥାଇ ସୁଦ୍ଧା କୌଣସି କଥା କହିବେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ବୋଧବାଧ ଦେଇ ଫେରାଇ ଦିଆଗଲା । ତା'ପରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଲୋଚନା ଚାଲିଲା ।

ରମା—ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଧାର୍ଯ୍ୟ ଖବରରେ ଜଣାଗଲା ଯେ ଡାକ୍ତରବାବୁ ମୋଟରରେ ଏଠାରୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ଯଦି ତାଲଚେର ରାସ୍ତା

ବନ୍ଦଥାଏ ତା ହେଲେ ବାମଡ଼ା ରାସ୍ତାରେ ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଦାଶରଥି—ଡାକ୍ତରବାବୁ ଆରବର୍ଷ ପ୍ରାୟ ଏହି ସମୟରେହିଁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ । ତାଲଚେର ରାସ୍ତାରେ ନିଶ୍ଚୟ ଯାଇନାହାନ୍ତି ।

ଦେବ—ବାମଡା ବାଟରେ ଯାଇ "ବାମଡା" ରେଲ୍ ଷ୍ଟେଶନରେ ଟ୍ରେନ୍ ଧରିହେବ ।

ରମା—ଅଉ ଯଦି ରାସ୍ତାରେ ଯାଆନ୍ତି ?

ଦାଶରଥି—ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଷ୍ଟେଟ ଭିତର ଦେଇ ଟାଟା ନଗରରେ ବମ୍ବେ-କଲିକତା ରାଜପଥ ଧରିହେବ ।

ରମା—ତାଁ ହେଲେ ଚାଲନ୍ତୁ ବାମଡା ରେଲ୍ ଷ୍ଟେସନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବା । ବାଟରେ ଯଦି କୌଣସି ସମ୍ବାଦ ମିଳେ ?

ତାଁ ପରେ ସେମାନେ ଦଳ ବଳ ବାନ୍ଧି ଚାଲିଲେ । ବାଟରେ ଥିବା ହୋଟେଲ, ଡ଼ାକ ବଙ୍ଗଳା ଓ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ପଚରି ପଚରି କରି କୌଣସି ଫଳ ହେଲା ନାହିଁ । ବାମଡା ଷ୍ଟେଶନରେ ପହଞ୍ଚି ସେମାନେ ଷ୍ଟେଶନ ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା କରି ତାଁଙ୍କୁ ଆସିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କହିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ଡାଏରୀ ବହି ଘାଣ୍ଟି ସେ ଦିନମାନଙ୍କର ଷ୍ଟେଶନରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ତାଙ୍କର କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ପଚାରି ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କର ଚେହେରାର କୌଣସି ଲୋକର ଯିବାର ସନ୍ଧାନ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ମୋଟରରେ ଚାଲି ଯାଏ ଯିବାର ସ୍ଥିର କରି ସେମାନେ ଷ୍ଟେଶନ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପେଟ୍ରୋଲ୍ ପମ୍ପକୁ ପେଟ୍ରୋଲ୍ ଅଣିବା ପାଇଁ ଗଲେ । ଦାଶରଥି ବାବୁଙ୍କ

ଚିହ୍ନିପାରି ପମ୍ପ ମାଲିକ କାଳୁରାମ ଘୁରୁଡୁନାଲି, ବହୁତ ଖାତିର ଯତ୍ନ କଲା । ଏକଥା ସେକଥା ପରେ ଦାଶରଥି ବାବୁ କାଳୁରାମକୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କ କଥା ପଚାରିବାରେ ସେ କହିଲା,—

"ଗତବର୍ଷ ଏହି ସମୟରେ ଦିନ ପ୍ରାୟ ୩ଟା ବେଳେ ଡାକ୍ତର ବାବୁ ଖଣ୍ଡିଏ ମୋଟରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେଦିନକାର କଥା ତାର ପରିଷ୍କାର ମନେ ଅଛି, କାରଣ ସେଦିନ ତାର ସାନପୁଅ ଖେଳି ଆସି ହଠାତ୍ କଲେରାରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଜଣେ ସ୍ଥାନୀୟ ଡାକ୍ତର ଡାକି ଚିକିତ୍ସା କରାଇଲା ମାତ୍ର ରୋଗୀର ଅବସ୍ଥା କ୍ରମଶଃ ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ଗଲା । ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କୁ ସେ ଭଲରକମରେ ଚିହ୍ନେ, ସାରା ବାମଡାରେ ତାଙ୍କୁ ନଚିହ୍ନୁଥିଲା କିଏ ? ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଦେଖି ତାର ମନେ ହେଲା, ସତେ ଯେପରି ଭଗବାନ ମନୁଷ୍ୟ ରୂପ ଧରି ତା ପୁଅକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଆସିଲେ । ତା ନିକଟରୁ ତା'ର ପୁଅର କଥା ଶୁଣି ଡକ୍ତରବାବୁ ତାଙ୍କ ବେଗ୍ ଧରି ଗଲେ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ ଲୋକଟି ଥିଲା ସେ ତାଙ୍କୁ ମନା କରୁଥିଲା । ମାତ୍ର ସେ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ସାରାରାତି ରୋଗୀ ପାଖରେ ବସି, ଔଷଧ, ଇଞ୍ଜେକ୍ସନ ଆଦି ଦେଇ ରୋଗୀକୁ ଭଲଆଡେ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ପାଇଲେ । ତା'ଅରଦିନ ସକାଳେ ପ୍ରାୟ ୮ଟା ବେଳେ ସେମାନେ ସେହି କାର୍‌ରେ ଚଢ଼ି ଅଟେଡ ଗଲେ ।

ରମା—ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ ଲୋକଟିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଆପଣ ଚିହ୍ନିପାରିବେ ?

କାଲୁରାମ—ଅଲବତ୍ । ସେଦିନ ଗୋଟିଏ ଭାରି ମଜାର କଥା 'ମଧ୍ୟ ହେଲା । ଡାକ୍ତରବାବୁ ତ ଯାଇ ରୋଗୀପାଖରେ ବସିଥା'ନ୍ତି ମୁଁ, ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଥିବା ଲୋକଟିର ତତ୍ତ୍ୱ ବୁଝିବାକୁ

ଭିତର ବାହାର ହେଉଥାଏ । ମୋର ସାନ ଜୁଆଁଇଁ କଲିକତାରୁ ଆସିଥିଲେ । ଫଟୋ ଉଠାଇବାର ତାଙ୍କର ଭାରି ସଉକ୍ । ଆସିବା ଦିନଠାରୁ ସେ ଖାଲି ଇଆଡେ ସିଆଡେ ଫଟୋ ଉଠାଇ ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ବାହାରେ ହଠାତ୍ ପାଟିତୁଣ୍ଡ ଶୁଭିବାରୁ ମୁଁ ବାହାରକୁ ଆସି ଦେଖେ ତ ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ବଚସା ଲାଗିଛି । ପଚାରି ବୁଝିବାରୁ ଜାଣିଲି, ମୋର ଜ୍ୱାଇଁ ଫେରି ଆସିଲା ବେଳକୁ, ଏ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ମଠରକୁ ଅଜଙ୍ଗ ଛିଡା ହୋଇଥିବାର ଦେଖି ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଫଟୋ ଉଠାଇ ଦେଲେ । ସେଇଥିରେ ସେ ଭଦ୍ରଲୋକ ରାଗିଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଗାଳି କରୁଥା'ନ୍ତି । ମୁଁ ଉଭୟ ସଙ୍କଟରେ ପଡ଼ିଲି — ଏ ଭଦ୍ରଲୋକ ଯଦି ରାଗିଯାନ୍ତି ମୁଁ ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କୁ ହରାଇବି — ଏଣେ ସେ ନୂଆ ଜ୍ୱାଇଁ — ପହିଲିଥର ମୋ ଘରକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ସେ ଭଦ୍ରଲୋକ ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଥାନ୍ତି, ଉଠାଇଥିବା ଫିଲ୍ମ୍ ନଷ୍ଟ କରିଦେବାକୁ — ଏ ମଧ୍ୟ ଦେବାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନାରାଜ । ମୁଁ ସେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ସକାଶେ, ଜ୍ୱାଇଁଙ୍କୁ ବୁଝା ସୁଝା କରି ଅଣି ଦେଉଛୁ ବୋଲି କହି ଭିତରକୁ ଆସିଲି । ଭିତରକୁ ଆସି ସବୁ ବୁଝାଇ ଦେବାରୁ ଜ୍ୱାଇଁ ତାଙ୍କର କେମେରା ମୋତେ ଦେଲେ । ମୁଁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ କେମେରାଟି ଦେବାରେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଗ୍ରହର ସହିତ ତରବର ହୋଇ କେମେରା ଭିତରୁ ଫିଲ୍ମ୍ ବାହାର କରି ଆଲୁଅରେ ମେଲେଇ ଧରିଲେ ଏବଂ ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ହୋଇ ଶେଷରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ପୋଡ଼ି ଦେଲେ । ତାଙ୍କର ସେ ସମୟକାର ଆଖି

ମୁଁ ଜୀବନରେ ଭୁଲି ପାରିଣି ନାହିଁ—ଠିକ୍ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ବାଘ ଆଖି ପରି ଜୁଳ୍ ଜୁଳ୍ ହୋଇ ଜଳୁଥାଏ ।

ରମା— ସତ୍ୟରେ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ।

ଡାକ୍ତରାମ—ବ୍ୟସ୍ତ ହେବେନାହିଁ, ମୋର କଥା ସରି ନାହିଁ । ଡାକ୍ତରବାବୁ ଓ ସେ ଚାଲିଯିବା ପରେ ମୋର ଜ୍ୱାଇଁ ଆଣି ମତେ ଖଣ୍ଡେ ଫଟୋ ଦେଖାଇଲେ, ସେ ଖଣ୍ଡିକ ସେହି ଭଦ୍ର ଲୋକର । ମୁଁ ସେ ଫଟୋ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲି, କାରଣ ମୋର ସାମ୍ନାରେ ସେ ଫିଲ୍ମ ପୋଡ଼ା ହୋଇଥିଲା—ପୁଣି ଏ କୁଆଡ଼ୁ ଆସିଲା । ମୋତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର ଦେଖି, ସେ କହିଲେ ଯେ କେମେରା ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଉଠାଇଥିବା ଫିଲ୍ମ ବାହାର କରି ଦେଇ ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଫିଲ୍ମ ଭରି ଦେଇଥିଲେ—ପୋଡ଼ା ହେବା ଫିଲ୍ମଟି ଏକେବାରେ ନୂଆ । ସେ ଫଟୋ ଖଣ୍ଡିକ ଅଛି, ମୁଁ ଦେଉଛି । ସେ ଯାଇ ଘର ଭିତରୁ ଫଟୋ ଏଲ୍‌ବାମ୍ ଖଣ୍ଡେ ଆଣି ସେହି ଫଟୋ ଖଣ୍ଡିକ ଦେଖାଇଲେ । ଫଟୋକୁ ଦେଖି ରମା ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କର ଅଜ୍ଞାତରେ କହି ଉଠି ଉଠିଲେ "ଦୀନେଶ ସୁର" ।

ଦାଶରଥି —(ଦେଖି) ହଁ, ଏ ଲୋକର ହୁଲିଆ ତ ଆମେ ପାଇଥିଲୁ, ମୋର ବେଶ୍ ମନେ ଅଛି । ଏ ହୁଲିଆ ମିଳିବାର କିଛି ଦିନ ପରେ ମୁଁ ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କର ରହୁଥିବା ଘର ଆଡ଼କୁ ଯାଇଥିଲି । ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କୁ ଫଟୋ ଦେଖାଇ ଏ ଯେ ଜଣେ ପଳାତକ ଆସାମୀ ଏ କଥା ମଧ୍ୟ କହିଥିଲି ।

ରମା—ତା ହେଲେ ? ଡାକ୍ତରବାବୁ କଣ ଜାଣି ଶୁଣି—

ଦେବ—ସେଇଥି ତ ବର୍ତ୍ତମାନର ବିଚାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟ ! ଯେପରି ମନେ ହେଉଛି ଡାକ୍ତରବାବୁ ଦୀନେଶ ସୁର ସହିତ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସେ ପ୍ରସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ରହସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ତା ହେଲେ କଣ ଡାକ୍ତର ବାବୁ ଏଇ ଦଳ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଗ ଦେଇଛନ୍ତି ?

ଦାଶରଥି—କାହିଁକି ବା ଦେବେ ? ସେ ଯଦି ପଇସା ଖୋଜି ଥାନ୍ତେ ତା ହେଲେ ତା କଣ ତାଙ୍କୁ ଅପ୍ରାପ୍ତ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ପରି ଜଣେ କୋଟିର ଡାକ୍ତର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରି ପାରିଥାନ୍ତେ । ସେ କାହିଁକି ଏ ଖୁନୀ ସହିତ ମିଶନ୍ତେ ?

ରମା—ସେଇ କଥାହିଁ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ, ମିଃ ପଟ୍ଟନାଏକ ।

ଦେବ—ରମା, ତୁମର ସେ ଚିଠିର କଥା ମନେ ଅଛି ନା ? ସେଥିରେ ଗୁପ୍ତ ଲେଖକ ମିଃ ସାହାଙ୍କୁ "ଡାକ୍ତର" ବଡ଼ ଗୋଲମାଲ ଆରମ୍ଭ କରିଛି ବୋଲି ଲେଖିଛି । ତାର ଏଥି ସହିତ କିଛି ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଛି ନା କଣ ?

ରମା—ଥାଇ ପାରେ ନ ଥାଇ ପାରେ କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେ ବିଷୟରେ ଆମେ କିଛି ବୁଝିି ନ ଥାଏଁ । କିଏ ସେ ଡାକ୍ତର ଆଉ ଦଶ ନମ୍ବର ମଧ୍ୟ କିଏ ତା ଜାଣିବାକୁ ହେବ ।

ଦେବ—ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କ "ଫ୍ରାଙ୍କ୍ ଫର୍ଟ" ରୁ ଯେଉଁ ଚିଠି ଆସିଥିଲା ସେଥିରେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଅପରେସାନର କଥା

ଉଲ୍ଲେଖ କର ସବିଶେଷ ବିବରଣି ଲେଖିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ମୋର ମନେ ହୁଏ ସେ ଚିଠି ଦେଖା ଦରକାର ।

ରମା—ମୁଁ ଜର୍ମାନୀ ଯାଉଛି, ତୁମେ କଲିକତା ଯାଅ ।

ଦାଶରଥି—ତା ହେଲେ ମୁଁ ତାର ସମସ୍ତ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଦେଉଛି । ଆପଣଙ୍କର ପାସ୍‌ପୋର୍ଟର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଦରବାର ତରଫରୁ କରି ଦିଆଯିବ ଏବଂ କଲିକତାରେ ଆମର ଯେଉଁ ଘର ଅଛି ସେଠାରେ ଆପଣଙ୍କର ରହିବା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଦିଆଯିବ ମିଃ ପଟ୍ଟନାଏକ ।

ଦେବ—ସେ ଭୁଲ୍ କରିବେ ନାହିଁ । ରମାର ଯିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ମୁଁ କରି ଦେବି ଆଉ କଲିକତାରେ ରହିବାର ମୋର ଅନ୍ୟସ୍ଥାନ ଅଛି । ମୋତେ ଦୁଇଜଣ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଓ ବିଶ୍ୱାସୀ ଲୋକ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ଦାଶରଥି—ହଁ, ସେପରି ଦୁଇଜଣ ଲୋକ ମୁଁ ଦେଇ ପାରିବି ।

ରମା—ମୋର ଗୋଟାଏ କଥା ମନେ ହେଉଛି । ଡାଃ ମୁଖାର୍ଜି ନିରୁଦ୍ଦେଶ ହେବା ପରେ ଷ୍ଟେଟ୍ ତରଫରୁ ତାଙ୍କୁ ଖୋଜା ଖୋଜି କରିବା କିଛି ବିଚିତ୍ର ବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ମିଃ ପଟ୍ଟନାଏକ ଯାଇ କଲିକତାରେ ସେଇୟା କରନ୍ତୁ; ତୁମେ ଗୋପନରେ ରହି ଦେଖ ମିଃ ପଟ୍ଟନାଏକଙ୍କ ଉପରେ କେହି ନଜର ଦେଉଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ।

ଦାଶରଥି – ଉତ୍ତମ ପ୍ରସ୍ତାବ । ଆମ ଭିତରେ ଯୋଗସୂତ୍ର ମଧ୍ୟ
ରଖିବାକୁ ହେବ । ଷ୍ଟୁଲକୁ ବାଟରେ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ସେ
ସବୁ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା ।

ଗାଡ଼ି ବାମଡା ଗଡ଼ ଅଡେ ଗ୍ଲଲା……

———

—୧୧—

ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ "ହାଡ଼କାଟା' ଗଳୀର ଅଭ୍ୟାସ ଦଅ ହୋଇଛୁ । ଏହା କଲିକତାର ଅତି ପୁରାତନ ବେଶ୍ୟା ବସ୍ତି । କୌଣସି ଭଦ୍ରଲୋକ ଏ ମହଲ୍ଲାରେ ବାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦେବତା ମନ୍ଦିର ନିକଟରେ ଫୁଲ, ନୈବେଦ୍ୟର ଦୋକାନପରି ଏଠାରେ ମଦଦୋକାନ; ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆନୁସଙ୍ଗିକ ନିଶାର ଏବଂ ତାର ଗ୍ରହର ଦୋକାନମାନ ଅଛି । ଜୁଆ ଆଡ୍ଡା, କୋକେନ ଅଡ୍ଡାର ମଧ୍ୟ ଅଭାବ ନାହିଁ । ପୂର୍ବ ଲିଖିତ କାଲୁମିଆଁ ଏହି ବସ୍ତିର ସର୍ଦ୍ଦାର । କଲିକତା ପୁଲିସ ତାର ଅପକର୍ମର ଖବର ଜାଣିଲେ ସୁଦ୍ଧା, ଦେଖି ନ ଦେଖିଲା ପରି ଥା'ନ୍ତି । ସାର୍ ଚାର୍ଲସ୍ ଟେଗାର୍ଟ ପୁଲିସ କମିଶନର ଥିବା ସମୟରେ ଏହି କାଲୁ ମିଆଁର ଜାରି ଜୁରି ଖଟୁ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଅମଳରେ କାଲୁ ମିଆଁ ଭୟରେ କଲିକତା ଛାଡ଼ି ପଳାଇଥିଲା – ତାର ଦଳ ମଧ୍ୟ ଟେଗାର୍ଟ ସାହେବ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଭାରତବର୍ଷରୁ ଚାଲି ଯିବା ପରେ ପୁନରାୟ କାଲୁ କଲିକତାକୁ ଫେରି ଆସି, ଦଳବଳ ଗଠି ଅସ୍ଥାନ ଜମେଇ ବସିଲା । କାଲୁର ଘର ଗୋଟିଏ ସୁରକ୍ଷିତ ଦୁର୍ଗଠାରୁ ବି ଅଧିକ ସଂରକ୍ଷିତ ଥିଲା । ବାହାର ଘରେ ହୋଟେଲ ।

ହୋଟେଲକୁ ଆସୁଥିବା ଲୋକ ସାଙ୍କେତିକ ସଙ୍କେତ ନ ଦେଲେ ତାକୁ ଭିତରକୁ ଛଡ଼ା ହେଉ ନ ଥିଲା । ଭିତରେ ଯେ ଜୁଆ ଏବଂ ସବୁ ପ୍ରକାର ନିଶାର ଅଡ଼୍ଡା ଥିଲା ତାହା ବାହାରୁ ଜାଣି ହେବ ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା କାଲେ ପୁଲିସର ଗୁପ୍ତଚର ହୋଇଥିବ ସେଥି ସକାଶେ ଆସୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକକୁ କଡ଼ା ନଜରରେ ରଖା ଯାଉଥିଲା । ପୁଲିସ ମଦ ଜୁଆ ଇତ୍ୟାଦିର ଅଡ଼୍ଡାକୁ ଖାନତଲାସ କରିବାକୁ ଆସେ, ତାର ପୂର୍ବ ସଙ୍କେତ ଦେବା ସକାଶେ କୋଠା ଉପରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କୋଠରିରେ ୨୪ଘଣ୍ଟା ସତର୍କ ପ୍ରହରୀ ଥାଏ । ପୁଲିସ ଆସିବାର ସଙ୍କେତ ପାଇଲାକ୍ଷଣି ଗୁପ୍ତ ବାଟରେ, ଅଡ଼୍ଡାରେ ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ଗୁପ୍ତ କୋଠରିରେ ଖେଳର ସରଞ୍ଜାମମାନ ଓ ମଦ ଆଦି ଲୁଚାଇ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଇଏବୋଲି ପୁଲିସ ଆସିଲେ ଯେ ତାଙ୍କୁ ବେଖାତିର କରାଯାଉଥିଲା, ତା ନୁହେଁ । ଲାଲୁ ପୁଲିସ ଅଫିସରମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ମୌଖିକ ଖାତିର ମର୍ଯ୍ୟାଦା କରେ ଏବଂ ସମୟ ସମୟରେ ସାନ ସାନ କେସ୍‌ର ସନ୍ଧାନ ଦେଇ, ସେମାନଙ୍କର ମନୋରଞ୍ଜନ କରୁଥିଲା । ଲାଲୁ ତାର ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ଆଇ, ଜି, ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ତାର ମଧ୍ୟ ଗୁପ୍ତଚର ବିଭାଗ ଥିଲା—ସେ କଥାର ଆଭାସ ଆପଣମାନେ ପୂର୍ବରୁ ପାଇଛନ୍ତି । ଦେଶ ବିଦେଶର ଚୋର ଖଣ୍ଟମାନଙ୍କର ସେ ଗୋଟିଏ ପରମ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ ଥିଲା ।

ହରିଆ କାହିଁକି ଯେ ଆସି, କଲିକତାରେ ଏତେ ସ୍ଥାନ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଏଠାରେ ରହିଲା ତା ବୋଧହୁଏ ବୁଝାଇବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ନିଶା ପାଣି ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି, ସବୁ ରକମ ସୁବିଧା ତାର ଏଠି ମିଳୁଥିଲା ଏବଂ ତା ଛଡ଼ା କେଉଁ ଆଡ଼କୁ ନ ଯାଇ ସବୁ ପ୍ରକାର ସମ୍ବାଦ ମଧ୍ୟ ସେ ଏଠି ବସି ପାଇ ପାରୁଥିଲା । ଲାଲୁର

ଲୋକ ସରୋଜ କୁମାର ସାହାର କୌଣସି ସନ୍ଧାନ କଲିକତାରେ ପାଇଲା ନାହିଁ, ତହୁଁ ହରିର ଅନୁରୋଧରେ, ନୟାଖାଲିରେ ବୁଝିବା ସକାଶେ, କାଲି ଜଣେ ଲୋକ ପଠାଇଥିଲା ଏବଂ ହରି ସେ ଲୋକର ଫେରିବାକୁ ଅନାଇ କଲିକତାରେ ବସିଥିଲା ।

× × × ×

ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ମଧ୍ୟ ସରୋଜ କୁମାରର କୌଣସି ପତ୍ତା ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଇଂ ପେକ୍ଟର ବରକୁଶ ବାବୁ ଦେବବ୍ରତ-ବାବୁଙ୍କର ଦେଇଥିବା ଚିଠି ପାଇ, ଅନେକ ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲେ ମାତ୍ର ସେ ମଧ୍ୟ ସରୋଜ କୁମାର ସାହାର କୌଣସି ସମ୍ବାଦ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଦେବବାବୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଢାକା ଯାଇ ସେଠାକାର ଇଃ ପେକ୍ଟାର ମନ୍‌ସୁର ମହମ୍ମଦଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା କରିବା ସ୍ଥିର କଲେ । ବରକୁଶ ବାବୁ ତାଙ୍କର ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ କରିଦେବାର ଭାର ନେବାରୁ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ପାସ୍‌ପୋର୍ଟର ଅପେକ୍ଷାରେ କଲିକତାରେ ରହିଲେ । ଏଇ ସମୟଟା ବୃଥାରେ କଟେଇ ନଦେଇ ହରିର କଲିକତା ଆଗମନର କାରଣ ଜାଣିବା ସକାଶେ, ଧନଞ୍ଜୟବାବୁ ମନସ୍ଥ କଲେ ।

ହାଡକଟା ଗଲି ଯେଉଁଠାରେ ବଢ଼ବଜାରରେ ମିଶିଛି, ସେହି ଛକ ଉପରେ, ରାସ୍ତାର ଆର ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲ ଅଛି । ବଙ୍ଗଳା ଓ ଓଡ଼ିଆରେ ବଡ ବଡ଼ ହରଫରେ ଲେଖା, "ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ହୋଟେଲ୍" । ସେ ଦୋକାନର ମାଲିକ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ତାଙ୍କୁ ଲୋକେ 'ନନା' ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅସଲ୍ ନାମ ବାମଦେବ ପାଣି । ଅତି ପିଲା ଦିନରୁ କଲିକତା

ଅସି ଏଇଠାରେ ହୋଟେଲ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । କଲିକତାର ପ୍ରବାସୀ ଓଡ଼ିଆ ସମସ୍ତେ ବାମଦେବ ନନାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନୁଥିଲେ । ସାରା କଲିକତା ବାମଦେବ ନନାଙ୍କର ନଖ ଦର୍ପଣରେ ଥିଲା । ନୂଆ ଲୋକ ପ୍ରଥମେ କଲିକତା ଆସି ନନାର ଶରଣାପନ୍ନ ହେଲେ, ନନା ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇ, ଯୋଗ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ଗ୍ଣକର୍ମର ସନ୍ଧାନ ଦେଉଥିଲେ । ମୋଟ ଉପରେ ଭୋଜ ଭାତଠୁଁ ଆରମ୍ଭ କରି, ମୁର୍ଦ୍ଦାର ଉଠାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ କାମରେ 'ନନା' ନହେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଚୋର ଜୁଆଚୋର ମଧ୍ୟ 'ନନା'ଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲା ଏବଂ ଅନେକ ଅସି ତାଙ୍କ ଦୋକାନରେ ବସୁଥିଲେ । ଏହି 'ନନା'ର ସନ୍ଧାନ ମଧ୍ୟ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲା । ଅନେକ ଥର ସେ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା ଏବଂ ସେହି ସୂତ୍ରରେ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କ ସହିତରେ ମଧ୍ୟ 'ନନା'ର ଆଳାପ ଥିଲା । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ନନାଙ୍କର ଶରଣାପନ୍ନ ହେବାରୁ, ନନା ଗୋପନରେ ସନ୍ଧାନ ଆଣି ଦେଲେ ଯେ ହରି ସରୋଜ କୁମାର ସାହାର ସନ୍ଧାନରେ କଲିକତା ଆସିଛି । ଏ କଥା ଶୁଣି ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଅତ୍ଯନ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ହରି କାହିଁକି ସରୋଜବାବୁର ସନ୍ଧାନରେ ଆସିଛି ? ଧଡ଼ିବାଜ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ବିନା କାରଣରେ ନିଶ୍ଚୟ ହରିକୁ ପଠାଇ ନାହିଁ । ନିଜେ ଯାଇ ଅଜ ଟିକିଏ ଭଲ ଭାବରେ ଇନ୍‌କୁଆରି କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ମନ ବଳିଲା । ତାଙ୍କର ଅନୁରୋଧରେ ନନା କାଲୁମିଆଁର ଅଡ୍‌ଡାର ଗୁପ୍ତ ସଙ୍କେତ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଆଣିଦେଲା । ମାତ୍ର ସେପରି ଭୟଙ୍କର ସ୍ଥାନକୁ ନଯିବା ସକାଶେ ତାଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କଲା । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ନନାର ମନା ନ ଶୁଣି ସେହି ଦିନ ଖିଡରେ ସେ ଅଡ୍‌ଡାକୁ ବାହାରିଲେ । ହାୟ ! ହାୟ ! ଯଦି ସେ ନନାର ମନା ଶୁଣିଥା'ନ୍ତେ ବା ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ କି ଦୁଃଖ ଲେଖା ଅଛି, ଯଦି ଟିକେ ହେଲେ ଜାଣିଥା'ନ୍ତେ, ତାହେଲେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ତାଙ୍କର ମତ

ବଦଳାଇ ଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର "ଅଦୃଷ୍ଟର ଲେଖନ, କେ କରପାରେ ଆନ" । ସେ ହୋଟେଲକୁ ଫେର ଆସି ଚିନା ଲୋକର ଛଦ୍ମବେଶ ପିନ୍ଧି ବାହାରିଲେ । ମୁଣ୍ଡର ବେଣୀଠାରୁ ପାଦର ଜୋତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର ନିର୍ଖୁଁତ ଥିଲା—ଛଦ୍ମବେଶ ପିନ୍ଧିବା କିଛି କଷ୍ଟର କଥା ନୁହେଁ । ଯାତ୍ରାର ରଜା ମଧ୍ୟ ପିନ୍ଧେ । ଅସଲ କଷ୍ଟ ହେଉଛି, ଯେଉଁ ଲୋକର ଛଦ୍ମବେଶ ପିନ୍ଧିବ, ସେହି ଲୋକର ଚାଲି ଚଳଣି କଥାବାର୍ତ୍ତା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ କଳାପ ପୂରା ଅନୁକରଣ କରିବାକୁ ହେବ; ନଚେତ୍ ଧରାପଡ଼ି ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ହେବ । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ଦେଖିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ଖାଣ୍ଟି ଚିନାମ୍ୟାନ୍ ଛଡ଼ା ଆପଣ କଣ, ଖାସ୍ ଚୀନଦେଶର ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟଥା ଭାବି ପାରିବ ନାହିଁ । ସେହି ଭାବରେ ସେ ଯାଇ କାଲୁମିଆଁର ଅଡ୍ଡା ଦୁଆର ମୁହଁରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ହୋଟେଲ୍ ଭିତରକୁ ପଶିବା ସମୟରେ ସେ କାହାରିକୁ ନଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ବୋଧକଲେ ଯେପରି ଅଦୃଶ୍ୟ ଚକ୍ଷୁ ତାଙ୍କର ହାଡ ମାଉଁସ ଭେଦକରି ଅନ୍ତରକୁ ଦେଖୁଛି । ଭୟରେ ତାଙ୍କର ଦେହ ଶିତେଇ ଉଠିଲା । ସେ ଭୟକୁ ଦମନକରି ହୋଟେଲ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ହୋଟେଲ୍ ମ୍ୟାନେଜରର ବସିବା-ସ୍ଥାନକୁ ଗଲେ । ମ୍ୟାନେଜରକୁ ଗୁପ୍ତ ସଙ୍କେତ କରିବାରୁ ସେ ନିର୍ବିବାଦରେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡପାଖରେ କାନ୍ଥରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ସୁଇଚ ଟିପିଦେବାରୁ, ଅରପାଖ କାନ୍ଥରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଦୁଆର ଫିଟିଗଲା ଏବଂ ଧନଞ୍ଜୟବାବୁ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଥିବା ପ୍ରହରୀ ସାଙ୍ଗରେ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ସେ ଚାଲିଯିବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସେହି ଗୁପ୍ତ କବାଟଟି ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେତେ ଯେପରି ନରକର କବାଟ, ତାଙ୍କ ପଶିବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଗୋଟାଏ ଅଜ୍ଞାତ ଭୟରେ ତାଙ୍କର ଛାତି କମ୍ପି-ଉଠିଲା । ତାଙ୍କର ଅନୁରୋଧରେ, ସାଙ୍ଗରେ ଆସୁଥିବା ଲୋକଟି ତାଙ୍କୁ

ଜୁଆଖେଳ ଘର ଭିତରେ ଘୁଞ୍ଚି ଦେଲା । ସେ ଘରଟି ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ହଲ୍ । ସୁସଜ୍ଜିତ ହଲ୍‌ର କେଉଁଠାରେ "ରୁଲେଟ୍", କେଉଁଠାରେ "ଫ୍ଲାସ୍", କେଉଁଠାରେ "ପୋକର୍", କେଉଁଠାରେ କଉଡ଼ି—କେତେ କିସମର ଜୁଆ ଚାଲିଥାଏ । ଧନଞ୍ଜୟବାବୁ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ଚିନାଲୋକ "ଫେରୋ" ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟରକମ ଜୁଆ କ୍ୱଚିତ୍ ଖେଳନ୍ତି । ସେ ସେଇ ଜାଗାକୁ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କୁ "ଫେରୋ" ଟେବୁଲ୍‌କୁ ଯିବାର ଦେଖି, ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଥିବା ଲୋକ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କୁ ଖାଣ୍ଟି ଚିନାମ୍ୟାନ୍ ବୁଝି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଚିତ୍ତରେ ଫେରିଗଲା ।

କିଛି ସମୟ ଜୁଆଖେଳ ଏବଂ ଇଚ୍ଛା କରି ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ହାରି, ଟେବୁଲ୍‌ରୁ ଉଠିଯାଇ, ଯେଉଁଠାରେ ମଦ ବିକ୍ରୀ ହେଉଥିଲା, ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପରିଚିତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରିଚୟ ଆଣିବାରେ ମଦ ଯେପରି ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ଏପରି ଆଉ କୌଣସି ନିଶା ପାରେ ନା । ଛଦ୍ମବେଶୀ ଧନଞ୍ଜୟବାବୁଙ୍କୁ ମଦର ଏହି ଗୁଣଟି ଭଲଭାବରେ ଜଣାଥିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ ବୋତଲ୍ ମଦ କିଣି, ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେଠାରେ ଆଉ ତିନି ଜଣ ଲୋକ ବସି ମଦ ଖାଉଥିଲେ । ଧନଞ୍ଜୟବାବୁ, ସେମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସହିତରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାରୁ ସେମାନେ ଆନନ୍ଦରେ ସେଥିରେ ରାଜିହୋଇ ପାନ ଆରମ୍ଭ କରିଲେ । ନିଜେ ଖୁବ୍ କମ୍ କଥା କହି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କଥା କୁହାଇବା ଗୋଟିଏ ବଡ ଶକ୍ତି—ଯେ ସେ ଲୋକ ସେକଥା ପାରିବ ନାହିଁ । ଏଥି ସକାଶେ ବହୁତ୍ ସାଧନା ଦରକାର ଏବଂ ଏହିଗୁଣଟି ଡିଟେକ୍‌ଟିଭ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟ-କୁଶଳତାର ପ୍ରଧାନ ପରିଚୟ । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କର ଏହି ଗୁଣଟି

ଷୋଳ ଅଣାରେ ମାଲୁମଥିଲା । କଥା କଥାରେ ଜାଣିପାରିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଟ୍ରେଭ୍ଲିଂ ସଙ୍ଗୀ ଜଣକହେ ଯାଉ ବନାରସର ଫେରାରି ଅସାମୀ । ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ବେଶ୍ୟାକୁ ଖୁନ୍ କରି ଫେରାର ହୋଇଛନ୍ତି । ଧନଞ୍ଜୟବାବୁ ନିଜକୁ ଶଚୁଂ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଲେ । ସିଙ୍ଗାପୁରରେ ଜଣେ ରବର କମ୍ପାନୀ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କ ଘରେ ଷ୍ଟୋଭ୍ ବସାଇ ଦେଇ ତା ନିକଟରେ ଥିବା ସାତ ହଜାର ଡଲାର ନେଇ ଚମ୍ପଟ୍ ଦେଇଛନ୍ତି । ଗପ୍ ସପ୍ ଜୋର୍ ସୋରରେ ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ସେହି ଘର-ଭିତରେ ସ୍ୱୟଂ କାଲୁମିଆଁ ର ଆବିର୍ଭାବ ହେଲା । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ସମସ୍ତେ ଆପଣା ଆପେ ମାଟିରେ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଏଇଟା ହେଲା ଦଳପତିର ସମ୍ମାନ । ଆଡ୍ଡାର ପୁରୁଣା ଲୋକଙ୍କୁ ଏକଥା କେହି ଶିଖାଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ—ଏ ଅଦବ କାୟଦା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣା । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ସିନା 'ନନା' ପାଖରୁ ଆଡ୍ଡାରେ ପଶିବାର ସଙ୍କେତ ଜାଣିଥିଲେ, ଆଡ୍ଡାର ଅଦବ କାୟଦା ତାଙ୍କୁ କେହି କହିନଥିଲେ । ସେ ବୋକାଙ୍କ ପରି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିବାର ଦେଖି କାଲୁ ବଜ୍ରଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ପାଖକୁ ଡାକିଲାରୁ, ସେ ଡରି ଡରି ତା ପାଖକୁ ଗଲେ । କାଲୁ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲା—"ତୁ କିଏ ?"

ଧନଞ୍ଜୟ—ମୁଁ ଶଚୁଂ । ସିଙ୍ଗାପୁରରୁ ଆସିଛି । ମୁଁ ଜଣେ ଚୀନା ମ୍ୟାନ୍ । ମୋ ନାମରେ ଗ୍ରେପ୍ତାରି ପରୱାନା ଅଛି । ରେଙ୍ଗୁନରେ ମୋର କୋଣସି ବନ୍ଧୁ ତୁମର ଠିକଣା ଦେବାରୁ ମୁଁ ଏଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି ।

କାଲୁ — ମୋତେ ଦେଖି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲୁ ଯେ ?

ଧନଞ୍ଜୟ—ମୁଁ ନୁଆ ଲୋକ । ତୁମର ଅଡ୍‌ଡ଼ାର ଅଦବ୍ କାୟଦା କଥା ମୋତେ ଜଣା ନାହିଁ ।

କାଲୁ – ସୂର୍ଯ୍ୟ କେଉଁଠି ?

ଧନଞ୍ଜୟ—ଆମର ସାମ୍ନାରେ ।

ହାୟରେ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ! ପଛ ପ୍ରଶ୍ନଟି ହେଉଛି ଚୀନର "ଡ୍ରାଗନ୍" ଦଳର ସାଙ୍କେତିକ ପ୍ରଶ୍ନ, ଯାର ଉତ୍ତର ହେଉଛି "ଯେଉଁଠି ଅନ୍ଧାର ନାହିଁ" । ଚୀନ୍ ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅସାମୀ ଏହି "ଡ୍ରାଗନ୍" ଦଳର ମେମ୍ବର ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଏହି ଗୁପ୍ତ ସଙ୍କେତ ଜାଣିଥାନ୍ତି । କୌଣସି ଲୋକ ପ୍ରକୃତ ସଙ୍ଗୀ କି ଝୁଠା ଏଇଥିରୁ ବାର ହୋଇ ପଡନ୍ତି । ଧନଞ୍ଜୟର ଉତ୍ତର ଶୁଣି କାଲୁ ହୁଙ୍କାର ଦେଇ ଉଠି କହିଲା "ବଦମାସ୍, ଠକ—ତୁ ଚୀନାମ୍ୟାନ୍—ତୁ ଯଦି ଚୀନା ହେଉ, ମୁଁ ତାହା ହେଲେ ଏସ୍କିମୋ । ତୁ କାଲୁମିଆଁକୁ ଚିହ୍ନି ନାହୁଁ । ବାଘ ମୁହଁରୁ ରକ୍ଷା ଅଛି, ମୋ ମୁହଁରୁ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । କହ, ତୁ କିଏ ?

କାଲୁର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଦୁଇଜଣ ଗୁଣ୍ଡା ଆସି ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କୁ ଧରି ପକାଇଲେ । ଅସଂଖ୍ୟ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଶତ୍ରୁ ସାମ୍ନାରେ ବଳ ଦେଖାଇବା ବାତୁଳତା ଜାଣି ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆପତ୍ତି କଲେ ନାହିଁ । କାଲୁର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କ୍ରମେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ପରଚୁଲା ଟାଣି ବାହାର କରି ନିଆଗଲା । ପାଦରୁ ଜୋତା ବାହାର କରି ନେବାରୁ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କର ସ୍ୱାଭାବିକ ଗୋଡ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଚୀନା ମାନେ ଅତି ପିଲାଦିନରୁ, ଗୋଡଠାରୁ ସାନ ସାଇଜର କାଠ ଜୋତା ପିନ୍ଧି ପାଦକୁ ସାନ କରିଥାନ୍ତି । ଛଦ୍ମବେଶ ଖୋଲା ହୋଇଯିବା ପରେ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କର ନିଜ ମୂର୍ତ୍ତି ପାଦରେ

ପଡ଼ିଗଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୁମ୍‌ରେ ଥିବା ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଏହି ଗୋଳମାଳ ଶୁଣି ହରିଆ ମଧ୍ୟ ଉପର ମହଲାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି, ସେ ଚାହିଁପାରି, କାଲୁର କାନରେ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ କହିଦେଲା । ଏତେବେଳଯାଏ କାଲୁର ଧାରଣାଥିଲା ଏଟା ପୁଲିସର ଗୁପ୍ତଚର ମାତ୍ର ଏବେ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ଶୁଣି ରାଗରେ ହୁତାଶନ ପରି ଜଳି ଉଠିଲା । "ତୁ ଦେବବ୍ରତର ସାଙ୍ଗର । ତୋର ସେହି ବଦମାସ୍, ବେତମିଜ ମୁନ୍ନାର ସକାଶେ ବମ୍ବେରେ ମୋର ଦୁଇ ଦୁଇଟା ବଡ ଦାଆଁ ହାତଭିତରୁ ଖସିଗଲା । ତାରି ସକାଶେ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଯାଇପାରେ ନାହିଁ । ଖୋଦା ଅଜ ଠିକ୍ ବିଚାର କରିଛନ୍ତି । ସେଇ ନିମକହାରାମର ବଦମାସୀର ଅଜ ଟିକଏ ହେଲେ ବଦଲା ନେଇ ମୋ ମନ ଶାନ୍ତ କରିବି । ତତଲା ଲୁହାରେ ତୋ ଆଖି ଉପାଡି ନେଇ ତୋତେ ରାସ୍ତାରେ ଛାଡ଼ିଦେବି । ତୋର ସେହି ବଦମାସ୍ ମୁନ୍ନାର ଜାଣିବ କାଲୁମିଆଁ କି ଚିଜ୍ ।"

କାଲୁର ହୁକୁମ ଅନୁସାରେ ଦୁଇଟା ମୁନିଆ ଲୁହା ଚିମୁଟା ନିଆଁରେ ତାତିବା ସକାଶେ ଦିଆଗଲା । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କୁ ଲଙ୍ଗଳା କରି ଗୋଟାଏ ଖୁଣ୍ଟରେ ବନ୍ଧା ଗଲା । ହରିଆ କାଲୁମିଆଁକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଚିହ୍ନିଥିଲା । କାଲୁ ଯା କୁହେ ତା କରେ – ଦୟା ମାୟା ପ୍ରଭୃତି ବାଜେ ଜିନିଷ କାଲୁ ଗୋଦରେ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେବି ରକ୍ତ ପାଣିଠାରୁ ବହଳିଆ । ନିଜର ଦେଶବାସୀର ଲାଞ୍ଛନା ହରିଆ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଦେଖି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କୁ ଅନ୍ଧ ନ କରି ବନ୍ଦୀ କରିବାକୁ ଅନେକ ଅନୁରୋଧ କଲା ମାତ୍ର କାଲୁ ନାଚ୍ଛୋଡ଼ବନ୍ଦା ତା'ଉପରେ ପୁରୁଣା ଶତ୍ରୁର ଲୋକକୁ ହାତରେ ପାଇଛି । ସେ ହରି କଥା ମାନିଲା ନାହିଁ । ବେଶୀ ପୀଡା ପୀଡ଼ି କଲେ ଶେଷରେ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିଦଶା ଭୋଗ କରିବାକୁ ହେବ

ଏହି ଭୟରେ ସେ ଚୁପ୍ ହୋଇଗଲା । ଲୁହା ଚିମୁଟା ତାତି ଏକେବାରେ ରଙ୍ଗ ପଡ଼ିଗଲା । ଜାଲ୍ଲାର ହୁକୁମ ଅନୁସାରେ ଜଣେ-ଲୋକ ସେହି ଚିମୁଟା ଧରି ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଆସିଲା । ଶେଷଥର ପାଇଁ ଏଇ ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖିନେବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳହୋଇ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଚାରିଆଡ଼କୁ କାତର ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ମନୁଷ୍ୟର ଆଖି ସବୁଠାରୁ ବଡ ସମ୍ପଦ । ପେଟକୁ ଦାନା ନ ଥାଉ ଆଖି ଥିଲେ ସବୁ ମିଳିବ । ସେହି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ପଦ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ହରାଇବେ, ଏହି ଭାବନାରେ ତାଙ୍କ ମନରେ କୋହ ଉଠିଲା । ଅର୍ଦ୍ଧ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମାତ୍ର, ତାପରେ ସବୁ ଅନ୍ଧାର । କିଛିକ୍ଷଣ ଆଗରେ ଯେଉଁସ୍ଥାନ ତାଙ୍କୁ ନରକ ପରି ଦିଶୁଥିଲା, ସେହିସ୍ଥାନ ଏହି ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସତେ ଯେପରି ସ୍ୱର୍ଗପରି ଦିଶିଲା । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସେହି ଚିମୁଟା ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଆସିଲା । ତତଲା ଲୁହାର ଗରମ ଧାସ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଲାଗିଲା । ସେ ହତାଶ ହୋଇ ଭଗବାନଙ୍କ ନାମ ସ୍ମରଣ କରି ଆଖି ବୁଜିଲେ—ତାଙ୍କମୁଣ୍ଡ ଭିତରଟା ଯେପରି ଝିମି ଝିମି ହୋଇ ଉଠିଲା । ଧିରେ ଧିରେ ତାଙ୍କ ଚେତା ବୁଡ଼ି ଆସିଲା । ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ବହୁଦୂରରେ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଘଣ୍ଟାର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଟଂ ଟଂ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା, ଆଉ ତା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଅନେକ ଲୋକର ପାଦଶବ୍ଦ । ସେ ଚୀତ୍କାର କରି ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ……

ସେ ଯେଉଁ ଘଣ୍ଟା ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଥିଲେ ତା ବାସ୍ତବରେ ଆଡ୍ଡାର ବିପଦ ଘଣ୍ଟି । ପୁଲିଶ ଆସିବାର ଦେଖିଲେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କୋଠରୀରୁ (Observation chamber) ଏହି ସଙ୍କେତ ଦିଆ ହୋଇ ଆଗରୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରି ଦିଆଯାଏ । ସେହି ଘଣ୍ଟା ବାଜି ଉଠିବା ମାତ୍ରେ ଜାଲ୍ଲାର ହୁକୁମରେ ସମସ୍ତେ ଗୁପ୍ତ ବାଟରେ

ଫଳାଇଲେ । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କର ସଂଜ୍ଞା ଫେରିବା ଦେଖିବାକୁ ଠେକି ନେଇ ଗୋଟିଏ ଗୁପ୍ତ କୋଠରୀରେ ରଖି ବାହାର ପଟରୁ ତାଲା ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଗଲା ।

—୧୨—

ତେଣେ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ, ରମା ଏବଂ ଦାଶରଥି ବାବୁଙ୍କ ସହିତରେ କଲିକତାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ରମାକୁ ଦମ୍ ଦମ୍ ଏରୋଡ୍ରୋମଠାରେ ଜର୍ମାନୀଗାମୀ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଚଢ଼ାଇ ଦେଇ ସମସ୍ତେ ହୋଟେଲକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ହୋଟେଲରେ ଗୋଟାଏ ଆଲୋଚନା ବୈଠକ ବସିଲା । ଅନେକ ଆଲୋଚନା ପରେ ସ୍ଥିର ହେଲା ଯେ ଦାଶରଥି ବାବୁ ଯାଇ ବାମଣ୍ଡା କୋଠିରେ ରହି ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ଆରମ୍ଭ କରିବେ ଏବଂ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ରହିବେ । ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ଅନୁଯାୟୀ ଯେଉଁ ଦୁଇ ଜଣ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା, ସେମାନେ ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ଏବଂ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗ ସୂତ୍ର ପରି ମଧ୍ୟ ରହିବେ ।

ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ, ଧନଞ୍ଜୟ କଲିକତାରୁ ଫେରି ଗଲେଣି କି ନାହିଁ ବୁଝିବାକୁ ସ୍ଥିର କରି ବରରୁଚି ବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଦେଖା କରି ଜାଣି ପାରିଲେ ଯେ ୩ଦିନ ତଳେ ଧନଞ୍ଜୟ ଆସି ବରରୁଚି-ବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିଥିଲେ ଏବଂ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ବରରୁଚି ବାବୁ ତାଙ୍କର ପୂର୍ବ ପାକିସ୍ଥାନ ଯିବା

ସକାଶେ ପାଶପୋର୍ଟ ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଡ଼ କରିଛନ୍ତି ମାତ୍ର ଧନଞ୍ଜୟ ଆଉ ଫେରି ନାହାନ୍ତି । ଏ ଖବର ଶୁଣି ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ବଡ଼ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଧନଞ୍ଜୟ ଗଲା କୁଆଡେ ? ସେ ଯେ କାମ ଅଧା କରି ପଳାଇବ ତା ନୁହେଁ ।

ହୋଟେଲକୁ ଫେରି ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ଅନେକ ସମୟ ଧରି ଏହି ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କଲେ । ଅନେକ ଭାବି ଚିନ୍ତି ଏଇ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଯେ ବାସ୍ତବରେ ସରୋଜବାବୁ ଏ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରରେ ଅଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ସ୍ଥିର ଭାବରେ ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ସରୋଜବାବୁଙ୍କୁ କୌଣସି କୌଶଳରେ କଲିକତା ଆଣିବାକୁ ହେବ । ବିଲୁଆକୁ ତା ଗାତ ଭିତରୁ ବାହାର କରି ସେ କଣ କରୁଛି ନ ଦେଖିଲେ କିଛି ଲାଭ ହେବ ନାହିଁ । ଯଦି ଡାକ୍ତର-ବାବୁଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ସଙ୍ଗେ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନ ଥାଏ ତେବେ ଅକାରଣରେ ଭୁଲଧାରଣା ପଛରେ ଦୌଡ଼ି ସମୟ ଏବଂ ଶକ୍ତିର ଅପବ୍ୟବହାର କରିବାର କୌଣସି ଲାଭ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି କିପରି ସରୋଜବାବୁଙ୍କୁ ଆଣିବାକୁ ହେବ । ଅନେକ ସମୟ ଭାବିଚିନ୍ତି ତାଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ଆସିଲା । ସରୋଜବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଯେଉଁ ଚିଠି ସେ ପାଇଥିଲେ ତାର ଲିପି ଉଦ୍ଧାର ସେ କରିଛନ୍ତି । ସେହି ସାଙ୍କେତିକ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରି ସେ ତାଙ୍କୁ ଲେଖିଲେ ଯେ ବାମଡାର ପୁଲିଶ ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଦାଶରଥିବାବୁ ଆସି ଡାକ୍ତରର ଖୋଜ ତଲ୍ଲାସ କରୁଛନ୍ତି । ଏ ପତ୍ର ପାଇବା ମାତ୍ରେ ସେ ଯେପରି ଶୀଘ୍ର କଲିକତା ଆସନ୍ତି । ସେ ଚିଠି ଉପରେ "ଲେକ୍ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସର" ଶୀଲ୍ ମୋହର ସେ ଦେଖିଥିଲେ । ସେଥିରୁ ସେ ନିଃସନ୍ଦେହ ହୋଇଥିଲେ ଯେ ସେ ଚିଠି "ଲେକ୍ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସରେ" ପଡ଼ିଥିଲା । ତେଣୁ ସେ

ତାଙ୍କର ଲେଖା ଏହି ଜାଲ ଚିଠି ସେହି ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସରେ ପକାଇ ଦେଲେ । ତାପରେ ଦାଶରଥିବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଆସି ସବୁ କଥା ତାଙ୍କୁ କହିଲେ । ସରୋଜବାବୁ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସେକ୍ରେଟାରୀ ହରିଶଙ୍କର ବାବୁଙ୍କର ଚେହେରାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଇ ହାଓଡ଼ା ଷ୍ଟେସନରେ ବିଶେଷ କରି ପୁରୀ ଏକସ୍‌ପ୍ରେସ ଏବଂ ମାଡ୍ରାସ ମେଲ୍ ଜଗିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବାକୁ ଦାଶରଥିବାବୁଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ଦାଶରଥିବାବୁ ତାର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାର ନିର୍ଭର ଜବାବ ଦେବାରୁ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କର ସନ୍ଧାନରେ ବାହାରିଲେ । କେଉଁଠାରେ ତଲ୍ଲାସ ଆରମ୍ଭ କରିବେ ଭାବୁ ଭାବୁ ସେ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ହଠାତ୍ କାହାର ଡାକରେ ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ବାମଦେବ ଓରଫ୍ 'ନନା' ତାର ଦୋକାନରେ ବସି ତାଙ୍କୁ ଡାକୁଛି । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ପ୍ରାୟ ୯ଟା ହୋଇଗଲାଣି । ସେ 'ନନା'ର ଦୋକାନ ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇ ଗଣ୍ଡେ ଚୌକିରେ ବସିଲେ ।

ନନା—"ଆଜି କଥା କଣ ? ଏମିତ ବେସୁରରେ ବାଟ ଚାଲିଛନ୍ତି ଯେ, ଗାଡି ଘୋଡା କଥା ଛାଡ଼ ଦିଅନ୍ତୁ, ଶେଷରେ କେଉଁ ଅପ୍‌ସରୀର ଫାନ୍ଦରେ ପଡ଼ି ନ ଯା'ନ୍ତୁ ।

ଦେବବ୍ରତ—ଟିକେ କାମ ଥିଲା କଲିକତା ଆସିଥିଲି । ଗୋଟାଏ କଥା ଭାବୁ ଭାବୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି ।

ନନା—ତା ତ ବେଶ ବୁଝାଯାଉଛି କିନ୍ତୁ କଥାଟା କଣ ଆମେ ଶୁଣି ପାରିବା କି ?

ଦେବ—ଚାଲ ଭିତରକୁ ଯିବା । ମୁଁ କାଲି ସକାଳେ ତୁମ ପାଖକୁ ଆସିଥାନ୍ତି—

ନନା—ହଉ ଗ୍ଲ, କାଲି ସକାଳ ନହୋଇ ଅଜ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ-
ଗଲା, ସେଥିରେ କ୍ଷତି କଣ ?

ନନା ଦୋକାନରେ ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ବସିବାକୁ କହି ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କୁ ନେଇ ଭିତରକୁ ଗ୍ଲିଗଲା । ନନାର ମଧ୍ୟ ଗୁପ୍ତ ମନ୍ତ୍ରଣା କକ୍ଷ ଅଛି । ନନା ସେ କୋଠରୀରେ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ କେହି ବିରକ୍ତ କରିବେ ନାହିଁ କି ଖୋଜିବେ ନାହିଁ । ସେ ଘରର କାନ୍ଥ ବାଡ଼ ଯଦି କଥା କହି ପାରନ୍ତେ ତାହେଲେ କେତେ ରୋମାଞ୍ଚକର ଓ କେତେ କରୁଣ ଇତିହାସ ସେ ସୃଷ୍ଟି ହୁଅନ୍ତା ତାହା କେହି କଳଣା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଦେବବାବୁ ନନାଙ୍କୁ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ପଗ୍ରରିଲେ ।

ନନା—ଦୁଇଦିନ ତଳେ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଅସିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ସେ କାଲୁମିଆଁର ଅଡ୍ଡାକୁ ହିରଆ ଅସିବାର କାରଣ ବୁଝି ତାଙ୍କୁ କହିବାରୁ, ସେ ନିଜେ ଯାଇ ସେ ବିଷୟରେ ଇନ୍‌କ୍ୱାଏରି କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ହେଲେ । ମୁଁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ତାଙ୍କୁ ନିବୃତ୍ତ କଲି ମାତ୍ର ସେ ମାନିଲେ ନାହିଁ । ଅଜି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସେ ଚୀନା ଲୋକର ଛଦ୍ମବେଶରେ, ସେ ଅଡ୍ଡାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫେରି ନାହାନ୍ତି ।

ଏ କଥା ଶୁଣି ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରେ ବଜ୍ର ପଡ଼ିବା ପରି ଲାଗିଲା । ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଗୁଣ୍ଡା କାଲୁମିଆଁର ଅଡ୍ଡାକୁ ଏକା ଯିବା ମାନେ ସାକ୍ଷାତ ମୃତ୍ୟୁକୁ ବରଣ କରିବା । ଅତୀତରେ କାଲୁମିଆଁ ସହିତ ତାଙ୍କର ସଂଘର୍ଷ ଲାଗିଥିଲା ଏବଂ କାଲୁ ତାର ଶୀକାରରେ ବିଫଳ ମନୋରଥ ହୋଇ ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ

ନେବା ସକାଶେ ଦୃଢ଼ସଂକଳ୍ପ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଏକାଧିକ ଲୋକ ନିକଟରେ ତାର ମନ କଥା ମଧ୍ୟ ଜଣାଇଛି । ଯଦି ଦୈବାତ୍ ଧରା ପଡ଼ିଯାଇ ଥାଏ ତେବେ ଧନଞ୍ଜୟର ମୃତ୍ୟୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ । ଧନଞ୍ଜୟକୁ ଦେବବ୍ରତ ନିଜର ଭାଇ ପରି ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ତାର ଆସନ୍ନ ବିପଦର କଥା ସ୍ମରଣ କରି ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଆଉ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ସିଧା ସଳଖ ବିରଞ୍ଚିବାବୁଙ୍କର ଘରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସବୁ କଥା ଶୁଣି, ବିରଞ୍ଚିବାବୁ ଦେବବ୍ରତଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି, ପୁଲିଶ କମିଶନର ସାହେବଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ, ତାଙ୍କୁ କହିବାରୁ ସେ କାଲୁମିଆଁର ଅଡ୍ଡା ଜୁଆଖେଳ ଧରିବା ସକାଶେ ଖାନତଲାସର ୱାରେଣ୍ଟ ଲେଖିଦେଇ, ତୁରନ୍ତ ଅଡ୍ଡା ଘେରାଉ କରିବାର ହୁକୁମ ଦେଲେ । ଦଳବଳରେ ସଶସ୍ତ୍ର ପୁଲିଶ ବାହିନୀ କାଲୁମିଆଁର ଅଡ୍ଡା ଅଭିମୁଖରେ ଧାଇଁଲେ । ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ପୁଲିଶ ଅସିବାର ଆଭାଷ ଅପଣାମାନେ ପାଇଥିଲେ ସେ ହେଉଛି ଏହି ଦଳ । ଅଡ୍ଡାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଅଡ୍ଡା ଶୁନ୍‌ଶାନ୍ । ବାହାର ବଖରାରେ ହୋଟେଲ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଚାଲିଥାଏ । ପୁଲିଶକୁ ଦେଖି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ଅସିଲା ନାହିଁ । ପୁଲିଶ ଦଳର ସର୍ଦ୍ଦାର ବିରଞ୍ଚିବାବୁଙ୍କର ହୁକୁମ ଅନୁସାରେ କାଲୁମିଆଁ ଅସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଗୋଟାଏ ମହାଆଡମ୍ବରର ସହିତ ପୁଲିଶଦଳକୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଅରମ୍ଭ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କଲା ମାତ୍ର ବିରଞ୍ଚିବାବୁ ସେ ଧପ୍‌ପାରେ ଭୁଲିବାର ପାତ୍ର ନୁହନ୍ତି । ସେ ତାର ଘର ଖାନ୍‌ତଲାସ କରିବାକୁ ଅସିଛନ୍ତି ଜଣାଇ ତାକୁ ଅଗେ ଅଗେ ଯିବାକୁ ହୁକୁମ ଦେଲେ । ହଠାତ୍ ତାର ନଜର ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ଉପରେ ପଡ଼ି-ଯିବାରୁ ଏ ଖାନ୍‌ତଲାସିର କାରଣ ତାକୁ ଅଛପା ରହିଲା ନାହିଁ । ରାଗରେ ଆଖି ତାର ଜଳି ଉଠିଲା ମାତ୍ର ସେ ଆତ୍ମସମ୍ବରଣ କରି

ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଲା । ଘରଅଡେ ଖୋଜା ଖୋଜି କରି କେଉଁଠାରେ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କର ପତ୍ତା ନପାଇ ଦେବବ୍ରତବାବୁ ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ତେବେ କଣ ତାଙ୍କର ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ସବୁ ସାଫ୍ ହୋଇଯାଇଛି । ସେ କାଲୁର ଆଖିରେ ତାର ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲେ, କାଲୁର ମୁହଁରେ ବିଜୟ ଗର୍ବର ହସରେଖା । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିଲେ ଯେ ଧନଞ୍ଜୟଙ୍କୁ କେଉଁଠାରେ ଲୁଚାଇ ରଖା ଯାଇଛି । ପୁନର୍ବାର ଖାନତଲାସ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ତଳ ବଖରା, ଯେଉଁଠାରେ କୋଇଲା ଇତ୍ୟାଦି ରଖାଯାଏ, ସେ ଘର ପାଖକୁ ଆସି ପଚାରିବାରେ କାଲୁ କହିଲା ସେଟା କୋଇଲା ଘର—କାଠ, କୋଇଲା ଇତ୍ୟାଦି ସେଠାରେ ରହେ । କାଲୁକୁ ସେ ଘର ଖୋଲିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଗଲାରୁ ସେ ଘର ଖୋଲିଦେଲା । ଟର୍ଚ୍ଚ ମାରି' ସେ ଘର ଦେଖିଲାରୁ, ଦେଖାଗଲା ଯେ ଘରଟି ମଦ ପିଆ, ବୋତଲ ଏବଂ ଜୁଆଖେଳ ସରଞ୍ଜାମରେ ଭର୍ତ୍ତିହୋଇ ରହିଛି । ବରଙ୍କୁଶବାବୁ ଆନନ୍ଦରେ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଅନ୍ତତଃ-ପକ୍ଷେ ୨।୪ବର୍ଷ ପାଇଁ କାଲୁକୁ ଏହି ପ୍ରମାଣ ଦ୍ୱାରା ମାମୁଁ ଘର ପଠାଇ ଦେଇ ହେବ । ସେମାନେ ସେଠାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାନ୍ତି ଏହି ସମୟରେ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ କିଛି ପଡ଼ିବାର ଶବ୍ଦ ପାଇ ଜଣେ କନେଷ୍ଟବଲଙ୍କୁ ଦେଖିବା ସକାଶେ ପଠାଗଲା । ତାର ଚିତ୍କାରରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ଯେ ଦୁଇ ତଳଟା ପେଟି ଭିତରେ ଧନଞ୍ଜୟବାବୁ ମୂର୍ଚ୍ଛା ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ସେଠାକୁ ଦୌଡ଼ିଯାଇ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ନିଜ କାନ୍ଧ ଉପରେ ଉଠାଇ ନେଇ କି ପ୍ରକାର ଆଘାତ ସେ ପାଇଛନ୍ତି ତାହା ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏଣେ ବରଙ୍କୁଶବାବୁ ବରାମଦ ହୋଇଥିବା ଜିନିଷର ତାଲିକା କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥା'ନ୍ତି । କାଲୁ ଏ ସୁଯୋଗ ଠିକ କରି, ତାର ପୁରୁଣା ଶତ୍ରୁ ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କ

ଉପରେ ପ୍ରତିହିଂସା ନେବାରେ ଛାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଅଣ୍ଟାରୁ ଖଣ୍ଡେ ଛୋରା କାଢି ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କ ପିଠିରେ ଭୁସି ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହାତ ଟେକିଲା । ଆଉ ଟିକେ ହେଲେ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କର ଜୀବନଲୀଳା ସେଇଠାରେ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଥା'ନ୍ତା ମାତ୍ର ହଠାତ୍ ବରରୁଚି ବାବୁଙ୍କର ନଜର ପଡ଼ି ଯିବାରୁ ସେ ଆପଣା ରିଭଲ୍‌ଭାର ଉଠାଇ ଗୁଳି ଟିପି ଦେଲେ । ରିଭଲ୍‌ଭାର ଫୁଟିବାର ଶବ୍ଦ ଏବଂ ତା ସହିତ କାଲୁର ଆର୍ତ୍ତନାଦରେ ସମସ୍ତେ ଚମକି ଉଠିଲେ । ଗୁଳି କାଲୁର ପିଠି ବାଟ ଦେଇ ଛାତି ଫୁଟି ବାହାରି ଯାଇଥିଲା । ଧିରେ ଧିରେ କାଲୁର ଦେହ ମାଟିରେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲା—ଥରେ ଦୁଇ ଥର ଥର ଉଠି ରହିଗଲା । ଯେଉଁ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ କାଲୁର ନାଁରେ ବାଘ ବକରୀ ଏକା ଘାଟରେ ପାଣି ପିଉଥିଲେ, ଯେଉଁ କାଲୁ ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କର ସମ୍ରାଟ ଥିଲା—ଯାହାର ହୁକୁମରେ ଶତ ଶତ ମୁଣ୍ଡ କାନ୍ଧରୁ ଖସି ପଡୁଥିଲା, ସେହି କାଲୁ ନିଜର ଅଡ୍ଡାରେହିଁ ପୁଲିସର ଗୁଳି ଚୋଟରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲା । ସମାଜକୁ ଭାଙ୍ଗି ମକ୍ଟି ଦେବାରେ ଯେ ଆନନ୍ଦ ପାଉଥିଲା ସେ ସମାଜ ରକ୍ଷକର ଗୁଳିରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇବା ନିୟତିର ନିଷ୍ଠୁର ପରିହାସ ଛଡା ଆଉ କଣ ହୋଇପାରେ ?

× × ×

ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କର ହୋସ୍ ହେଲାପରେ ସେ କେଉଁଠି ଟିକ୍ ଢଙ୍ଗରେ ଠାଉର କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡ ଭିତରଟା କପରି ଗୋଳମାଳ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ଧିରେ ଧିରେ ସବୁ କଥା ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ ଚାହିଁ ଦେଖନ୍ତି ତ ସେ ଗୋଟିଏ ପରିଷ୍କାର ଶେଯ ଉପରେ ଶୋଇଛନ୍ତି । ଏ କଥା ତାଙ୍କର ମନକୁ ବିଶ୍ୱାସ ହେଲାନାହିଁ । ସେ ଏହାକୁ ସ୍ୱପ୍ନ ବୋଲି ମନେ କଲେ । ଆଖି ଫୁଟି ଯାଇଛି— ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛନ୍ତି,

ଏହା ଭାବି ସେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିବାରୁ, ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଆସି ତାଙ୍କୁ ବୋଧ ଦେଇ କହିଲେ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତାଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣଜ୍ଞାନ ହେବାରୁ ଏବଂ ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ଚିହ୍ନି ପାରିବାରୁ ସେ ଆନନ୍ଦରେ କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ । ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କ ଇଙ୍ଗିତରେ ନର୍ସ ଶୋଇବା ଔଷଧ ଖୋଇ ଦେବାରୁ ଧନଞ୍ଜୟବାବୁ ଧିରେ ଧିରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ.........

—୧୩—

ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ଦେଇଥିବା ଚିଠି ଯଥା ସମୟରେ ସରୋଜ କୁମାରର ହସ୍ତଗତ ହେଲା । ଚତୁର ଦେବବ୍ରତ ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚିଠି ଦେଇଥିଲେ ତାହାହିଁ ହେଲା । ଚିଠି, ପାଇବା ପରେ ସରୋଜ ଏବଂ ହରିଶଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇସି କଲିକତା ଯିବାର ସ୍ଥିରକରି ସେହିଦିନ ରାତି ଏକ୍ସ୍‌ପ୍ରେସରେ ଦୁହେଁ ବାହାରିଲେ । ହାଓଡ଼ା ଷ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ଦ୍ୱିଜବାବୁ ବାବୁଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତ ଲୋକ ସେମାନଙ୍କୁ ଅତି ସହଜରେ ଚିହ୍ନି ତାଙ୍କ ସେମାନଙ୍କର ପିଛା ନେଲେ । ଅପାର୍ ଚିତ୍‌ପୋର ରୋଡ୍ର ଛଳକରି ଗୋଟିଏ ଗଳିମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ଖଣ୍ଡିଏ ଦୋତାଲା କୋଠାକୁ ଅଜଜ ସରୋଜବାବୁ ଗାଡ଼ି ଅଟକାଇ ଭିତରକୁ ଗଲେ; ହରିହରଶଙ୍କର ବାବୁ ବସିଥାଏ । କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ ଘରଭିତରୁ ବାହାରରେ ଡଅର ତାଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତେଜିତ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ସେ ଲୋକଟି ତାଙ୍କୁ ଜଗୁଥିବା ଦୁଇଜଣଯାକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପାନ ଦୋକାନ୍ ମୁଣ୍ଡରେ ଗାଡ଼ି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ବଳଦଗାଡ଼ି ଅଢୁଆଳ ଗଲା । ଦଶ ହସ୍ତର

ତାଙ୍କର ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଦେବା ପରେ ସେ ଦୁହେଁ ପରାମର୍ଶ କରି ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ଖବର ଦେବା ସକାଶେ ଦାଶରଥି ବାବୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ଗଲା ଏବଂ ଆଉଜଣକ ଗୋଟିଏ ଟେକ୍ସୀ ନେଇ ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ପିଛା ନେଲା । ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ଟେକ୍ସୀ କିଛିବାଟ ଗଲାପରେ, ହରିଶଙ୍କର ପଛ କାଚବାଟେ ଚାହିଁ ଏହି ଲୋକ ଯାଉଥିବା ଟାକ୍ସିକୁ ଦେଖିପାରିଲା । ସେ ଟାକ୍ସି ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି କି ନାହିଁ ନିଶ୍ଚିତ ହେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହରିଶଙ୍କର ତାଙ୍କର ଟାକ୍ସିବାଲାକୁ ଗୋଲ୍‌ଦଘୀ ଆଡକୁ ଯିବାକୁ ହୁକୁମ ଦେଲେ । ଗାଡ଼ି ଗୋଲ୍-ଦଘୀରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ପୁଣି ଦେଖିଲେ ଯେ ସେ ଅଗକାର ଟେକ୍ସି ତାଙ୍କ ପଛରେ ଅଛି । ସେ ନିଃସନ୍ଦେହ ହେଲେ ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି । ସେ ଲୋକ କିଏ ଏବଂ ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ବୁଝିବା ନିତାନ୍ତ ଦରକାର; ଏଇଆ ଭାବି ସେ ଡ୍ରାଇବରକୁ ଇଡେନ ଗାର୍ଡନ୍‌କୁ ଯିବାକୁ କହିଲେ । ଗାର୍ଡନ୍‌ର
[illegible] ପାଖରେ ଡ୍ରାଇଭରର ଭଡା ତୁଟାଇ ଦେଇ ବଗିଚା ଭିତରେ
ପାଦ [illegible]ାକ ପଶିଲେ । ପଛରେ ଆସୁଥିବା ଲୋକଟି ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କୁ
ନିଷ୍ଠ [illegible] ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ଦେଖି କିଛି ଦୂରରେ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇଲା
ଏମାନଙ୍କୁ ବଗିଚା ଭିତରକୁ ପଶିବାର ଦେଖି ଗାଡ଼ିବାଲାକୁ
[illegible]ହ ତାଙ୍କ ପିଛା ନେବାର ମନସ୍ଥ କଲା । ହଠାତ୍ କଣ
[illegible]ଠାରୁ ସେ ଥରବର ହୋଇ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କ
[illegible]ଟିକ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରିଥିବା କାମର ରିପୋର୍ଟ ଲେଖି, ତାଙ୍କର
ଭିତରଟା କଣ୍ଡିଇଭରର ହାତକୁ ଚିଠି ସହିତ ଗୋଟିଏ ଦଶଟଙ୍କାର
ସବୁ କଥା ଭଲ୍ଲ ଯେ ଏ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ସେଥିରେ ଲେଖା
ଦେଖନ୍ତ ଜସ ଓରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବା ସକାଶେ ଏହି ନୋଟ
ଏ କଥା ତାଙ୍କ ପୁରସ୍କାର । ଡ୍ରାଇଭର ଆନନ୍ଦରେ ଲମ୍ବା ସଲାମ
ବୋଲି ମନେ ।

ପକାଇ ଗାଡ଼ି ନେଇ ବାହାରିଗଲା । ତା' ପରେ ସେ ମଧ୍ୟ ବଗିଚ୍ଚା ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳର ଇଡ଼େନ ଗାର୍ଡନ୍ ଆଉ ସକାଳର ଇଡ଼େନ ଗାର୍ଡନ୍ ମଧ୍ୟରେ ଅକାଶ ପାତାଳ ପ୍ରଭେଦ । ସଞ୍ଜବେଳେ ଏହାର ଶୋଭା ସ୍ୱର୍ଗ ପୁରୀର କବି କଳ୍ପିତ ନନ୍ଦନ କାନନଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅହୁରି ମନୋହର । ଶତ ଶତ ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାର ମିଳନ ପୀଠ ଏହି ଇଡ଼େନ ଗାର୍ଡନ୍ ଅଭିସାରିକାର ଗୁଞ୍ଜନରେ ମୁଖରିତ ହୋଇଉଠେ ମାତ୍ର ଦିନବେଳେ ଏହା ଏକେବାରେ ଶୁନ୍ ଶାନ୍—ଗୋଟାଏ ନିଛାଟିଆ ବନର ଦୃଶ୍ୟ ମନରେ ଆଣେ । ପଛରେ ଆସୁଥିବା ଲୋକଟି ସତ୍ୟେନବାବୁ ଏବଂ ହରିଶଙ୍କରଙ୍କୁ ଆଗରେ ଯାଉଥିବାର ଦେଖିଲା । ସେମାନେ ଯେ ତାହାର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଚେତନ ଏ ଧାରଣା ତିଳେ ହେଲେ ତାର ମନରେ ହେଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟେନବାବୁ ଯେ କି ଚିଜ ତା ତାକୁ ଜଣାନଥିଲା । କିଛିବାଟ ଗଲାପରେ ସେମାନେ ଗୋଟାଏ ମଣ୍ଡପ ପଛଆଡ଼କୁ ବୁଲିଯିବାରୁ ଆଉ ଦେଖା ଗଲେନାହିଁ । ସେ କିଛି-ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରି, ତାଙ୍କୁ ଦେଖିନପାରି, ସେମାନେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବାଟରେ ପଳାଇଗଲେ ନା କଣ, ଜାଣିବା ସକାଶେ ତରବର ହୋଇ ସେହି ମଣ୍ଡପ ଆଡ଼କୁ ଗଲା । ବାସ୍ତବରେ ସତ୍ୟେନବାବୁ ଓ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗୀ କେଉଁଆଡ଼େ ଯାଇ ନଥିଲେ । ଏ ଲୋକ ଯେ ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି ସେମାନେ ବୁଝିପାରି ସେ ଲୋକକୁ ଛଳକରି ଖେଳାଉଥିଲେ । ମଣ୍ଡପ ଅରପଟକୁ ଯାଇ କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜି ଏ ଲୋକର ଅସିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ । ହରିଶଙ୍କର ବାବୁ ପକେଟରୁ ରୁଲ ବାଡ଼ି କଳିଆ ଗଣ୍ଡେ ଇଣ୍ଡିଆ ରବରରେ ତିଆରି ଗୋଲ୍ ବାଡ଼ି କାଢ଼ି ତିଆରି ହୋଇ ରହିଲେ । ଏ ଲୋକଟି ତାଙ୍କୁ ଖୋଜି ଯେପରି ମଣ୍ଡପ କେଉଁ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଛି ହଠାତ୍ ମୁଣ୍ଡରେ ତୀବ୍ର ଆଘାତ ପାଇ ସେଇଠାରେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା । ଦକ୍ଷ ହସ୍ତର

ନିପୁଣ ଅଘାତ ବ୍ୟର୍ଥ ହେବାର ନୁହେଁ, ହେଲନାହିଁ ମଧ୍ୟ । ତହୁଁ ତାଙ୍କୁ ଠେକା ଠେକି କରି ମଣ୍ଡପ ଭିତରକୁ ନେଇ ଆସିଲେ ଏବଂ ହରିଶଙ୍କର ବାବୁ ଯାଇ ଖଣ୍ଡିଏ ଟେକ୍ସି ଡାକଦେବାରୁ ସେହି ଗାଡ଼ିରେ ପକାଇ ଗାଡି ଛାଡିଦେଲେ । ଗାଡ଼ିବାଲାକୁ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ସାଥୀ ହଠାତ୍ ବେହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।······

× × × ×

ଏଣେ ଅପର ଲୋକଟି ଯାଇ ଦାଶରଥିବାବୁଙ୍କୁ ସରୋଜ-ବାବୁ ଓ ହରିଶଙ୍କରର କଲିକତାରେ ପହଞ୍ଚିବାଠାରୁ ଅରମ୍ଭକରି ଅପାର୍ ଶିବପୁର ରୋଡରେ ସେ ଯେଉଁ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲେ ଏବଂ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଫେରି ଅସି ଗାଡ଼ି ଧରିଲେ ସବୁ କଥା କହିଲାରୁ ଦାଶରଥି ବାବୁ ଫୋନ୍‌ରେ ଦେବବ୍ରତଙ୍କୁ ସବୁ କଥା କହିଲେ । ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କ୍ରମେ ସେ ଲୋକଟି ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାରୁ ସେମାନେ ଦୁହେଁ ବାହାରିଲେ । ଅପାର ଶିବପୁର ରୋଡ୍‌ରେ ଯେଉଁ ଘରକୁ ସରୋଜ ଯାଇଥିଲେ ସେ ଘର ଦେଖାଇ ଦେବାରୁ ଦେବବ୍ରତ ବୁଝିଲେ ଯେ ସେ ଘରେ ଅରମାଣି ବିବି ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବେଶ୍ୟା ଥାଏ । ଦେବବ୍ରତ ମନେ ମନେ ଭାବି ଦେଖିଲେ ଯେ ଅରମାଣି ବିବି ପାଖରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର କୌଶଳରେ ସରୋଜବାବୁର କଲିକତା ଠିକଣା ନେବାକୁହିଁ ହେବ । ନଚେତ୍ କିଛି କରି ହେବ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ସରୋଜବାବୁଙ୍କ ପଛରେ ଜଣେ ଲୋକ ଅଛି ତଥାପି କି ସମ୍ବାଦପାଇ ସେ ଉତ୍ତେଜିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଘରୁ ବାହାରିଲେ ସେଇଟା ମଧ୍ୟ ବୁଝିବା ଦରକାର । ଏଇଆ ମନସ୍ଥକରି ହୋଟେଲକୁ ଫେରି ଅସି କାବୁଲିର ଛଦ୍ମ ବେଶରେ ପୁଣି ବାହାରିଲେ । ଅରମାଣି ବିବି ଘର ଦୁଆରେ ଡାକିବାରୁ ଭିତରୁ

ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗ ଅସିଲ "କିଏ" ? ଅଗତ୍ୟା ପ୍ରାର୍ଥୀ ଦ୍ୱୈତ ଡକାଏତ କି ଇସାରାରେ ନିଜର ପରିଚୟ ଦେଇଥିବା ତା ତାଙ୍କୁ ଜଣା ଥିଲା । ସେ ନିର୍ଭୟରେ କହିଲେ "ମୁସାଫିର" । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦରଜା ଖୋଲି ଗଲା । ଗୋଟିଏ ବିକଟାଳକାୟ ବୁଢ଼ୀ (ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କର ଭଉଣୀ ହେବ) ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କ ମୁହଁକୁ କଟମଟ କରି ଚାହିଁ ରହିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ କହିଲା—"କି ଦରକାର" ?

ଦେବ—ବେଗମ ସାହେବାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବି ।

ବୁଢ଼ୀ—ନଜରଣ ?

ଦେବବାବୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବୁଢ଼ୀର ପ୍ରସାରିତ ହସ୍ତ ଉପରେ ଛ ଖଣ୍ଡ ସୁନାର ମୋହର ଥୋଇ ଦେଇ କହିଲେ, "ପାଞ୍ଚଖଣ୍ଡ ବେଗମ ସାହେବାର ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ତମର ।" ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବୁଢ଼ୀର ମୁହଁର ଭାବ ବଦଳି ଗଲା । ପାକୁଆ ପାଟିରେ ଅକର୍ଣ୍ଣ-ବିସ୍ତୃତ ହସି ବହୁତ ଖାତିର ସହିତରେ ଦେବବାବୁଙ୍କୁ ନେଇ ଉପର ମହଲକୁ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କୁ ବାରଣ୍ଡାରେ ଛିଡ଼ା କରାଇ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା ଏବଂ କିଛି ସମୟ ପରେ ଅସି ଦେବବାବୁଙ୍କୁ ଭିତରକୁ ଡାକି ନେଇ ଆରମାନୀ ବିବିର ସାମ୍ନାରେ ହାଜର କରାଇ ବାହାରିଗଲେ ।

ଅରମାନୀ ବିବିର ବୟସ ପ୍ରାୟ ୩୦-୩୫ ହେବ । ଶତ ବ୍ୟଭିଚାରର ଛାପ୍ ମୁହଁରେ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଯେଉଁ ଚେହେରା ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଅଛି, ସେଥିରେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ତ ଦୂରର କଥା ଯେ କୌଣସି ମୁନୀ ଋଷି ମଧ୍ୟ ଟଳି ପଡ଼ିବେ । ବିଧାତା ତାଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ଏହି ରୂପସୀକୁ ଗଢିଥିଲେ ଗୋଟିଏ ମଧୁ

ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ । ସମସ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ କମନୀୟତା ଯେପରି ଏକତ୍ର ଠୁଳ ହୋଇ ରହିଛି । ଏ ରୂପସୀ ଯେକୌଣସି ରାଜ ପୁରର ଯୋଗ୍ୟା । ମାତ୍ର ସେ ଆଜି ବେଶ୍ୟା । ଏ ରୂପ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥିଲା ମଣିଷର ସର୍ବନାଶ କରିବାକୁ, ମଙ୍ଗଳପାଇଁ - ନୁହେଁ । ଆରମାନୀ ଶାବୀ ଗୋଟିଏ ସୋଫାରେ ଅର୍ଦ୍ଧ ଉଲଗ୍ନ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଦେବବ୍ରତର ରୂପ ଏବଂ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଦେଖି ପାପିୟସୀର କାମ ଲାଳସା ତେଇଁ ଉଠିଲା । ତାର ଇଙ୍ଗିତରେ ଦେବବ୍ରତ ଯାଇ ତାରି ପାଖରେ ବସିଲେ । ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କୁ ଅଉଜେଇ ବସି ମଦିରା ବିହ୍ୱଳ ନେତ୍ରରେ କହିଲା "ଖାନ୍ ସାହେବ ବିଦେଶୀ ! କୁଆଡ଼େ ଆସିଲେ ?

ଦେବ—ସର୍ଦ୍ଦାର ଅଜ ଆସିବାର ଥିଲା ଓଡ଼ିଶାରୁ ।

ଆରମାନୀ—ଆସିଛନ୍ତି । ତୁମେ କିଏ ?

ଦେବ—ମୁସାଫିର !

ଆରମାନୀ—(ଆଖିରେ ଚଞ୍ଚଳ କଟାକ୍ଷ ଟାଣି) ତେବେ ଏଇଠି ଗରିବର ସରାଇରେ ବିଶ୍ରାମ କର ।

ଦେବ—ଆପତ୍ତି ନାହିଁ, କଲିକତାରେ ପହଞ୍ଚି ଶୁଣିଲି କାଲିମିଆଁ ଦୁଷମନର ଗୁଲିରେ ଖତମ୍, ଯିଏ ଆଶ୍ରା ଦେବ ସେଇଠି ରହିବ ।

ଆରମାନୀ—(ଦେବର ଗଳାରେ ଦୁଇବାହୁ ଛନ୍ଦି) । ତୁମକୁ ଆଶ୍ରା ଦେବ ? ତୁମେ ବରଂ ମତେ ଆଶ୍ରା ଦିଅ ।

ଦେବବାବୁ ମହା ବିବ୍ରତରେ ପଡ଼ିଲେ । ଆରମାନୀ ଶାବୀର ମନ ଭିତରେ ଯେଉଁ ପାପର ଅଗ୍ନି ଜଳି ଉଠିଛି ତା ଆଖି ଭିତରୁ

ପରିଷ୍କାର ଦେଖୁଛି । ଟିକେ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ହେଲେ ମହାବୀର ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ ମଧ୍ୟ ଯାଇ ପାରେ । ଅରମାଣୀର ସତ୍ୟେନ୍ଦ୍ରବାବୁଙ୍କ ଠିକରେ କି ସମ୍ପର୍କ ତା ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ । ଉପରେ, ଭାବଚନ୍ତି ସେ ଅରମାଣୀକୁ କଥାରେ ଭୁଲାଇ କାର୍ଯ୍ୟ ହାସଲ କରିବାର ଠିକ୍ କଲେ । ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ କହିଲେ, "ମୁଁ ରହିବା ବାର ମାଦ ସର୍ଦ୍ଦାର ଜାଣି ପାରିଲେ ମୋତେ ଖୁନ୍ କରିବେ ।" ଲାଗୁ

ଅରମାଣୀ—ପରୱାୟ ନାହିଁ । ତୁମର କଥା ସେ ଜାଣି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେ କଥାର ଭାର ମୁଁ ନେଉଛି ।

ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କୁ ନିଜ ହାତରେ ଖାଦ୍ୟ ଓ ମଦ ଆଣି ଖାଇବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାରୁ ଦେବବ୍ରତ ରୋଜା ରଖିଥିବା ବାହାନାରେ ସେ ଦାୟରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ । ତାପରେ ଅରମାଣୀ ଆସି ତାଙ୍କ କୋଳରେ ଶୋଇପଡ଼ି ତାଙ୍କ ଅଙ୍ଗକୁ ଲଳିତ ଭଙ୍ଗିରେ ଛୁଇଁ ରହିଲା । ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କ ବାହାରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଏ ବିପଦରୁ ବଞ୍ଚାଇବା ସକାଶେ କାୟମନୋ-ବାକ୍ୟରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକୁଥାନ୍ତି । ଦୟାଳୁ ଭଗବାନ କାଳେ କାଳେ ସତ୍‌ଲୋକର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରଖିଥାନ୍ତି । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ତାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଲା ନାହିଁ । ବାହାରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଲମାଲ ଶୁଭିଲା—ବୁଢ଼ୀ ଦାଉଡ଼ି ଆସି ଖବର ଦେଲା ସର୍ଦ୍ଦାର ଫେରିଛନ୍ତି । ଅରମାଣୀର ଇଙ୍ଗିତରେ ଦେବବ୍ରତଙ୍କୁ ନେଇ ବୁଢ଼ୀ ଚାଲିଗଲା । ବୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ କୋଠରି ଦେଖାଇ ଦେଇ ସେଇ ଘର ଭିତରେ ରହିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଇ, ବାହାର ପଟୁ ତାଲା ପକାଇ ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ । ଚାଲିବେଳେ ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କୁ ବୋଧ ହେଉଥିଲା ସେ ବେଗମ ସାହେବାର ନେକ୍ ନଜରରେ ସେ

ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆଉ ତାଙ୍କର ଭାବନା କଣ ? କିଛି ସମୟ ପରେ ଠୁକ୍ ଟ୍'ଘର ସାମ୍ନା ବାରଣ୍ଡାରେ ପାଟି ତୁଣ୍ଡ ଶୁଭିଲା । ଅନେକ ଯୋଗ୍ୟାର ପାଦ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଶୁଭିଲା । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଉତ୍କର୍ଣ୍ଣ ମଣିଷଇ ରହିଲେ । ପାଦଶବ୍ଦ ଅସି ତାଙ୍କର କୋଠରୀ ସାମ୍ନାରେ ବନ୍ଦ ଗଲା । କିଏ ଯେପରି ବାହାର ପଟୁ ତାଲାକୁ ହଲାଇଲା । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ପକେଟରୁ ପିସ୍ତଲ କାଢି ତୟାର ହୋଇ ରହିଲେ । ଯଦି ମରିବାକୁହିଁ ହେବ ତେବେ ମାରି ମରିବେ—କାପୁରୁଷଙ୍କ ପରି ନୁହେଁ । କିଛି ସମୟ ପରେ ବାହାରେ ଛିଡା ହୋଇ-ଥିବା ଲୋକମାନେ ଚାଲିଗଲେ । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିଲେ । ସେ ଘର ଚାରିପଟ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ବାହାରକୁ ଯିବାର କୌଣସି ବାଟ ନାହିଁ । ପ୍ରାୟ ୨୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଗୋଟିଏ ସାନଝରକା ଅଛି । ବାହାରର ଆଲୁଅ ସେଇବାଟେ ଆସୁଛି । ଘର ଭିତରେ ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିକ ଆଲୁଅ, ପଙ୍ଖା ପ୍ରଭୃତିର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଥିବାରୁ, ରହିବାର କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନଥିଲା । ଘରକୁ ଲାଗି ବାଥରୁମ, ସେଥିରୁ ମଧ୍ୟ ବାହାରକୁ ଯିବାର ବାଟନଥିଲା । ଦେବବାବୁ ଶଙ୍କାକୁଳିତ ହୃଦୟରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚୌକିରେ ବସି-ରହିଲେ । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ନଜର ଉତ୍ତରପଟ କାନ୍ଥରେ ପଡ଼ିବାରୁ, ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ, ସେଠାରେ ଥିବା ଥାକ କାନ୍ଥସହିତରେ ଠିକ୍ ଭାବରେ ମିଶିନାହିଁ, ଟିକେ ଯେପରି ଫାଙ୍କ ରହିଛି । ସେ ଯାଇ ସେହି ଯୋଡ଼ ମୁହଁ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ପକେଟରେ ଥିବା ଖଣ୍ଡିଏ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଲେନ୍‌ସ କାଢି ସେହି ଯୋଡ଼ ମୁହଁ ପରୀକ୍ଷା କରି ବୁଝିଲେ ଯେ, ଥାକଟା କାନ୍ଥ ଦେହରୁ ବାହାରି ନାହିଁ—ଅଲଗା ଭାବରେ ଖୁବ କୌଶଳର ସହିତ ଯୋଡ଼ ଦିଆ ହୋଇଛି । ତା ପଛ ପଟେ ହୁଏତ ଗୁପ୍ତ ଦ୍ୱାର ଅଛି ନଚେତ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଲୁଚିବାର ସ୍ଥାନ ଅଛି । ସେ ସେହି ଦୁଆର

ଖୋଲିବାର ଚେଷ୍ଟାରେ ରହିଲେ । ହଠାତ୍ ବାହାରେ ତାଲା ଖୋଲିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସେ ତରବର ହୋଇ ଆସି ଚୌକିରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ହାତରହିଲା ପକେଟରେ ଥିବା ରିଭଲ୍‌ଭାର ଉପରେ, ଯଦି କୌଣସି ଦରକାର ପଡ଼େ । କବାଟ ଫିଟାଇ ବୁଢ଼ୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା, ହାତରେ ଖାଦ୍ୟପେୟ ଧରି । ଟେବୁଲ ଉପରେ ଖାଇବାର ରଖିଦେଇ ଦେବବାବୁଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲା । ଦେବବାବୁ ଖାଇବସି ବୁଢ଼ୀ ସାଙ୍ଗରେ କୌଶଳରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ବୁଝିଲେ ସେ ଆରମାନୀ ବିବି ସରୋଜବାବୁଙ୍କର ରକ୍ଷିତା । ସରୋଜବାବୁ ଆଜି ସକାଳେ କଲିକତାରେ ପହଞ୍ଚି କାଲୁମିଆଁର ଖୁନର ସମ୍ବାଦ-ଶୁଣି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବାହାରି ଯାଇ ଅଳ୍ପ ସମୟ ହେଲା ଫେରିଛନ୍ତି । ଦୁଇଜଣ ଲୋକଙ୍କୁ ବେହୋସ ଅବସ୍ଥାରେ ବାନ୍ଧିଆଣି ଉପର ମହଲାରେ ରଖା ଯାଇଛି । ବାବୁଙ୍କର ମିଜାଜ ଭାରି ଖରାପ । ସେ ଯେପରି ବାହାରକୁ ଯିବାର ଚେଷ୍ଟା ନକରନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଖୁନ୍ କରିବେ—ବିବିଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଘାତିକ ହେବ । ସେ ଖାଇ-ସାରିଲା ପରେ ବାସନ ଧରି ବୁଢ଼ୀ ଚାଲିଗଲା । ସେ ଗଲାପରେ ଦେବବାବୁ କିଛିକ୍ଷଣ ଅପେକ୍ଷା କଲେ, ତାପରେ ପୁଣି ଯାଇ ସେହି ଗୁପ୍ତଦ୍ୱାର ପରୀକ୍ଷା କରି ବସିଲେ । ଏପାଖ ସେପାଖ ହାତ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ହାତ ଥାକ ଭିତରେ ଅଙ୍କା ହୋଇଥିବା ଗୋଟାଏ ପଦ୍ମଫୁଲ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ପଦ୍ମଫୁଲ ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ଯାଗା ସାମାନ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ଥିଲା, ସେଥିରେ ହାତ ବାଜିବା ମାତ୍ରେ ଗୋଟାଏ କିଂ କରି ଶବ୍ଦ ହେବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଥାକଟା ଗୋଟାଏ ପାଖକୁ ଖୋଲି ଆସିଲା—ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଦିଶିଲା । ସେ ସେହି ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଦେଇ ଚାଲିଲେ; କ୍ରମେ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଉପରି ମୁହାଁ ହୋଇ ଯାଇ ଗୋଟାଏ ଯାଗାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ସାମ୍ନାରେ ଗୋଟାଏ କବାଟ, ସେଥିରେ ମସ୍ତବଡ ତାଲା ପଡ଼ିଛି । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଅକ୍ଳେଶରେ ତାଙ୍କ "ସବୁ ଖୋଲ୍" ଷ୍ଟବରେ (Master key) ତାକୁ ଖୋଲି ଦେଲେ । କବାଟକୁ ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ ଖୋଲୁଛନ୍ତି, ଏପରି ସମୟରେ ଅର ପାଖରେ ତୁଣ୍ଡ ଶୁଣି କବାଟକୁ ବନ୍ଦକରି ଶୁଣିବାକୁ ଲଗିଲେ । ଭିତରେ କଏ ଜଣେ କହୁଲା—

"ଡାକ୍ତର ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜି । ମତେ ଚିହ୍ନି ପାରୁଛ ?" ଉତ୍ତର ଅସିଲା "ମୋର ହାତରେ ଗଢା ପିତୁଳାକୁ ମୁଁ ଚିହ୍ନି ପାରିବି ନାହିଁ ତ ଅଉ କିଏ ଚିହ୍ନିବ ? ଦୀନେଶ ସୁର ! ମୁଁ ତମକୁ ଚିହ୍ନି ପାରୁଛି ।"

ଏ କଥା ଶୁଣି ଦେବବ୍ରତବାବୁ ହତୋତ୍ସାହ ହୋଇଗଲେ । ସେ ଅତ୍ଯୁବ ନିବଷ୍ଟ ଚିତ୍ତରେ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଲଗିଲେ ।

ଦୀନେଶ—(ଅଟ୍ଟହାସ୍ୟ କରି) ଦୀନେଶ ସୁର ମରି ଯାଇଛି—ତାର ସତ୍ତା ପୃଥିବୀରୁ ଲୋପ ପାଇ ଯାଇଛି । ମୁଁ ଦୀନେଶସୁର ବୋଲି ଅଉ କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ ।

ଡାକ୍ତର—ତା ତୁମେ ଭାବିପାର ମାତ୍ର ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ଅଛି ଏବଂ ପ୍ରୟୋଜନ ବେଳେ ତାହା ବାହାରିବ ।

ଦୀନେଶ—ତୁମେ ବାହାର କରିବ ? ପାଗଳର କଥାର ମୂଲ୍ୟ କଣ ?

ଡାକ୍ତର—ମୋତେ ପାଗଳା ବୋଲି ପାଗଳା ଗାରଦରେ ଅଟକାଇ ରଖିଥିଲ । ମୁଁ ପାଗଳ କି ନୁହେଁ ଥରେ ମୋତେ

ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ପାଖରେ ହାଜର କର, ସବୁ ଜାଣି ପାରବ ଯେ ।

ଦୀନେଶ—ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ପାଖରେ ହାଜର କରେ କି ନାହିଁ—ଅଭି କିନ୍ତୁ ତୁମକୁ ମୁକ୍ତି ଦେବି—ହିଁ ଏକାବାରେକେ ଚିର ମୁକ୍ତି । ରାତ୍ର ଠିକ୍ ୧୨ଟା ବେଳେ ତୁମକୁ ହତ୍ୟା କରାଯିବ । ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶେଷ ପ୍ରମାଣ ପୃଥିବୀରୁ ଲୋପ କରିବ । ତୁମକୁ ଅନେକ ଅଗରୁ ହତ୍ୟା କରିବା ମୋର ଉଚିତ ଥିଲ ମାତ୍ର ଗୋଟାଏ ଅକାରଣ ଦୁର୍ବଳତା ଯୋଗୁଁ ତା ପାରି ନାହିଁ । ଅଜ ସବୁ ଶେଷ କରି ଦେବ । ପ୍ରାଣ ଭିକ୍ଷା ଛଡ଼ା ଅଉ କିଛି ମାଗିପାର ।

ଡାକ୍ତର—ଦୀନେଶ ସୁର ! ମୋତେ ମୃତ୍ୟୁ ଭୟ ଦେଖାଇ କୌଣସି ଲଭ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଦିନ ଭଗବାନ ମୋର ସୁନାର ସଂସାର ଚୂନା କର ଦେଲେ, ସେହିଦିନରୁ ମୁଁ ମରିଛି । ଖାଲି ଏ ଦେହଟା ପଡ଼ିଛି । ଅତ୍ମହତ୍ୟା ମହା-ପାପ, ସେଇଥି ସକାଶେ ଅତ୍ମହତ୍ୟା କର ନାହିଁ । ତୁ ଯଦି ମୋତେ ଏ ଜନ୍ମ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ମୁକ୍ତି ଦେବୁ—ତୁ ମୋର ବନ୍ଧୁ, ଶତ୍ରୁ ନୋହୁ ।

ଦୀନେଶ—ତୁମର କଥାରୁ ମନେ ହେଉଛି, ଯେପରି ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ତୁମ ପାଖରେ ଅଛି—ସେ ସବୁ ମୋତେ ଦେଇ ଦିଅ, ନଚେତ୍—

ଡାକ୍ତର—ନଚେତ୍ ? ରାତ୍ର ୧୨ଟାରେ ଯାଉ ଶେଷ, ତାର ଅଉ କାହାକୁ ଭୟ ?

ଦୀନେଶ—ଧିରେ ବନ୍ଧୁ ଧିରେ । ମରଣ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଅଛି— ତିଳେ ତିଳେ କଷ୍ଟ ପାଇ ମରିବା ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୁଳିରେ ମରିବା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ତଫାତ୍ ଅଛି । ଭଲରେ ଯଦି ନ କହିବୁ ତେବେ ସେଇ ବ୍ୟବସ୍ଥାହିଁ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଡାକ୍ତର—ତୁମର ଯାହା ଇଚ୍ଛା କରିପାର, ମାତ୍ର ମୁଁ କୌଣସି ମତେ କହିବି ନାହିଁ ।

ଦୀନେଶର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ତାର ସାଥି ଯାଇ ଡାକ୍ତର ଦେହରେ ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିକ୍ ସୁଇଚ୍ ଲଗାଇ ଦେଲା । ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଅତିଶଯ୍ୟରେ ଡାକ୍ତରବାବୁ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ । ବାହାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦେବବ୍ରତ ସବୁ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । ଥରେ ଥରେ ମନେ ହେଉଥାଏ କବାଟ ଖୋଲି ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଚିତ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି ମାତ୍ର ତାହା ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୋକାମି ହେବ ତା ବିଚାର କରି ଅତି କଷ୍ଟରେ ଆତ୍ମସମ୍ବରଣ କଲେ । ସେପରି ବୋକାମିରେ ଡାକ୍ତରର କୌଣସି ଉପକାର ତ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ଅଧିକନ୍ତୁ ନିଜର ପ୍ରାଣ ନାଶର ଆଶଙ୍କା ରହୁଛି । ଡାକ୍ତରବାବୁ କେତେ କଷ୍ଟ ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଏକା 'ନା' ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ଦେହ ଆଉ କେତେ ସହିବ—ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଆଧିକ୍ୟରେ ସେ ବେହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କୁ ବେହୋସ ହେବାର ଦେଖି, ତାଙ୍କୁ ସେଠାରେ ପକାଇ ଦେଇ ଦୀନେଶ ପୁରି ବାହାରି ଗଲେ । ତାଙ୍କର ଚେତା ଫେରାଇ ଆଣିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଏ ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱର କଥା ମଧ୍ୟ ତା ମନକୁ ଆସିଲା ନାହିଁ । ସବୁ ଚୁପ୍ ଚାପ୍ ହୋଇ ଗଲାପରେ ଦେବବାବୁ କବାଟକୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଖୋଲି ଭିତରକୁ ପଶିଲେ ।

ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଅଚେତା ଦେହ ଖଟ ଉପରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ଦେବବାବୁ ତରବର ହୋଇ ଘର କୋଣରେ ଥିବା ସୋରାଇରୁ ପାଣି ଆଣି ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଛିଞ୍ଚି ଚେତା ଫେରାଇ ଆଣିବା ସକାଶେ ପ୍ରାଥମିକ ଚିକିତ୍ସା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଅନେକ ସମୟ ପରେ ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କର ଚେତା ଫେରି ଆସିଲା । ଦେବବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ଡାକ୍ତରବାବୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଦେବବାବୁ ନିଜର ପରିଚୟ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଗମନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝାଇ କହିବାରୁ, ଡାକ୍ତରବାବୁ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ—

"ମୋର ନବଲ ଶେଷ ହୋଇ ଗଲାଣି । ଆଉ ଅଳ୍ପ କେତେ ସମୟ ପରେ ମୁଁ ମରିଯିବି । ଭଗବାନଙ୍କର ଅସୀମ ଦୟା ଯେ ତୁମକୁ ଆଣି ମୋ ନିକଟରେ ହାଜର କରିଛନ୍ତି । ପାଂଚଶୋସିଠିର କଦମକୁଆ ମହଲ୍ଲାରେ ଯେଉଁ ଭଙ୍ଗା କୋଠି ଅଛି, ସେହି ଘରର ତଳ ମହଲରେ ଷ୍ଟୋରେଜ ଘର ମଟି ଖୋଳିବ, ଗୋଟିଏ ଗାତ ପାଇବ । ତା ଭିତରେ ଦୀନେଶ ସୁର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ଅଛି । ରାଜାସାହେବଙ୍କୁ ମୋର ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେବ ।" ସେ ପୁନର୍ବାର ବେହୋସ ହୋଇଗଲେ । ଦେବବାବୁ ତରବର ହୋଇ ପୁଣି ତାଙ୍କର ଚେତା କରାଇ ତାଙ୍କ ଜମାନବନ୍ଦୀ ଲେଖି ନେଇ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ ନେଲେ । ଡାକ୍ତରର ପ୍ରାଣ ଯେପରି ଏହି ସମୟକୁ ଚାହିଁ ବସିଥିଲା । ଗୋଟାଏ ଅପୂର୍ବ ଦୀପ୍ତିରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଉଦ୍ଭାସିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ଆତ୍ମା ଦେହ ଛାଡ଼ି ଅସୀମରେ ଲୀନ ହୋଇଗଲେ । ଯେଉଁ ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜି ଡାକ୍ତର କୁଳର ମଉଡ଼ମଣି ଥିଲେ, ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଗୋଟାଏ ଖଣ୍ଡାର କଯ଼ଦଖାନାରେ ହେଲା—କେହି ଜାଣିଲେ ନାହିଁ କି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଅପୂର୍ବ ନିୟତିର ଲେଖା । ଦେବବାବୁ ଆଉ ସେଠାରେ

ରହିବା ଯୁକ୍ତି ଯୁକ୍ତ ମନେ କଲେ ନାହିଁ । ସେ ନୀରବରେ ଆଖି ପୋଛୁ ସେ ଘରୁ ବାହାର ଆସି, ପୁନର୍ବାର ତାଲା ଲଗାଇ ନିଜ କୋଠରୀରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । କପର ସେଠାରୁ ବାହାର ପଦାକୁ ଯିବେ, ଏଇ ଭାବନା ତାଙ୍କ ମନରେ ଖେଳି ବୁଲିଲା । ଅନେକ ଭାବିଚିନ୍ତି ସେ ଠିକ୍ କଲେ ଯେ ଅରମାନୀ ବିବିକୁ କୌଶଳରେ ହାତ ନକଲେ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧ ହେବନାହିଁ ।

× × ×

ଦେଢେ ଘଣ୍ଟା ପରେ ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କର ଦୁଆରେ ଥିବା ପ୍ରହରୀ, ଭିତରୁ କୌଣସି ସାଡା ଶବ୍ଦ ନପାଇ କବାଟ ଖୋଲି ଭିତରକୁ ଆସି, ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ମୃତ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଥିବାର ଦେଖି ଦୀନେଶକୁ ଯାଇ ଖବର ଦେଲା । ଡାକ୍ତରର ମରିବା ଖବର ଶୁଣି ଦୀନେଶ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲା । ଯେତେ ହେଲେ ବି ଡାକ୍ତର ତାର ଦିନେ ଉପକାର କରିଥିଲା । ତାକୁ ମାରିବାକୁ ତାକୁ ଟିକେ ସଙ୍କୋଚ ଲାଗୁଥିଲା । ଭଗବାନ ସେ ଡାକ୍ତରକୁ ନେଇ ଯାଇ ତାର ପଥ ନିଷ୍କଣ୍ଟକ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାକୁ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଅପ୍ରୀତିକର କାର୍ଯ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତ ଦେଲେ, ସେଥି ସକାଶେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅଶେଷ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲା । ମୂର୍ଖ ଦୀନେଶ ! ନିୟତିର କ୍ରୁର ହାସ୍ୟ ତତେ ଦିଶୁନାହିଁ । ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୁ ପରମ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ବୋଲି ଭାବୁଛୁ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୋର ମୃତ୍ୟୁବାଣ ପକ୍ୱା ହେଉଛି । "ଧର୍ମର ଚକ୍ର ଟିକେ ଡେରିରେ ଗଡ଼େ ମାତ୍ର ଗଡେ ନିଶ୍ଚୟ !"

× × ×

ବୁଢ଼ୀ ରାତ୍ରୀଭୋଜନ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇବାରୁ, ଦେବବାବୁ ଅରମାନୀ ବିବିକୁ ନ ଦେଖିଲେ ଖାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଦେଲେ । ବୁଢ଼ୀ ଦେବବାବୁଙ୍କ ଅଭିନୟରେ ଭୁଲି, ଅରମାନୀ

ବାବାଙ୍କୁ ଖବର ଦେବାରେ, ତାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ବୁଢ଼ୀ ଆସି ଦେବବାବୁଙ୍କୁ ନେଇ ଗୁପ୍ତରେ ମିଳନ କରାଇଦେଲା । ଦେବବାବୁ ପ୍ରେମର ଛଳ କରି ଆରମାନୀ ବିବିକୁ ନିଜ ବୁକୁ ଉପରକୁ ଟାଣି-ନେଇ କହିଲେ ଯେ ତାକୁ ଦେଖିଲା ବେଳଠୁ ଆଉ ସେ ଥିର ରହି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । କାମୁକା ନାରୀ, ଏ ଚତୁର ଅଭିନୟରେ ଭୁଲିଗଲା । ସେ ଦେବବାବୁଙ୍କୁ ଥିର ଧରିବାକୁ କହିଲା । ଅନେକ ସମୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା ପରେ ଠିକ୍ ହେଲା ଯେ ଦୀନେଶ କଟକ ଚାଲି-ଗଲା ପରେ ଦୁହେଁ କଲିକତା ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବେ । ଦେବବାବୁ ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇ କହିଲେ ତାଙ୍କର ଏପରି ଗୋଟାଏ ଘର ଭିତରେ ବନ୍ଦ ରହିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ, କାରଣ ଯଦି କୌଣସି କାରଣରୁ ଧରା ପଡ଼ନ୍ତି, ଦୁହିଁଙ୍କର ବିପଦ । ଦୀନେଶ ନ ଯିବାଯାଏ ସେ ବାହାରେ ରହିବେ । ସେ ଚାଲିଗଲେ ପରେ ଦୁହିଁଙ୍କର ମିଳନ ହେବ । ଏ ଯୁକ୍ତି ଆରମାନୀର ମନକୁ ଖୁବ୍ ପାଇଲା । ତାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ବୁଢ଼ୀ ଗୋଟାଏ ଗୁପ୍ତ ବାଟରେ ଆଣି ତାଙ୍କୁ ବାହାରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଗଲା । ବୁଢ଼ୀକୁ ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ମୋହର ବକ୍‌ସିସ୍ ଦେଇ ଦେବବାବୁ ଚାଲିଗଲେ ।

—୧୪—

ଆଜି ଜଜ୍ ସାହେବଙ୍କ କୋର୍ଟ ଲୋକାରଣ୍ୟ । ସତ୍ୟେନ୍ଦ୍ର ବାବୁଙ୍କର ମକଦ୍ଦମାର ଆଜି ଶୁଣାଣି ଦିନ । ଲୋକମୁଖରେ କଥା ବ୍ୟାପ୍ତ ହେଲାପରେ ଦିନ ୯ଟା ବେଳୁ ଲୋକେ ଆସି କୋର୍ଟ ରୁମରେ ଭିଡ଼ କଲେଣି । ନାଜିର ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଥାନାକୁ ଫୋନ୍

କରିବାକୁ ଦଳେ ପୁଲିସ ନେଇ ସୁରେନ ବାବୁ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ ଆସିଛନ୍ତି । ଘଣ୍ଟାରେ ଠିକ୍ ସାଢ଼େ ଦଶଟା ବାଜିଲା କ୍ଷଣି, ଜଜ୍ ସାହେବ ଆସି ତାଙ୍କ ଆସନରେ ବସିଲେ । ଚପରାଶି ବାଦୀ ପ୍ରତିବାଦୀଙ୍କୁ ଡାକିବାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସରୋଜ ବାବୁ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀ ହରିଶଙ୍କର ବାବୁ ଆସି ବସିଲେ । ଦେବ-ବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କର ଦେଖା ନାହିଁ । ଜଜ୍ ସାହେବଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ-ବାବୁ ଠିଆ ହୋଇ କହିଲେ, "ଧର୍ମାବତାର ମୋର ବନ୍ଧୁ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ମକଦ୍ଦମା ପ୍ରମାଣ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ଜାଣି ଲଜ୍ଜାରେ ବୋଧହୁଏ ଆସି ନାହାନ୍ତି ।" ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କୁ ୧୫ ମିନିଟ ସମୟ ଦିଆଗଲା—ଯଦି ସେ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ନ ଆସନ୍ତି, ତାହାଲେ ପ୍ରମାଣ ଅନୁସାରେ ମକଦ୍ଦମା ଫୟସଲା କରାଯିବ ବୋଲି କଥା ରହିଲା । ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କର ମୁହଁ ଆଜି ହସ ହସ । ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକମାତ୍ର ସାକ୍ଷୀ ଡାକ୍ତର ମରିଛି—ଆଉ କାହାକୁ ଡର ? ଅଧଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ତାଙ୍କର ଜୟ ସୁନିଶ୍ଚିତ । ହସି ହସି ପୁଲିଶ ଏବଂ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁଙ୍କ ମୁହଁ ଉପରେ ଚୋଇଠା ମାରି ସେ ଚାଲି-ଯିବେ । ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ପନ୍ଦର ମିନିଟ ସରି ଆସିଲା । ଜଜ୍ ସାହେବ ତାଙ୍କ ଚେମ୍ବାର ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସି ପୁନର୍ବାର ତାଙ୍କର ଆସନ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ବିଜୟ ଗର୍ବରେ ଗଳାଖଙ୍କାରି ଦେଇ ଠିଆ ହେଲେ । ଏତିକି ବେଳକୁ ବାହାରେ କଣ ଗୋଟାଏ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କମେ ସେହି ଲୋକ ଗହଳି ଠେଲି ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ଆସି ଠିଆ ହେଲେ । ସମବେତ ଜନତା ଆନନ୍ଦ ଧ୍ୱନି କରି ଉଠିଲେ । ଦେବବ୍ରତର ଡେରି ଯୋଗୁଁ ଜଜ୍ ସାହେବ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କୁ ଯଥାରୀତି କ୍ଷମା ମାଗିଲେ ।

ଜଜ୍—ମିଃ ପଟ୍ଟନାଏକ୍, ଆଶାକରେ ତୁମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ଦେବ—ଧର୍ମାବତାର ! ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ଈଶ୍—ତେବେ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଉ ।

ଦେବ—ଧର୍ମାବତାର ! ମୁଁ କହିବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ଏ ହେଣ୍ଡନୋଟ ଜାଲ୍ । ବାଦୀ ସରୋଜ କୁମାର ସାହା ଏବଂ ଦୀନେଶ ପୁର ଏକ ଲୋକ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ମୁଁ ରସଗୋଲା ଖାଇବାକୁ ଚାହେଁ ବୋଲି କହିଲେ ତ ରସଗୋଲା ମିଳିବ ନାହିଁ, ଆପଣ କଣ ପ୍ରମାଣ ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତି ।

ଦେବ—ଧିରେ ବନ୍ଧୁ, ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନାହିଁ । ସବୁ ପ୍ରମାଣ ମୁଁ ଦରବାରରେ ହାଜର କରିବି । ଧର୍ମାବତାର, ବାଦୀ ନିଜକୁ ନୟାଖାଲିର ଜମିଦାର ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋର ବନ୍ଧୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଲୋକ ପଠାଇ ବୁଝିଛନ୍ତି ଯେ ଗତ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଦଙ୍ଗାରେ ସରୋଜକୁମାର ସାହା ହାଣ ଖାଇଛନ୍ତି । ଦ୍ୱିତୀୟରେ ଏହି ସବୁ କାଗଜରୁ ଧର୍ମାବତାରଙ୍କ 'ମାଲୁମ ପଡ଼ିବ, ମୁଁ ଠିକ୍ କହୁଛି ନା ଭୁଲ୍ କହୁଛି । ତୃତୀୟରେ ହେଣ୍ଡନୋଟ୍ କାଗଜ ହସ୍ତାକ୍ଷର ଶଟହ୍ୱାଟଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଯାଇ ଥିଲା । ସେ ଅଭିମତ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଏ କାଗଜ ଏକ ବର୍ଷର । ଏକ ବର୍ଷର କାଗଜରେ ସାତ ବର୍ଷ ତଳେ କପରି ହେଣ୍ଡନୋଟ ଲେଖା ହେଲା । ତା ବୋଧହୁଏ ମୋର ବନ୍ଧୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ କହିପାରିବେ । ସରୋଜ କୁମାର ସାହା ଓରଫ ଦୀନେଶ ପୁରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗ୍ରେପ୍ତାରୀ ପରୱାନା ବୁଲୁଛି । ପୁଲିଶ ସେଥିପାଇଁ ଯେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉଚିତ ମନେ କରନ୍ତି କରନ୍ତୁ, ମୋର ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ (୧) ଜାଲ ହେଣ୍ଡନୋଟ ଦ୍ୱାରା ସରକାରଙ୍କୁ ଠକିବାର

ଚେଷ୍ଟା କରିବା,— ୨ ଡାକ୍ତର ପରାଣ ମୁଖାର୍ଜିଙ୍କୁ ଅନ୍ଧାର ଜବରଦସ୍ତିରେ ବେଆଇନ ଅଟକାଇ ରଖିବା ଏବଂ ପରି-ଶେଷରେ ନୃଶଂସ ଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ଖୁନ୍ କରିବା । ମୋର ଅନୁରୋଧ ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରେପ୍ତାର କରିବାର ହୁକୁମ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଦେବବାବୁଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଶୁଣି ଜଜ୍ ସାହେବ ସମେତ ସମସ୍ତ ଜନତା ସମ୍ମୋହିତ ହୋଇ ଯାଇଥା'ନ୍ତି । ଟିକିଏ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହେବାପରେ ଜଜ୍‌ସାହେବଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଦେବବାବୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କର ଡାଏରୀ ବହି, ଏକ୍‌ସରେ ଫଟୋ, ମୃତ୍ୟୁ କାଳିନ ଜମାନବନ୍ଦୀ, ଜର୍ମାନୀକୁ ଲେଖିଥିବା ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଚିଠି ପ୍ରଭୃତି ନେଇ ଦାଖଲ କଲେ । ଜଜ୍ ସାହେବ ଧୀର ଚିତ୍ତରେ ସବୁ ପ୍ରମାଣ ପଢିସାରି ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ କହିଲେ, "ସରୋଜ କୁମାର ସାହା ବନାମ ଦୀନେଶ ସୁର । ମୁଁ ତୁମକୁ ଉପରୋକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଦୋଷୀ ଥିବାର ସନ୍ଦେହ କରି—ତୁମକୁ ଗ୍ରେପ୍ତାରର ହୁକୁମ ଦେଲି । ବିଚାର ବେଳେ ତୁମେ ତୁମର ନିର୍ଦ୍ଦୋଷତା ପ୍ରମାଣ କରିବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁବିଧା ପାଇବ ।" ରାଜେନବାବୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆସି ସେମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରେପ୍ତାର କଲେ । ଯେଉଁ ହାତ ଜୟମାଲ୍ୟରେ ଶୋଭା ପାଇବ ବୋଲି ଦୀନେଶ ଭାବୁଥିଲା, ନିୟତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ତାହା ଲୌହ ଶୃଙ୍ଖଳ ମଣ୍ଡିତ ହେଲା ।

× × ×

ବିଚାରରେ ଦୀନେଶ ସୁରକୁ ଯାବଜ୍ଜୀବନ କାରାବାସର ହୁକୁମ ହେଲା । ତାଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀ ହରେଣଙ୍କର ବିଚାରରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜେଲ୍ ଫେରନ୍ତା ଅସାମୀ ବିହାରୀଲାଲ୍ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ଦଶବର୍ଷ ସଶ୍ରମ କାରାବାସ ପାଇଲା । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଏ ଜାଲ୍‌ଯାତରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ

ନ ଥିଲେ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ହେବାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଲେ । ଯେତେବେଳେ ରାୟ ଶୁଣାଇ ଦିଆଗଲା, ସେତେବେଳେ ଧୀର ସ୍ୱର ଅବିଚଳିତ ଶବ୍ଦରେ ରାୟ ଶୁଣିସାରି କହିଲେ, "ଦୀନେଶଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ରଖିଲାପରି ଜେଲଖାନା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିଆରି ହୋଇ ନାହିଁ, ମୋର ଯେଉଁ ଶତ୍ରୁମାନେ ଆଜି ହସୁଛନ୍ତି, ଦିନେ ତାଙ୍କୁ କାନ୍ଦିବାକୁ ହେବ ।"

X X X

ଦେବ—ରାଣୀ ! ଏଥର ତୁମର ପ୍ରତିହିଂସାର ପୂର୍ଣ୍ଣାହୁତି ହେଲା ତ ?

ରମା—(ଉପରକୁ ଚାହିଁ) ବାବା ! ତୁମର ଆତ୍ମା ଶାନ୍ତି ପାଇଲା ତ ? (ଦେବ ବାବୁଙ୍କୁ ଚାହିଁ) ମୋର ମନ କହୁଛି ପ୍ରେସ୍‌ନୋଟ ଶେଷ ଯବନିକାର ବହୁତ ଡେରି ଅଛି ।

ଦେବ—(ହସି) କିଏ ଜାଣେ ରାଣୀ ? ଯଦି ଫେର ଅଭିନୟର ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ, ତେବେ କହିବା ।

—ସମାପ୍ତ—

ଫାଲ୍‌ଗୁନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା
୨୩-୩-୫୧

ମୁଦ୍ରାକର—ଶ୍ରୀ ବୀରକିଶୋର ଦାସ
ମୋ ଦେଶ ପ୍ରେସ, କାଳିଗଳି, କଟକ—୨

୧୯୪୩ ସାଲର କଥା......007......

ବିଶକ୍ତିର ମେଣ୍ଟରେ ପୃଥିବୀ ଥରହର—ଜନସ୍ୱାଧୀନତା ଲୋପ ହେବା ଉପରେ । ଭାରତର ପୂର୍ବ ଦ୍ୱାରରେ ଜାପାନୀର ହୁଙ୍କାର—ମାଡ଼ି ଆସିଲେ ଜାଣ ! ଜାପାନୀ ପଞ୍ଚମ ବାହିନୀ ସୁଅରେ ଦେଶ ଭାସିଯାଉଛି—ତାଙ୍କର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରରେ କେଉଁଠାରେ ଖୁନ୍—କେଉଁଠାରେ ଟ୍ରେନ୍ ଓଲଟାଇବାର ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଛି............

ଏଇସବୁ ଚେଷ୍ଟାକୁ ପଣ୍ଡ କରୁଛି ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ ଦେବବ୍ରତ ପଟ୍ଟନାଏକ...............

ମାଡ୍ରାସ ମେଲରେ ଖୁନ୍—ପଢ଼ନ୍ତୁ ।

ପ୍ରକାଶକ ।

ନଂ 454
ତା: